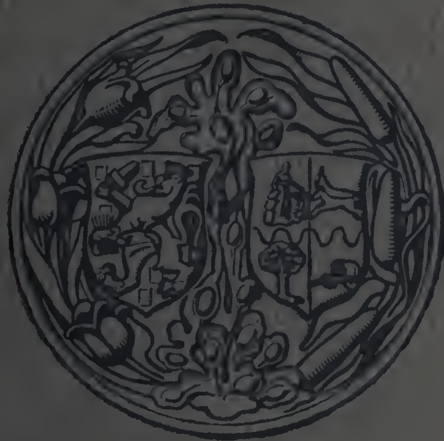
HET STUDIEFONDS VOOR ZUID-AFRIKAANSCHE STUDENTEN

HET STUDIEFONDS VOOR ZUID-AFRIKAANSCHE STUDENTEN 1885 – 1935

DRUK DE BUSSY, AMSTERDAM

HET STUDIEFONDS VOOR ZUID-AFRIKAANSCHE STUDENTEN

1885–1935

OVERZICHT VAN ZIJN GESCHIEDENIS

DOOR

Dr. J. W. PONT

AMSTERDAM — 1935
KEIZERSGRACHT 141

INHOUD

BIJLAGEN

Het Studiefonds voor Zuid-Afrikaansche Studenten heeft in de vijftig jaren van zijn bestaan geen andere roeping gekend dan jong Zuid-Afrika, en in hem het geheele Afrikaansche volk, te dienen.

Het heeft dit gedaan in het bewustzijn, dat Nederland dit mocht doen, omdat geestelijke banden beide volken verbinden en omdat het cultureele en geestelijke goederen te bieden heeft, waarop het roem mag dragen.

Moge deze zijne geschiedenis èn in Zuid-Afrika èn in Nederland het bewijs leveren dat zijn werk vrucht heeft gedragen en zoowel sympathie als steun verdient.

Prof. Dr. J. W. Gunning, Voorzitter. † 1900

Inleiding.

Den 5en Oct. 1885 werd te Amsterdam, bij besluit van de vierde algemeene vergadering der Nederlandsche Zuid-Afrikaansche Vereeniging, het „Studiefonds voor Zuid-Afrikaansche studenten" opgericht. Tevens werd zijn eerste reglement vastgesteld, waarbij de opleiding der te verwachten jonge Zuidafrikaners gelegd werd in de handen van drie bestuurders, 13 Febr. 1886 daaraanvolgende benoemd: prof. dr. J. W. GUNNING, voorzitter; mr. H. A. L. HAMELBERG, penningmeester en prof. dr. C. B. SPRUYT, secretaris.

Hiermee begon de arbeid van een fonds, dat de bijna verbroken cultuurbanden tusschen Nederland en Zuid-Afrika opnieuw en hechter heeft vastgeknoopt.

Dit feit willen wij niet onopgemerkt laten voorbijgaan, maar na 50 jaar dankbaar gedenken.

De jaren vóór 1880 waren voor ons Nederlandsche volk jaren van oplevend nationaal besef. Ontwaakt uit de matheid van zijn jongste verleden, trad het op met nieuwe frissche kracht. Wetenschap en kunst; handel en nijverheid; cultuur- en geestesleven, alles bloeide op. In onze letterkunde moge een bepaalde groep met den naam „De Tachtigers" worden aangeduid, wat hen tot Tachtigers maakte, leefde ook in de jongeren, die op verschillend gebied arbeidden.

In 1875 bezocht THOMAS FRANÇOIS BURGERS, de president

der Zuid-Afrikaansche Republiek ons land om er nieuwe betrekkingen aan te knoopen. Zijn optreden was voor velen een verrassing; het werkte bezielend. De gedachte, dat er een nieuw Nederland geboren was bezuiden den evenaar, had velen gepakt.

Kort daarop, in 1877, dreigde de annexatie van de Transvaal door de Engelschen de pas opgeleefde belangstelling te niet te doen. Maar het uitbreken van den eersten vrijheidsoorlog en vooral de overwinning der Boeren bij Amajuba wekte een te voren ongekend enthusiasme.

Op onderscheidene plaatsen werden comité's opgericht om de Boeren te helpen. Hadden zij eerst een plaatselijk karakter, zij vereenigden zich weldra. Er werd tot samenwerking besloten en zoo werd in 1881 door eenige honderden de Nederlandsch-Zuid-Afrikaansche Vereeniging gesticht, met het uitgesproken doel de banden met de hervonden stamverwanten te bevestigen.

Het Transvaal-comité te Amsterdam, dat „voor de zieken en gewonden in Transvaal" een aanzienlijke som had ontvangen, welke door den snellen afloop van den oorlog niet noodig was voor het beoogde doel, trad met de regeering der Z. A. Republiek in overleg over de beste wijze om deze gelden te besteden en besloot, in overeenstemming met het gevoelen der deputatie van 1884: S. J. P. KRUGER, S. J. DU TOIT en N. J. SMIT, deze gelden te gebruiken om den grondslag te vormen van een „Fonds tot bevordering der studie van Transvaalsche jongelui in Nederland". Op deze wijze ontstond het „Studiefonds voor Zuid-Afrikaansche studenten". 1)

De man, die in de Transvaal dit fonds en de studie in Nederland krachtig propageerde was WESSEL LOUIS. 2) In 1876 als Nederlandsch onderwijzer naar Zuid-Afrika vertrokken, werd hij op 2 Juni van dat jaar benoemd tot hoofd van de gouvernementsschool in Potchefstroom en in 1883 tot hoofd van de Opleidingsschool in Pretoria. 3) Hier ontvingen zonen van de beste families hunne opleiding. Uit ervaring bekend met wat hun ontbrak en wat zij noodig hadden, om later een leidende plaats te kunnen innemen, wilde hij hen zooveel mogelijk verre

houden van Kaapschen en Engelschen invloed. 4) Hij verwachtte veel van Nederland en vond grooten steun bij pres. KRUGER.

De landdrost van Potchefstroom, J. H. M. KOCK, schreef op 15 Dec. 1882 het volgende over hem:

„Hij (smeekte) zijn vrienden door prof. HARTING 5) zóó dringend om hulp voor onze strijdende burgers, waardoor de N. Z. A. vereeniging ontstond, door middel van welke ons zooveel geld tot bijstand werd gezonden en verder heeft hij alles in 't werk gesteld om studiebeurzen te stichten" ....

Dit getuigenis zal vermoedelijk doelen op pogingen, die LOUIS in Zuid-Afrika heeft aangewend, want pas in 1884 is hier ernstig over de stichting van beurzen gedacht. Toen toch bezocht de Transvaalsche deputatie den stichter der N. Z. A. V., prof. dr. P. HARTING, in Amersfoort, die aan het plan tot stichting van een studiefonds vasten vorm gaf. Hij heeft in een brief aan zijn medebestuurders de drie beginselen geformuleerd, die z.i. het uitgangspunt moesten zijn van allen verderen arbeid van het fonds, en schreef hun:

„Ik acht wenschelijk, dat 'n fonds wordt opgericht, een algemeen fonds, waarvan de bestemming in Zuid-Afrika door de ouders der jongelieden die hier te lande hunne opvoeding zullen erlangen, behoort te geschieden.

Er moet bij haar geen spoor van bedoeling bestaan om eene der rijksuniversiteiten, de gemeentelijke universiteit of de Vrije Universiteit te begunstigen. 6)

De personen, die de taak der administratie op zich nemen, behooren een lijdelijke rol te spelen „als eenvoudige uitvoerders van den wil der ouders".

Deze beginselen werden aanvaard en in 1885 in een reglement verwerkt.

Voordien moest er nog veel worden overlegd, want ook van andere zijde wenschte men de Transvalers hulp te bieden. De deputatie bezocht ook Doetinchem en werd daar op 5 Juni geestdriftig ontvangen. Hier verklaarde 7) ds. VAN DIJK, in naam van de besturen der Doetinchemsche inrichtingen, dat

„door hen was besloten U voor te stellen aan uw hooge regeering te verzoeken twee jonge mannen van 12—14 jaar aan te wijzen die

wij in onze inrichtingen kleeden, voeden en opleiden tot een betrekking, die gij wenscht, hetzij als predikant, onderwijzer, geneesheer of leeraar opdat zij, toegerust met kennis, terugkeeren naar uw vaderland".

Dit prachtige aanbod werd door ds. DU TOIT dankbaar aanvaard.

Hierna keerde de deputatie naar haar vaderland terug en deed den Volksraad het volgende verslag 8) van haar wedervaren:

„Zoo ook heeft het bestuur der Opleidingsgestichten te Doetinchem, tijdens het bezoek van Uwe Deputatie aldaar, aangeboden twee Transvaalsche jongelieden geheel gratis op te leiden tot welke vakken en in welken geest en (later) aan welke Universiteiten zij, in overleg met hun ouders, zullen verkiezen. Ook de Nederlandsch Zuid-Afrikaansche Vereeniging is bezig studiebeurzen te verzamelen om daaruit, onder gelijke termen, eenige Transvaalsche jongelieden in Nederland te laten opleiden. Uwe deputatie meent, dat ook hier reeds voor twee of drie jongelingen de middelen gevonden zijn. Bij de behandeling is Uwe Deputatie bereid tot het geven van alle inlichtingen en aanbevelingen".

De Volksraad nam 13 Aug. 1884 d.a.v. dit besluit:

„Art. 85. De Volksraad aanvaardt met dankbaarheid het aanbod van het Bestuur der Opleidingsgestichten te Doetinchem, alsmede van het bestuur der Nederlandsch Zuid-Afrikaansche Vereeniging, betreffende de tegemoetkoming om jongelieden uit de Zuid-Afrikaansche Republiek in Nederland op te leiden als medegedeeld in het Rapport der Deputatie paragraaf 13 letter *b*, en draagt aan den Superintendent op om zich met de verschillende Schoolcommissiën in de Zuid-Afrikaansche Republiek te verstaan in de keuze van vier personen, welke samen met den Superintendent van Onderwijs een commissie zullen uitmaken, welker taak het zal zijn applicaties aan te vragen en uit de ingezonden applicaties de geschikste jongelieden te kiezen voor de vacatures, met inachtneming van het beginsel, dat kinderen van onvermogende ouders of onvermogende kinderen onder voogdij, onder overigens gelijke omstandigheden, de voorkeur behooren te hebben".

Hierop werd den 24en Jan. 1885 de „Commissie der Hollandsche Studiebeurzen in Pretoria" geïnstalleerd. Met WESSEL LOUIS als secretaris, begon zij haren arbeid. In Amsterdam

richtte het hoofdbestuur der N. Z. A. V. toen het Studiefonds op, welks reglement op 5 Oct. 1885 is vastgesteld. Zooals reeds gemeld, werd prof. dr. C. B. SPRUYT secretaris. Hij werd in menig opzicht de bezielende, stuwende kracht.

AANTEEKENINGEN BIJ DE INLEIDING.

1) De oproep aan het Nederlandsche volk tot stichting van een studiefonds luidt aldus:

AMSTERDAM, 26 Maart 1884.

Aan onze Landgenooten!

Toen eenigen tijd geleden de Transvaalsche boeren ten strijde zich aangordden tegen Britsch geweld en overweldiging, klopten ook Uwe harten warm voor de belangen onzer stamverwanten.

Toen die strijd was geëindigd, verkondet gij luide uwe vreugde en de deputatie der Zuid-Afrikaansche Republiek, die thans in Nederland vertoeft, ontvangt van personen en corporatiën van allerlei stand, van allerlei richting de meest duidelijke bewijzen van vriendschap en sympathie.

De ondergeteekenden, bestuurderen der Nederlandsch Zuid-Afrikaansche Vereeniging meenen gerechtigd te zijn, nu van alle zijden blijken van gezindheid tot helpen worden gegeven, een beroep te doen op die velen onder u, die inzien dat de hulp aan onze Transvaalsche stamverwanten verleend, niet alleen voor hen dienstig is, maar ook ons land ten goede zal komen.

Hoofdzakelijk wordt door de hier te lande vertoevende deputatie verlangd dat onze wet op het Hooger Onderwijs zóó zal worden gewijzigd dat aan Afrikaansche jongelui in 't algemeen, aan Transvaalsche in 't bijzonder, de gelegenheid worde gegeven hier te lande hunne studiën aan te vangen en te voltooien.

Ten einde dit plan krachtdadig te bevorderen, is op de dezer dagen gehouden bestuursvergadering der Vereeniging, in overleg met de heeren der deputatie, die deze vergadering bijwoonden, het volgende besluit genomen:

De vereeniging zal trachten een fonds te stichten geheel uit vrijwillige bijdragen, ten einde uit de renten van dit fonds jaarlijks een of meer studiebeurzen van nader vast te stellen bedrag aan Transvaalsche jongelui te verschaffen, ten einde hen in de gelegenheid te stellen in Nederland aan eene der Universiteiten of aan de polytechnische school te studeeren.

Behoudens de sanctie der Algemeene vergadering, die in de maand Mei a.s. zal plaats hebben, stelt het bestuur der Nederlandsch Zuid-Afrikaansche Vereeniging als eerste bijdrage daartoe beschikbaar jaarlijks de rente van een kapitaal van *f* 12000.—.

De ondergeteekenden twijfelen niet of van alle kanten zullen milde bijdragen

vloeien, hetzij in den vorm van een gift in eens, hetzij in die van jaarlijksche toelage.

Een gift uit Utrecht van circa *f* 2500.— is reeds toegezegd.

Het spreekt vanzelf dat later, wanneer blijkt dat dit beroep niet vergeefsch is geweest, eene bijzondere regeling zal worden gemaakt, maar in ieder geval zal de keuze van studievak en universiteit den student vrijstaan.

De vereeniging heeft zich tevens in contact gesteld met haren eere-voorzitter, prof. dr. P. Harting te Amersfoort, die een plan in den geest als het voormelde reeds eenigen tijd geleden publiceerde, en is overtuigd, dat uit eene bespreking samenwerking zal voortvloeien.

Wij meenen bij deze weinige woorden niets meer te moeten voegen, overtuigd als wij zijn dat van de gelegenheid, om thans werkelijk iets nuttigs te doen voor onze dappere Transvaalsche Stamverwanten, gretig zal worden gebruik gemaakt.

Giften zullen dankbaar in ontvangst genomen worden door:

D. Cordes, Keizersgracht, Amsterdam.
Mr. J. Wertheim, Vondelstraat, Amsterdam.
Mr. N. A. Calisch, Keizersgracht, Amsterdam.
Mr. W. Heineken, Rokin 98, Amsterdam.
Ds. M. A. Perk, Oosteinde, Amsterdam.
Mr. I. E. Henny, Tesselschadestraat, Amsterdam.
Mr. A. van Naamen van Eemnes, Zwolle.
Mr. W. H. de Beaufort, Leusden.
Prof. Mr. J. T. Buys, Leiden.
Prof. Dr. C. D. Buys Ballot, Utrecht.
Prof. Mr. J. de Louter, Utrecht.
Mr. H. A. L. Hamelberg, Arnhem.

2) Zie Holl. Z. Afrika, 15 Nov. 1917, blz. 3, IX, 5.

3) Zie dr. A. H. Lugtenburg, Geskiedenis v. h. Onderwijs in die S. Afr. republiek 1836—1900, blz. 160—62. Pretoria J. L. v. Schaik Bpk. 1925. Op 1 April 1883 werd de school bezocht door 25 leerlingen. De aanstelling van W. Louis was niet overeenkomstig de bepalingen van de wet, volgens welke het hoofd moest zijn een gegradueerde van een erkende Universiteit. Hierom heeft L. in zijn correspondentie met prof. Spruyt eenige malen gevraagd of hem in Nederland niet een candidaatsgraad *h. c.* kon worden verleend. Maar dit was onmogelijk.

4) E. G. Malherbe, Education in South Africa 1652—1922, p. 259/60, Capetown, Juta & Co. Ltd. 1925, schetst den achtergrond van de politieke en godsdienstige bewegingen in de Transvaal, welke op de schoolpolitiek invloed gehad hebben, aldus: „er waren drie partijen:

a. de Burgers-partij beslist pro-Hollandsch maar niet principieel anti-Engelsch en liberaal ten opzichte van godsdienst en taal;

b. de partij van KRUGER en S. J. DU TOIT, beslist anti-Engelsch, streng godsdienstig (Doppersch) en even Hollandsch gezind als de BURGER-partij; de opkomende partij van 1882;
c. de BOSMAN-partij; godsdienstig maar anti-Doppersch, ook anti-Hollandsch en tot op zekere hoogte pro-Engelsch. Zij stelde den Zuidafrikaanschen onderwijzer uit de Kaap boven den geïmporteerden Hollander".

5) Bij volksraadsbesluit van 8 Juni 1882 is den stichter der N. Z. A. V. hulde bewezen door „het eerstvolgende aan te leggen dorp in de Z. A. republiek te noemen naar den zoo waardigen prof. HARTING" en alzoo te doopen: Hartingsburg. Tegenwoordig: „Warmbad".

6) Dit om de bedoeling van dr. A. KUYPER, met wien S. J. DU TOIT in nauwe relatie stond, af te wijzen, om de V. U. tot de eenige inrichting van Hooger Onderwijs voor de Transvalers te maken. LUGTENBURG l. c. blz. 132 schrijft, „In Holland was selfs onder voorsitterskap van prof. KUYPER 'n vereniging gestig om o.a. die onderwijs alhier te bevorder". Welke vereeniging hier bedoeld wordt, is mij onbekend. Misschien bedoelt dr. L. ten onrechte het later gestichte „Schoolfonds", waarvan de heer H. J. EMOUS de ziel was.

7) Zie dr. G. A. WUMKES, Uit het leven en levenswerk van J. VAN DIJK Mzn Doetinchem 1917, A. WIELINGA, blz. 153/54.

8) 13,6 van het rapport.

9) Art. 85 Not. Volksraad 13 Aug. 1884.

10) Het reglement werd later eenigszins gewijzigd. Daarna werd op 9 Oct. 1888 het Studiefonds, bij notarieele acte, gepasseerd voor Notaris Pollones te Amsterdam, als rechtspersoon gevestigd.

HOOFDSTUK I.

Het Studiefonds en zijn arbeid tijdens het bestaan van de Zuid-Afrikaansche Republiek. 1885—1902.

De Transvaalsche Studiecommissie was 24 Jan. 1885 haren arbeid begonnen. Zij bracht daarover op 11 Juni 1886 het volgende verslag aan de regeering uit.

„De Commissie der Holl. Studie-Beurzen heeft de eer bij dezen de H. E. Regeering aan te bieden haar eerste jaarlijksche verslag van haar verrichtingen in zake de Holl. Studie Beurzen.

„Deze Commissie aanvaardde hare werkzaamheden 24 Jan. '85.

a. met zich te constitueeren: — de leden zijn: ds. S. J. du Toit, super-intendant v. Onderwijs (Pretoria); ds. N. J. v. Warmelo (Heidelberg); ds. P. Postma (Pretoria); ds. H. J. C. du Toit (Potchefstroom) en W. Louis hoofd v. d. Opleidingsschool te Pretoria, Secretaris.
— de locale subcommissie: ds. S. J. du Toit, ds. P. Postma en W. Louis en hiervan officieel kennis te geven aan Nederland (Doetinchem en de Ned. Z. Afr. Vereeniging te Amsterdam). —
Zooals den H. E. Volksraad bekend is uit het rapport van de deputatie, had Doetinchem reeds twee Studie-Beurzen aangeboden, en zou de Ned. Z. A. Vereeniging wellicht 3 aanbieden! Deze Studie-Beurzen beteekenen dat door Nederland de jongelui gratis worden opgevoed tot aan het einde hunner studie; eerst voorbereidend Academisch onderwijs, en daarna aan een der Nederlandsche Universiteiten. Ze genieten alles wat noodig is, zonder dat ze hiervoor behoeven te betalen; alleen moeten de jongelui op hun eigen kosten in Nederland aankomen.

b. met het inwinnen van informaties van Nederland, die noodig geacht werden voor de leiding van de Commissie in deze zaak.

c. met in de Holl. bladen in Pretoria bekend te maken dat de Commissie der studiebeurzen wettig is gekozen en geconstitueerd, met de namen der leden.

„Gelijkertijd werd in hun eerste vergadering besloten den E. A. Volksraad eerbiedig te verzoeken om de *renten* v. h. Holl. kapitaal £ 4800.— te harer beschikking te stellen voor de opvoeding van de zonen onzer meest verdienstelijke Burgers.

„Uit deze renten zouden altijd 6 zoons hunne voorloopige opleiding kunnen genieten aan de Opleidingschool alhier, om later bij gebleken aanleg en talenten, hunne studiën voort te kunnen zetten in Nederland.

„Voor de laagste klas van het gymnasium in Nederland is hier een voorbereidend onderwijs noodig van ongeveer 4 *jaar*.

„Na ingewonnen informatie in Nederland (Doetinchem en de Ned. Zuid-Afrikaansche Vereeniging) is een vergelijkend examen gehouden / 15 Oct. '85 / aan de Opleidingschool alhier en zijn ingevolge hiervan de eerste beurzen toegekend aan den tweeling v. d. Heer J. H. M. Kock en den kleinzoon van wijlen ds. D. v. d. Hoff.

„Over de beurzen van de N. Z. A. V. wordt nog steeds gecorrespondeerd; een studiebeurs is door haar reeds aangeboden. Het antwoord v. d. E. Regeering op haar memorie van verleden jaar geeft haar vrijmoedigheid dit verzoek dit jaar te herhalen". 1)

„Ten slotte gevoelt de Commissie zich gedrongen hier een woord van diep gevoelde dankbaarheid en hulde uit te spreken aan Nederland, dat reeds zooveel voor ons gedaan heeft, den steun nu wederom verleend in zake de Hoogere Opvoeding onzer zonen en voor de verdere bewijzen van warme sympathie en bereidwilligheid van ons te willen helpen waar wij naar hulp vragen, Moge Nederland de heerlijke voldoening smaken hiermee een edel liefdewerk te verrichten".

w.g. ds. S. J. du Toit, enz.

Dit verslag, dat in den Volksraad gunstig was ontvangen, gaf tot velerlei misverstand aanleiding. Want het was niet juist dat de jongelui niets behoefden te betalen voor wat ze in Nederland ontvingen. Ook bij de twee Doetinchemsche beurzen moesten de ouders iets bijleggen, al was het minder dan de studie in Stellenbosch kostte; bij de beurzen van de N. Z. A. V. en andere was het aan te vullen bedrag hooger. Want men berekende de studiekosten in Nederland op £ 150.— a £ 200.—. Voor de meeste ouders was dit te veel, want „het geld was in

Transvaal zóó schaarsch en de algemeene toestand zóó slecht, dat men een staatsbankroet verwachtte", schrijft LOUIS.

Een werkelijk beletsel voor de studie in Nederland waren van den beginne af de groote kosten. Maar zwaarder woog nog het godsdienstige bezwaar. Reeds in 1886 liep in Transvaal het praatje: „die LOUIS wil de jongens modern, liberaal, goddeloos maken in Holland" en S. J. DU TOIT was de man er niet naar om dit tegen te spreken. Hoewel voorzitter van de beurzen-commissie steunde hij haar werk niet van harte. 2) Hadden VAN WARMELO en POSTMA niet pal gestaan aan de zijde van den secretaris, dan zou er van zijn werk niet veel terecht zijn gekomen. Dit godsdienstige bezwaar heeft een taai leven gehad, want zelfs in de eerste jaren van de 20e eeuw werkte het nog na.

Onoverkomelijk was voorloopig ook het bezwaar, dat de Transvaalsche jongens in Pretoria niet voldoende konden worden opgeleid om een cursus op een Hoogere Burgerschool of een Gymnasium in Nederland te volgen. Zij moesten daar eerst nog een lagere school bezoeken of door privaatlessen worden bijgewerkt.

Dank zij den invloed van LOUIS en vooral dien van de KRUGER-partij werd die moeilijkheid spoedig uit den weg geruimd. Reeds op 4 Juni 1886 nam de Volksraad het volgende opmerkelijke besluit:

Volksraadbesluit art. 423 dd. 4 Juni 1886.

„„De Raad gelet hebbende op het verzoek der Commissie der Hollandsche Studiebeurzen, dat geheel in den geest is der edele gevers in Nederland, dat de voortdurende opvoeding tot hoogere opleiding van eenige onzer zoons verzekert en tengevolge ook strekt tot verdere bevestiging van onze onafhankelijkheid; en opgemerkt hebbende dat er eene leemte is tusschen onze scholen van Middelbaar Onderwijs en de Hoogere Opleidingsschool te Pretoria, en dat vele Afrikaansche ouders niet de middelen hebben om voor geruimen tijd hunne zoons in dorpsscholen te plaatsen om hiertoe opgeleid te worden; besluit aan het verzoek der Commissie bovengenoemd op de volgende wijze te voldoen, door mede te werken tot de oprichting van eene voorbereidingsschool bij de Opleidingsschool te Pretoria, en daartoe te bestemmen de jaarlijksche renten van het later gekomen Hollandsche Kapitaal

£ 4800.—, die renten gerekend à 6 %; en, daar uit het rapport der bovengenoemde Commissie blijkt dat de Ned. Z. A. Vereeniging in Nederland voor het salaris van den Onderwijzer voor die Voorbereidingsschool wil instaan, besluit de Raad dat bovengenoemde Renten besteed worden tot logies en onderhoud van zulke jongelingen aan deze voorbereidingsschool als hierin nader zullen bepaald worden.

De jongelingen, die dit voorrecht zullen genieten moeten zijn:

a. Zonen wier vaders in den vrijheidsoorlog gesneuveld zijn.

b. Zonen wier vaders in dien oorlog gewond zijn en niet in staat zijn de opvoeding hunner zonen te bekostigen.

c. Zonen wier vaders zich voor het land verdienstelijk gemaakt hebben en onvermogend zijn.

Verder besluit de Raad, indien tengevolge van het bezigen dezer renten er vooreerst nog niet genoegzaam inkomt in het pensioenfonds om de gewonden te voldoen, het te kort uit de algemeene landskas zal gedekt worden.

Eindelijk draagt de Raad aan de Regeering op een reglement op te trekken over de toekenning van dit voorrecht aan de jongelingen bovengenoemd en andere punten daarmede in verband".

Secretaris v. d. Volksraad.

Natuurlijk was de Volksraad tot het nemen van dit besluit volkomen bevoegd. Reeds in de Transvaalsche onderwijswet van 1874 — Art. 1 — was immers bepaald „dat de Regeering der Z. A. R. zich geroepen acht het Hooger Onderwijs te bevorderen door het stichten eener inrichting voor H. O. op de zetelplaats (Pretoria)" en dat „de inrichting zou bestaan uit twee Departementen: een voor gewoon H.O. . . . . en verder „die eintlike opleidingskool van meer praktiese aard: onderwysers ens." Maar de bepaling dat er een voorbereidingsschool bij de Opleidingsschool zou worden ingericht *met het oog op de studie in Nederland*, onder leiding o.a. van J. K. M. TE BOEKHORST, die daartoe nog uit Nederland moest overkomen, was teekenend.

Op deze wijze werd het noodige verband gelegd tusschen het onderwijs in Z. A. en dat in Nederland. Hierdoor kon de arbeid van de Studiecommissie in den loop der jaren vrucht dragen.

Ook in Nederland waren in den beginne groote moeilijkheden te overwinnen. De man, die hierbij èn in de N.Z.A.V. èn in het Studiefonds voornamelijk de leiding gaf, was prof. dr. C. B. SPRUYT. Zijn buitengewone werkkracht, zijn helder inzicht, zijn vaste overtuiging, dat een nauwere aanraking van Nederland met de fiere zelfbewuste Transvalers het Nederlandsche volk zou wekken tot hernieuwd krachtig volksbesef, deden hem vele moeielijkheden overwinnen.

Want in den beginne vond hij — behalve natuurlijk in eigen kring — weinig medewerking. De belangstelling voor de Transvaal begon reeds spoedig na het vertrek van de Transvaalsche deputatie te tanen. Velen, die hier den heer DU TOIT hadden ontmoet, waren aan zijn oprechtheid gaan twijfelen. Hij had hun verzekerd, dat de Transv. regeering het beginsel huldigde: „Afrika voor de Afrikaners", met dien verstande, dat „als de Transvaal iets van elders noodig had, dit uit Holland moest komen". 3) Maar, de praktijk sprak andere taal. Ook zette het bericht van het ontslag van dr. JORISSEN hier kwaad bloed, terwijl al duidelijker werd, dat de pogingen om handelsconnexies aan te knoopen, een bank op te richten, i. e. w. om zuiver economische betrekkingen tot stand te brengen, op tegenstand en op lijdelijk verzet stietten. Niets vlotte. Daardoor nam veler sympathie af.

Maar niet die van SPRUYT. Hij was verzekerd, dat er iets blijvends tot stand kon worden gebracht tot versterking van de banden tusschen Nederland en Transvaal. Zijn brieven spreken ervan. Hij heeft wel teleurstelling gevoeld, maar geen moedeloosheid gekend. Zoo schrijft hij, 19 April 1887: „G. J. M.(ULDER) placht te zeggen: in mijn woordenboek beteekent het woord „bezwaar": „dingen om te boven te komen". Dit woord teekent hem. Zonder die overtuiging had hij niets tot stand kunnen brengen, want èn in Zuid-Afrika èn in Nederland moest de weg nog worden gebaand.

In de Transvaal was LOUIS daarmee bezig. Zijn bedoelingen waren zuiver, maar door „zijn onberaden ijver en gebrek aan zeemanschap" bereikte hij niet altoos wat hij beoogde. Bovendien

was hij te eenzijdig Transvaler. Hij meende, dat de beurzen van het Studiefonds alleen bestemd mochten worden voor „voortrekkerskinders", omdat het geld toch alleen voor de Transvaal was bijeengebracht 4). Hij lette uitsluitend op hen. Pas toen dit tot teleurstelling 5) leidde, begon hij andere en hoogere eischen te stellen en meer te letten op capaciteit dan op afkomst.

Ook vlotte het in den beginne niet met de beurzen. In 1887 schreef LOUIS: „Engeland heeft circa 60 Eng. studiebeurzen van £ 50.— tot £ 250.— per jaar aan de Kaapkolonie geschonken" en „ik heb 10 studiebeurzen noodig". Zonen van „onzen adel" wil ik zenden, den kleinzoon van Pres. KRUGER, den zoon van wijlen den Voorz. van den Volksraad, e.a. *als* er maar beurzen zijn. Nederland kon op dat oogenblik zooveel beurzen niet beschikbaar stellen. Maar weldra zag LOUIS zijn hoop vervuld, toen de Transvaalsche Regeering op aandrang van de Beurzencommissie 6) vier beurzen van £ 60.— toestond.

Nu was het ijs gebroken. Door de ontginning van de goudvelden kwam er een economische opleving. Hierdoor kwamen ook gelden voor beurzen los. Vijf particulieren, die onbekend wilden blijven, stichtten er toen vijf. De gevers bleven onbekend, maar de beurzen werden genoemd: „Kruger-, Smuts-, Joubert-, Wolmarans- en Botha-beurzen". E. A. LIPPERT bood voor dit doel aan de Transvaalsche regeering voor 5 jaar £ 300.— per jaar aan. Ook het Nellmapius-syndicate gaf een paar beurzen. Tengevolge hiervan nam het getal jongelui, dat jaarlijks op kosten der regeering naar Nederland kon komen toe en opende zich een veelbelovend verschiet.

LOUIS, de trouwe medearbeider van SPRUYT, had in de Transvaal zijn doel bereikt.

Maar niet alleen op de Transvaal hield SPRUYT zijne oogen gericht. Hij correspondeerde ook met dr. J. BRILL te Bloemfontein en dr. J. W. G. VAN OORDT te Kaapstad, want hij hoopte, dat ook Vrijstaatsche en Kaapsche studenten naar Nederland zouden komen. Hoewel hier groote bezwaren te overwinnen waren, droeg ook deze poging vrucht. Reeds in 1885 kwamen

vier Vrijstaatsche studenten, waaronder J. B. M. HERTZOG, 7) na Stellenbosch naar Amsterdam om er in de Rechten te studeeren. De correspondentie, waarin dit alles is besproken, is voor de kennis van personen en toestanden van groote beteekenis.

In Nederland vlotte het inmiddels met den arbeid van het Studiefonds niet erg. 8) Er moest voor den Afrikaner weer een weg naar de Universiteit worden gebaand. Want niet altoos zouden er jonge Afrikaners komen, die de lagere school of het gymnasium zouden moeten bezoeken; ook de in Afrika gematriculeerden moesten hier hunne studiën kunnen voortzetten. En daarvoor was er geen weg meer.

Sedert 1876, toen hier een nieuwe Hooger Onderwijswet was tot stand gekomen, was de oude regeling, waarvan de Kapenaars gebruik plachten te maken, vervallen. Vóór dien werd de toelating tot de Universiteit verkregen door het doorloopen eener Latijnsche school, welker curatoren het recht van bevordering tot de Universiteit hadden of door het afleggen van een examen voor de faculteit der letteren. Maar na 1876 stond de toegang tot de Universiteit alleen open voor wie het eindexamen van een Nederlandsch gymnasium of het staatsexamen hadden afgelegd.

In 1885 — want reeds toen trad de N. Z. A. V. op ten gunste van een wijziging der H. O. wet — werd de toelating tot onze Universiteiten zoo geregeld, dat buitenlandsche instellingen gelijk konden worden gesteld met onze gymnasia. Hierdoor kon bij K. B. van 30 Juli 1886, Staatsblad no. 125 het „Intermediate Examination in Arts" den Zuid-Afrikaners recht geven tot het afleggen van examens in alle faculteiten.

Voor de Transvalers had dit geen beteekenis, daar zij een dergelijk examen alleen buiten Transvaal konden afleggen. Daarom bleven zij naar Doetinchem gaan om de lessen op de lagere school of het gymnasium te volgen. 9) Maar de reeds genoemde Vrijstaters konden van genoemde wijziging onzer H. O wet gebruik maken.

Na dien waren er in Nederland voorloopig geen wetswijzigingen van eenigszins ingrijpenden aard te verwachten.

Het Studiefonds drong er niet op aan. Deels, omdat niet alle Afrikaners hier kwamen om Universitair onderwijs te ontvangen. — van de 21 jongelui, die er in 1891 waren, werden velen opgeleid voor een militaire of een administratieve betrekking. — deels omdat bekend was, dat de Transvaalsche Volksraad ingrijpende veranderingen zou aanbrengen in het Voorbereidend Hooger Onderwijs en het geraden was daarop te wachten. In 1890 had de Volksraad een crediet van £ 20.000.— geopend voor het stichten van een Universiteit in Pretoria 10) en in 1891 was dr. N. MANSVELT aangesteld tot superintendent van Onderwijs. Van zijn optreden had men groote verwachting. In 1892 werd zijn onderwijswet aangenomen en het gymnasium te Pretoria opgericht 11), waaraan dr. H. REININK, dr. H. B. BREYER en ook W. LOUIS 12) als leeraren werden verbonden. Dit gymnasium, dat op dezelfde hoogte stond als de Univ. colleges in de Kaap en den Vrijstaat, had in 1893 reeds 23 leerlingen, waaronder de toekomstige studenten voor Nederland.

Toen echter in dezen tijd in de Kaapprovincie onder de Afrikaanschgezinden een opleving plaats had en de „Taalbond" werd gesticht, zond de N. Z. A. V., 1894, een rekwest 13) aan de Hooge Regeering met het verzoek om het matriculatie-examen als toelatingsexamen voor de Universiteit te erkennen. Dit verzoek werd afgewezen. Maar vier jaar later, in 1898, hield niet meer de N. Z. A. V. of het Studiefonds een pleidooi voor het toelaten van Zuid-Afrikaners aan onze Universiteiten, doch drong onze Eerste Kamer zelve, bij de behandeling van de begrooting over 1899 op de erkenning van het matriculatie-examen aan en op het instellen van een doctoraat in het Rom. Holl. recht.

Zoo droeg SPRUYT's arbeid uiteindelijk vrucht.

Zelf nam hij er met blijdschap kennis van, doch niet meer als bestuurder of als secretaris van het Studiefonds, want het werk daarvoor was hem te veel geworden.

Reeds in het begin van 1890 had prof. SPRUYT willen bedanken, omdat het Studiefonds te veel van hem vroeg. Maar toen hadden zijn medebestuurders nog een weg ge-

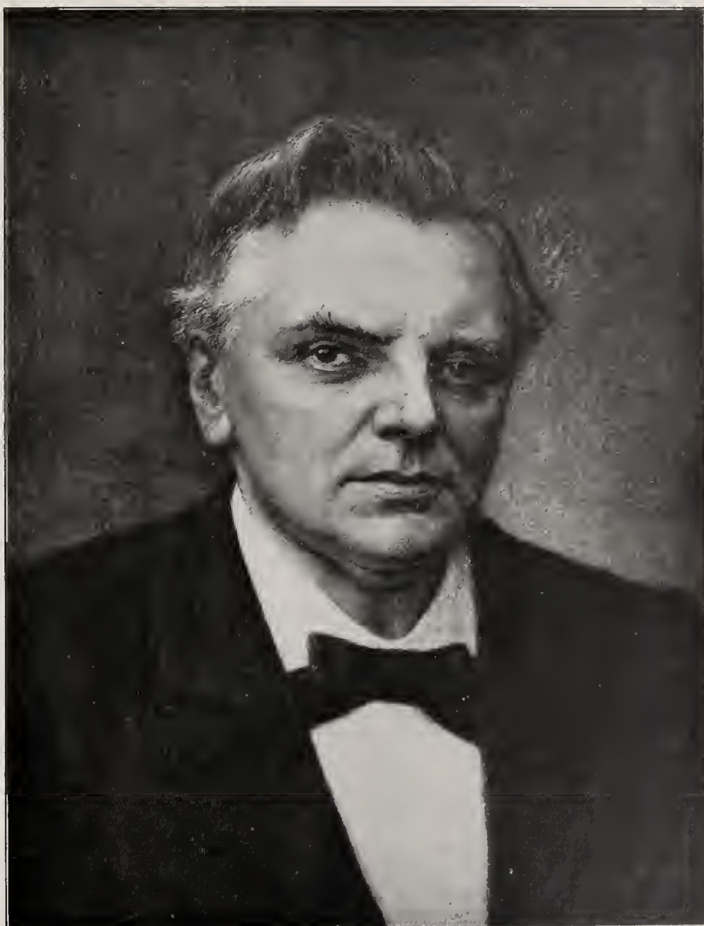
vonden om hem van een deel van zijn werk te ontheffen. Zij vonden een adjunct-secretaris in ds. W. H. GISPEN, den bekenden predikant der z.g. Afgescheiden gemeente in Amsterdam, die bereid was de Transvalers te bezoeken en de vele kleine moeielijkheden, die zich bij hun huisvesting en hun studie voordeden, te regelen. In Juli 1892 moest GISPEN dit werk neerleggen. In zijn plaats kwam mr. S. J. HOGERZEIL, die in Nov. 1893 werd vervangen door dr. G. BELLAAR SPRUYT.

In dit jaar werd het bestuur gereorganiseerd na het aftreden van prof. dr. J. W. GUNNING, die van de stichting af voorzitter was geweest, terwijl mr. H. A. L. HAMELBERG penningmeester en prof. SPRUYT secretaris. was. Prof. SPRUYT werd nu voorzitter, dr. J. H. GUNNING Wzn. secretaris en mr. HAMELBERG bleef penningmeester, tot zijn overlijden op 29 Sept. 1896. Begin 1897 trad prof. SPRUYT af. Toen werd tot voorzitter benoemd dr. J. H. GUNNING Wzn. te Zwolle, tot penningmeester dr. G. BELLAAR SPRUYT te Amsterdam en tot secretaris dr. J. W. PONT te Utrecht. In deze samenstelling der Commissie kwam in 1924 verandering door het overlijden van dr. SPRUYT, in wiens plaats benoemd werd C. BELLAAR SPRUYT, arts te Amsterdam.

Vol vertrouwen, dat zij den weg hunner voorgangers zouden kunnen volgen en hunne voetstappen drukken, zetten Bestuurders den overgenomen arbeid voort, totdat de wolken zich boven de Transvaal samenpakten en in 1899 de tweede Vrijheidsoorlog uitbrak.

In dat jaar waren hier de Afrikaansche studenten I. J. P. KLEYN te Delft; N. J. SMIT in Leiden; E. DE SOUZA, M. W. R. MALHERBE en H. REITZ in Utrecht, de a.s. studenten J. SCHOEMAN, in Utrecht, H. D. J. BODENSTEIN en C. J. WEILBACH in Amersfoort en H. C. M. FOURIE in Zwolle terwijl P. BURGER en T. PIENAAR, voor een administratieve betrekking werden opgeleid.

Ook kwamen er eind 1899 jonge Afrikaners uit Engeland hierheen om met een Duitsche boot naar huis te gaan. Want geen hunner, op één na, die op het punt stond zijne studiën te voltooien, wilde hier blijven, nu hun land in gevaar verkeerde. Daarom besloten bestuurders hen, zoo noodig, daartoe

Prof. Dr. C. B. Spruyt, Secretaris. † 1901

in staat te stellen en ook hen, die uit Engeland gekomen waren, als J. A. DU TOIT, J. C. PRETORIUS en C. ROCHER. De Transvaalsche regeering had de laatste jaren een bijdrage gezonden voor de kosten van toezicht en bestuurders meenden die bijdrage in de gegeven omstandigheden hiervoor te mogen gebruiken.

Vóór hun vertrek hielden wij nog een samenkomst met hen, waar de hoop werd uitgesproken, dat zij terug mochten keeren als zonen van een vrij volk.

Die hoop werd helaas niet verwezenlijkt. Hiermede eindigde de eerste periode van het bestaan van het Studiefonds.

Zijn achtergrond: de zelfstandige Zuid-Afrikaansche Republiek was vernietigd.

De Studie-Commissie in Pretoria bestond niet meer.

Haar secretaris, de volijverige WESSEL LOUIS, was, gebroken in zijn verwachting, naar Nederland teruggekeerd.

Zien wij op deze eerste jaren terug, dan is het ons een aangename taak in het bizonder nog de Nederlanders en Nederlandsche families dankend te gedenken, die de opleiding der jonge Afrikaners hier te lande hebben mogelijk gemaakt.

In de eerste plaats noemen wij den heer P. H. MOORA met zijn familie te Doetinchem, die in alle opzichten de baanbreker is geweest. Verder: den heer en mevr. prof. dr. J. W. GUNNING—PIERSON, huize Groot-Zande, Laag-Keppel; den heer H. H. SCHOMAKER, te Hees bij Nijmegen; ds. en mevr. J. KAMP te Zwolle; prof. en mevr. dr. M. NOORDTZIJ te Kampen; prof. en mevr. H. DE COCK te Kampen; den heer en mevr. HASPER te Amersfoort; ds. en mevr. A. W. VAN WIJK te Zwolle; mevr. MEINSMA te Amersfoort; ds. en mevr. A. DE HAAN te Zwolle; den heer en mevr. E. NYLAND te Utrecht; den heer en mevr. MATTHYSE te Breukelen, den heer en mevr. ARBOUS te Zeist en allen, die op eenige wijze het bestuur van het Studiefonds behulpzaam zijn geweest.

Door de daad hebben zij getoond, dat in Nederland menig hart warm klopte voor de Transvaal.

AANTEEKENINGEN BIJ HOOFDSTUK I.

1) Hier is uitgelaten een relaas van het vertrek der genoemde jongelui en van hun aankomst te Doetinchem.

2) 3 April 1886 schrijft LOUIS: „Sedert de terugkomst der deputatie is het motto van KOTZE, DU TOIT enz.: ‚al wat van Holland komt zullen we liberaal, modern noemen om het verdacht te maken'. En op 7 Juni: „Er is strijd in Pretoria tusschen Hollandsche en ‚Paarlsche menschen'; DU TOIT en PIET JOUBERT willen KRUGER met de Hollanders onderwerken (Hollanders met de voortrekkers). De vraag wordt: wie zal in de toekomst baas zijn: voor- of natrekkers (d.z. DU TOIT en JOUBERT, die LEYDS weg willen hebben). Met KRUGER gaan POSTMA en de Doppers, CHR. JOUBERT en de Hollanders. Tegen: P. JOUBERT, CHR. NEETHLING en de vrienden van DU TOIT."

3) Uit Corr. LOUIS 15 Sept. 1885.

4) 3 April 1886. Omdat het argument van LOUIS niet onjuist was, werd in het reglement van het Studiefonds in Art. 9*b* deze alinea opgenomen: „bij de keus van jongelieden zal in het oog worden gehouden, dat het kapitaal van *f* 12.000.—, waarvan de rente door de N. Z. A. V. ten behoeve der jongelieden uit de Z. A. Republiek bestemd wordt, afkomstig is van het fonds, bijeengebracht voor den strijd tot herstel der onafhankelijkheid van die Republiek".

5) Corr. LOUIS 8 April 1887: „ ik weet dat we fiasco hebben gemaakt met K.....; dat kon niet anders. In Oct. en Dec. '86 deed niemand aanzoek om een beurs. De President riep mij: ‚Weet jij hoe dat komt? Onze predikanten maken die ding verdacht. Maar nou zal ik één vat voor mijn kleinzoon en dan zullen ze in een oogenblik weg zijn' ".

LOUIS heeft ook meegewerkt om Kaffers in Nederland te laten opleiden, wat SPRUYT een misgreep achtte. Hij zond twee zoons van kapitein MAGATA, RUSTENBURG — br. 20 Mei '87 — die bij ds. V. D. VALK in Delft werden ondergebracht. Een hunner, BLOEMHOF, moest later kapitein worden en daarom leeren timmeren, wagenmaken, teekenen, enz. PAUL, de andere, moest zendeling worden onder zijn stam en opgeleid worden voor godsdienstonderwijzer. Gelukt is deze opleiding niet. 5 Aug. '90 schrijft LOUIS, dat „men bang is, dat de kaffers te veel heeren zijn geworden".

6) De Raad, gelet hebbende op punt 7 van het Verslag der Holl. Studiebeurs-Commissie, gelet op Uitv. Raadsbesluit art. 326 thans aan de orde, besluit zich te vereenigen met de aanbeveling en alzoo studiebeurzen ten bedrage van £ 60.—, per jaar 4, beschikbaar te stellen, ter opleiding in Europa, van jongelingen, die een leeftijd van 9—15 jaar hebben bereikt. De studiebeurzen te beloopen een bedrag van £ 60.— per jaar en beschikbaar te zijn voor kinderen, in dit land geboren, van stemgerechtigde burgers zonder onderscheid van nationaliteit. De regeering verder de voorwaarden en bepalingen in verband met de zaak te regelen.

7) Ik vergun mij hier een kleine uitweiding. Gen. HERTZOG heeft zich altijd zeer waardeerend over zijn verblijf in Nederland uitgelaten. Maar minder bekend is het Engelsche vers, dat hij bij zijn afscheid van Holland gemaakt heeft en dat aldus luidt:

Adieu thou land of Freedom sprung
By Freedom's bracing power sustained,
I love thy war of thought. They've rung
Truth back to earth regained.
The fairest flower that springs on earth
Blooms on thy watering plains.
't Was there that Tol'rance found its birth —
't Is here it thrives and reigns.

H. Z. A. 1912, 391.

8) In een van de jaarverslagen van de N. Z. A. V. merkt SPRUYT op: „Nederlandsche jongelieden, zijn hokvast. Wie altijd de spreuk in den mond heeft: ,Oost West, thuis best', voelt weinig voor eene vereeniging, die van de overtuiging uitgaat, dat de roeping van den Nederl. volksstam ook en vooral gezocht moet worden in het Z. halfrond". Jaarversl. 1890/91, 12.

9) Met de Doetinchemsche beurzen is het betrekkelijk spoedig door misverstand van de zijde van LOUIS, spaakgeloopen, zie blz. 9. Steeds echter zijn de stichtingen bereid gebleven te helpen, waar hulp noodig was. De heer P. H. MOORA vooral heeft veler zeer wankele schreden vast gezet. Uit dezen kring zijn, vooral in de eerste jaren, verschillende onderwijzers naar Zuid-Afrika vertrokken, t.w.: G. BOEGMAN (1878 in Doetinchem), J. J. DE VISSER (1881), R. A. VAN ANGELBEEK (1882), B. VEENEMANS (1884), A. KOOY (1886), N. J. ZERBST (1887), G. J. WISSINK (1889), J. VAN TWISK (1896) en J. VAN MELLE (1901).

10) Deze Universiteit is nimmer tot stand gekomen. Evenmin heeft de Regeering de opdracht kunnen uitvoeren, die haar bij Volksraadsbesluit van 10 Maart 1899 was opgedragen om een werkelijke Universiteit te stichten. De uitbrekende oorlog verhinderde het.

11) De opening van het gymnasium vond plaats in de zaal van den eersten Volksraad, die ter wille hiervan zijn zitting verdaagde. Aan dit gymnasium is slechts één eindexamen afgenomen, en wel in 1898. In den examenraad had toen ook zitting adv. J. C. SMUTS, de staatsprocureur, en wel voor de klassieke talen.

12) De Opleidingsschool werd in de latere jaren ook wel gymnasium genoemd en LOUIS de rector ervan. Onder dr. REININK is LOUIS docent aan het werkelijke gymnasium geworden voor reken-, meet- en stelkunde. Cf. LUGTENBURG l.c. p. 218.

13) Jaarverslag N. Z. A. V. 1894, Bijlage IX, blz. 102 vlg.

HOOFDSTUK II.

Het Studiefonds tijdens de Universitaire afhankelijkheid van Zuid-Afrika. 1902—1918.

De vrede van Vereeniging op 31 Mei 1902 maakte een eind aan het zelfstandig bestaan van de Zuid-Afrikaansche Republiek en den Oranje Vrijstaat. Beide waren voortaan Britsche kroonkolonies. Sir ALFRED MILNER, CHAMBERLAIN'S geestverwant, regeerde en hij verangliseerde, zooveel hij vermocht, school, kerk en staat. Zijn hand drukte zwaar op allen, die Hollandsch-Afrikaansch voelden. Daardoor werd bij velen hunner een krachtig zelfbewustzijn gewekt. Het fiere woord van pres. STEYN: „de taal van den overwinnaar in den mond van den overwonnene is de taal van slaven" teekent den geest van de vooraanstaanden onder het verdrukte volk.

De bestaande bepalingen op onderwijsgebied werden afgeschaft. Wat de Transvaalsche regeering in de jaren vóór den oorlog had tot stand gebracht om de banden met Nederland te versterken: de Afrikaansch-Nederlandsche organisatie van het Studiefonds, haar Transvaalsche Commissie, haar Transvaalsche beurzen, alles behoorde voor goed tot het verleden. Transvaal was een kolonie van Engeland geworden.

Daardoor was zij niet alleen politiek, maar ook cultureel naar Engeland georiënteerd. In 1910, toen de Unie tot stand was gekomen, zag ook de Transvaal een betere toekomst voor zich, maar het duurde nog eenige jaren voor er een goede regeling kwam van het onderwijs, vooral van het Hooger

Onderwijs. Want, al werd er een Uniaal departement voor het Hooger Onderwijs ingesteld, het duurde tot 1916 voordat het voorstel van de University Statutes Commission werd aangenomen. In dit jaar kwam de eerste H.O. wet tot stand, die een volledige opleiding in de Unie in uitzicht stelde. Wie een wetenschappelijken graad wilden behalen, zouden dien voortaan in eigen land kunnen verkrijgen en zouden niet meer voor hun studie naar Engeland of het Continent behoeven te gaan.

In 1918 werd aan de Universiteiten van Kaapstad en Stellenbosch rechtspersoonlijkheid verleend. Vóór dien tijd was de Unie feitelijk gebonden aan de Engelsch universitaire gedachtensfeer.

Ingrijpende beteekenis had deze verandering ook voor het Studiefonds. Alles wat het vóór den oorlog had mogen bereiken, was vernietigd. Zijn organisatie in Z. Afrika was ontbonden. Pretoria was niet langer het uitgangspunt en het middenpunt van den arbeid. Het moest nieuwe aanknoopingspunten zoeken en nieuwe bronnen van inkomst.

In den beginne viel dit niet mee. De secretaris van de Pretoriasche Commissie, die kort na den oorlog in Nederland was, achtte het bijna hopeloos. Toch vertraagde de Nederlandsche Commissie niet, omdat zij wist, dat de oorlog de Holl.-Afrikaansche elementen in Zuid-Afrika nader tot elkander had gebracht en hun zelfbewustzijn had versterkt en ook, omdat zij wist dat velen bereid waren om te steunen wat dreigde verloren te gaan.

Van onze oud-bursalen kwamen reeds in 1902 brieven, die hun terugkomst meldden. Bovendien werden wij verrast door aanvragen om studiebeurzen van geheel onbekenden uit de Kaap e.e. Dit verblijdde ons zeer, al stelde het ons voor nieuwe moeielijkheden.

Wij denken hier niet aan financieele moeielijkheden, want die werden door de krachtige hulp van de N. Z. A. V. en het toen nog bestaande Taalfonds overwonnen, maar aan de moeielijkheden, die de studie meebracht. De opleiding van de Afrikaners, die hier kwamen, sloot niet aan aan de Neder-

landsche. Hierdoor stonden wij in den beginne voor lastige en vaak onoplosbare problemen.

Onze universiteiten waren immers tusschen 1876 en 1904 voor Afrikaners met een Afrikaansch diploma grootendeels gesloten 1). Wel had het Kon. Besluit van 12 Febr. 1904, *Stbl.* 43 het Matriculatie-examen 2) van de Universiteit van de Kaap de Goede Hoop gelijk gesteld met een getuigschrift van een met goed gevolg afgelegd gymnasiaal eindexamen, maar de studie na het matriek werd hier niet erkend. En vooral daarop kwam het aan. De H.O. wet van 1905, art. 132, bracht gelukkig uitkomst. Zij opende de mogelijkheid tot erkenning van de verworven kennis, en stelde den bezitter van Z. A. Universitaire diploma's of getuigschriften vrij van de nader bij Kon. Besluit aan te geven vereischte examens.

In verband hiermede wendde de N.Z.A.V. zich op 18 Oct. 1905 tot de Nederlandsche regeering. Vele steunden haar, o.a. de Leidsche studenten-afdeeling, wier stuwkracht dr. A. Welcker was. In Juni 1906 kwam een Kon. Besluit af 3), waarin de rechten der Afrikaners in overeenstemming met het advies der N. Z. A. V. werden vastgesteld.

Voortaan was de toegang tot onze universiteiten voor hen geopend al bleven er verschillende praktische moeilijkheden bestaan, omdat de Afrikaansche opleiding, geschoold op Engelschen leest, een ander karakter draagt dan de Nederlandsche.

Terecht verwachtte men veel van deze wijziging onzer H.O. wet, omdat in 1905 prof. Melius de Villiers als hoogleeraar in het Romeinsch Hollandsch recht in Leiden was opgetreden, en dit feit in Zuid-Afrika de aandacht had getrokken. Maar ook omdat in die dagen *Ons Land*, het bekende Kaapsche blad, voor de studie in Nederland propaganda maakte. Het stelde zijn kolommen open voor artikelen van dr. N. Mansvelt, A. Welcker en M. Uytenhoudt, om een lans te breken voor de studie in Nederland en voor die aan de Vrije Universiteit. Zijn hoofdredacteur, senator F. S. Malan, vertoefde hier in 1906 en zegde toen zijn medewerking toe om de intellectueele krachten van zijn land op de studie in Nederland opmerkzaam te maken.

In deze jaren werd veel propaganda gemaakt, vooral door correspondentie. Zij droeg vrucht.

De hier aanwezige Afrikaansche studenten werkten daaraan mede. Onder hen mogen we vooral noemen — en een ieder die getuige geweest is van wat hij hier gedaan heeft, zal er mede instemmen — den heer W. A. JOUBERT, een theoloog uit Stellenbosch, die in 1906 hier was aangekomen om zijne studie voort te zetten en sedert studeerde aan de Vrije Universiteit in Amsterdam. Voor de propaganda van de studie in Nederland heeft hij veel gedaan.

Het getal studenten nam gestadig toe.

Hierdoor kwam er nieuw leven in de reeds op 27 Maart 1894 gestichte vereeniging van Zuid-Afrikaners in Nederland: „Transvaliensium in Hollandia Societas" 4). Zij hield 2 Juni 1906 haar vierde Algemeene Vergadering en wel in Den Haag, waar zij hare bijeenkomsten bij afwisseling met Utrecht placht te houden. Hadden de tijdsomstandigheden haar gedurende den oorlog en daarna werkeloos gemaakt, nu was zij herleefd en dus actief. Dienzelfden Junidag besloot zij om audientie aan te vragen bij den minister van Binnenlandsche Zaken en aan te dringen op de uitvaardiging van een Kon. Besluit ter uitvoering van het adres der N. Z. A. V. 5)

Op deze vergadering hoorde zij ook een toespraak aan en voerde zij een debat over een onderwerp, dat — naar ik meen — slechts zeer zelden niet op haar programma heeft gestaan: „de hedendaagsche politieke toestand in Zuid-Afrika".

De namen van de 26 toen aanwezige leden, die natuurlijk niet allen in betrekking stonden tot het Studiefonds, laat ik hier volgen, omdat deze namen den hier toen bestaanden kring doen kennen.

M. UYTENHOUDT, (theol. cand.) Middenweg 28, Watergraafsmeer, *Praeses*.
T. H. LE ROUX, (litt. stud.) *vice-praeses*, Hooigracht 4*a*, Leiden.
P. VAN VOOREN, (jur. cand.) *ab-actis*, Oude Rijn 48, Leiden.
H. C. M. FOURIE, (theol. stud.) *thesaurier*, Nassaustraat 27, Utrecht.
A. A. SCHOCH, (jur. stud.) *Comm. v. materiaal*, Steenschuur 14, Leiden.
*J. H. GREYVENSTEYN, (theol. prop.) Oude Gracht 37*bis*, Utrecht. 6)

W. A. JOUBERT, (theol. stud.) 3e Helmersstraat 45, Amsterdam.
D. RUMPFF, (theol. stud.) Keizersgracht 162, Amsterdam.
L. H. WAGNER, (med. stud.) Amsterdam.
J. D. SCHONKEN, (med. stud.) Overtoom 290, Amsterdam.
Mr. G. B. FORTUYN, Vijzelstraat 44.
*P. LE CLERCQ, Huize Veldzicht, Ambt-Doetinchem.
J. VAN VOOREN, (techn. stud.) De Geer 22, Delft.
H. D. J. BODENSTEIN (jur. cand.) Jan van Goyenkade 28, Leiden.
C. J. JANSEN WEILBACH, (jur. doct.) Goyenkade, Leiden.
W. M. R. MALHERBE, (jur. doct.) Vreeswijkstraat 7, Leiden.
D. BREWES, (barrister-at-law) Breestraat 175, Leiden.
*L. FOUCHÉ, (litt. stud.) Hooigracht 4*a*, Leiden.
J. H. GEY VAN PITTIUS (Dr.) Laan van Meerdervoort 71, Den Haag.
*Mr. A. LOUIS, Maliestraat 17, Utrecht.
H. J. STEYN, (med. stud.) Roelof Hartstraat 20, Amsterdam.
G. C. PRINSLOO, (jur. stud.) Hooigracht 4*a*, Leiden.
*L. W. LEYDS, (techn. stud.) van den Spiegelstraat, Den Haag.
*E. WECHERLINK, Alexanderlaan 8, Rijswijk.
*E. A. GRÜNBERGER, (med. stud.) Amsterdam.
*H. L. BRINK, (techn. stud.) Oude Delft 42, Delft.

Toch mag eenige karakteriseering hier niet ontbreken, omdat juist het motief van hun komst onze aandacht verdient.

Waarom studeerden deze Afrikaners hier, waar zij groote moeielijkheden moesten overwinnen, terwijl hun weg in Groot-Brittannië en Ierland geheel was gebaand? Dààr sloot hun vooropleiding geheel aan bij den gebruikelijken studiegang. Dààr werden hun minder zware eischen gesteld. Dààr zouden zij om hun sportlievendheid in de studentenwereld gaarne geziene medespelers zijn. Dààr zouden vele families hun huizen gaarne voor hen ontsluiten.

Hier daarentegen waren zij vreemdelingen, zij het ook: hoog geachte vreemdelingen. Hier droeg de studie een voor hen ongewoon karakter. Hier trok het studentenleven, dat slechts voor een zeer klein deel sportief was, hen minder aan. Hier was bijna alles anders dan in eigen omgeving.

Dat zij kwamen was, omdat ze hier taal-, geloofs- en stamverwantschap zochten. Tijdens den oorlog waren zij en hun families zich fier bewust geworden Hollandsche Afrikaners te zijn. Dit drong hen om den geestelijken, den cultuurstrijd aan

te binden tegen den Engelschman, die hun land en volk had willen vertrappen, en zichzelf te worden en te zijn. Ze zochten hier versterking van eigen wezen.

Want niet de beurs, die het Studiefonds bood, kon de bezwaren overwinnen, die hun wachtten. Daarvoor was zij te klein. Vaak niet grooter dan de kosten der collegegelden en nooit hooger dan £ 60.—.

Ook de betere toekomst, als ze hier afgestudeerd waren, kon geen prikkel zijn om in Holland te gaan studeeren. Immers — een jurist, die hier gestudeerd had, moest toch naar Londen om zijn graad te halen, ter wille van de praktijk! De medicus, hier arts geworden, kon, tenzij hij ook een Engelsch diploma had, zich niet eens overal in zijn land vestigen! De ingenieur, die in Delft zijn zware examens had afgelegd, stond in eigen land gelijk met den eenvoudigsten „engineer", zonder diploma van eenige wetenschappelijke waarde en kon nauwelijks een plaats vinden. Alleen de litterator zag een betere toekomst geopend en ook voor den theoloog kon studie in Holland hem bij sommigen aanbevelen. Maar in het algemeen kon de hoop op een betere toekomst niet het motief zijn voor de studie in Nederland.

Deze had bijna uitsluitend aantrekkingskracht op hen, voor wie geestelijke verwantschap en nationale fierheid waarde had.

Dit is ook de reden waarom zij meer dan andere studenten een vastgesloten kring uitmaakten. De groote problemen van eigen volksleven hielden hen bezig. Hun vereeniging, waartoe alle Afrikaners behoorden, waar zij ook in Nederland studeerden, werd in deze jaren een Afrikaansche Vereeniging en hield op een Vereeniging van Transvalers te zijn.

Den 26 Januari 1907 kwam de „Transvaliensium in Hollandia Societas" in Utrecht bijeen, 7) ter „hersiening fan die statute". Eenige voorstellen tot wijziging ervan werden ingediend en behandeld. Den 1 Juni d.a.v. kwam in Den Haag de herziening tot stand. De naam hunner vereeniging zou voortaan zijn: „Suid-Afrikaanse Studente Vereniging in Nederland". Deze naamsverandering motiveerde de Secretaris aldus: „Vammelewe

toe hulle di „societas" opgerig het, was di lede algaar Vaalpense. Mar naderhand kom darby koloniese kêrels en nou het ons ook Blikoortjes as lede." De eenheid der Zuid-Afrikaners was vastgelegd in den nieuwen naam.

In 1908, in het jaar, dat de Vrijstaat weer eigen regeering had verkregen, vergaderde zij voor het eerst in Amsterdam. Bij die gelegenheid was voor prof. MOORREES een eeremaaltijd aangericht in het Bible Hotel. Hier juichte de vergadering den secretaris toe, toen deze ten slotte BILDERDIJKS woorden aldus in het Afrikaansch overzette:

„Ons land hij groei weer,
Ons land hij bloei weer
Ons land sy naam word weer hersteld.
Ons land uit die stof verrese,
Sal op nieuw ons land weer wese,
Juublend het ek 't u gemeld."

Zij zongen daar uit wat in hen leefde.

Het getal studenten nam gestadig toe. In 1909 was het, in Amsterdam, ongeveer 40. Toen noodigde de heer H. J. EMOUS, de groote Boerenvriend, de Afrikaners op 24 Februari uit tot een gezellige bijeenkomst in het American Hotel. Ook vele niet-studenten, waaronder de heer G. A. A. MIDDELBERG, ds. W. P. STEENKAMP e.a. waren daar. Hier werd de gedachte uitgesproken dat er een centrum moest komen, waar de Afrikaners hunne Nederlandsche vrienden zouden kunnen ontmoeten: „een middenpunt van maatschappelijk Nederlandsch-Afrikaansch verkeer".

Deze gedachte vond veel weerklank en werd, dank zij veler sympathie, kort daarna ook verwerkelijkt.

Het hoofdbestuur der N.Z.A.V. en het bestuur der Afd. Amsterdam garandeerden de huursom voor een paar ruime kamers, gelegen aan de Nassaukade 369, terwijl de studenten in Amsterdam zich op 27 Mei aaneensloten tot een Amsterdamsche Vereeniging, die zij steunden door een contributie. Deze contributie zou dienen „om verdere uitgaven, in het bijzonder voor lectuur, te bestrijden".

Den 30sten October d.a.v. wenschte de heer MIDDELBERG, de Voorzitter der N.Z.A.V., de studenten geluk met hun vereenigingslokaal. Hij zeide toen: „terwijl ik gaarne zie, dat gij als Afrikaners met elkaar in geregelde voeling blijft, vertrouw ik toch ook, dat gij andererzijds u niet in uzelven zult opsluiten, maar uw vleugels wijd in de Nederlandsche maatschappij zult uitsteken.... Ieder die met een open oog een tijdlang onder een ander volk verkeerd heeft, weet bij ervaring hoe vruchtbaar zulk een verblijf voor eigen ontwikkeling en geestesvernieuwing zijn kan".

Jaren lang heeft dit lokaal dienst gedaan als Afrikaansch centrum, totdat het getal studeerende Afrikaners, door de tijdsomstandigheden in Nederland en de nieuwe mogelijkheden in Zuid-Afrika begon af te nemen, daar de Zuid-Afrikaansche universiteiten hun voortaan zouden bieden, wat zij tot nu toe elders hadden moeten zoeken.

De propagandistische kracht der studenten werd zwakker, toen de dwingende noodzaak om buiten hun vaderland te studeeren voor de Afrikaners was vervallen.

Had de propaganda der studenten aan het Studiefonds vele aanknoopingspunten voor eigen propaganda geschonken, toch bleek telkens, dat de studenten, die naar Nederland kwamen, zeer onvoldoende waren ingelicht.

Op verschillende wijzen trachtte het Studiefonds daaraan te gemoet te komen. Daarom was het den heer A. WELCKER, bestuurslid van de Studentenafdeeling der N.Z.A.V. te Leiden, zeer dankbaar voor zijne voortreffelijke brochure: „Het Studeren van Zuid-Afrikaanders aan Nederlandse Universiteiten", 1906. 8) Op ruime schaal werd zij, óók in Zuid-Afrika, verspreid, maar toch bleef zij in veel kringen onbekend. Want telkens kwamen hierheen, die bij juister voorlichting minder tijd en kosten aan hunne studie zouden hebben moeten besteden. Het was geen uitzondering, dat een B. A., met zoo goed als geen wiskundige propaedeuse, hier medicijnen kwam studeeren en evenmin, dat iemand, die nauwelijks in het Latijn of het Grieksch was onderlegd, hier zijne litteraire of theologische studiën wilde

volbrengen. Toch hebben de meesten hunner ook de zeer groote moeilijkheden op hunnen weg overwonnen en als studenten een goeden naam achtergelaten.

Het Studiefonds miste voldoende aanraking met mannen, die zoowel van de Afrikaansche als van de Nederlandsche opleiding op de hoogte waren, en het was zeer bezwaarlijk om ze te vinden in deze jaren, waarin het Afrikaansche hooger onderwijs werd gereorganiseerd en ingrijpende veranderingen verwacht werden.

Geduldig wachtte het daarom de komende dingen af en deed wat het vermocht.

Het Studiefonds kwam, zooveel mogelijk, aan de behoeften der Afrikaners tegemoet en werd daarin krachtig gesteund door het hoofdbestuur der N.Z.A.V., dat altoos bereid was op zijn voorstellen in te gaan en als het mogelijk was, ze te verwezenlijken.

Zoo ontvingen Curatoren van de Amsterdamsche Universiteit reeds op 15 November 1902 een verzoek van de N.Z.A.V. om aan hunne universiteit een gelegenheid te openen voor Zuidafrikaansche studenten om onderwijs te ontvangen in het Romeinsch-Hollandsch recht. Zij stelde daartoe, voor 5 jaar, een niet-onbelangrijke bijdrage ter beschikking. Daar de regeering echter haar voornemen had te kennen gegeven om zulk een stoel in Leiden te stichten en daarvoor reeds *f* 4000.— op de begrooting van 1903 had uitgetrokken, werd dit verzoek afgewezen.

Prof. MELIUS DE VILLIERS is de eerste, en de eenige, geweest die dezen stoel bekleedde; 5 Juli 1905 hield hij zijn intrede. In 1911 keerde hij naar zijn vaderland terug, waar een andere werkkring hem riep 9). Het volgende jaar besloot de Amsterdamsche gemeenteraad om in een bestaande juridische vacature tot hoogleeraar te benoemen: dr. H. D. J. BODENSTEIN en hem op te dragen college te geven in het Romeinsch-Hollandsch recht. In 1919 keerde prof. BODENSTEIN naar Zuid-Afrika terug. Sedert dien is de leerstoel in Nederland vervallen.

18 October 1905 zond de N.Z.A.V. een adres aan H.M. de

Koningin met het verzoek om studenten, die in Zuid-Afrika hunne academische studie begonnen zijn den weg voor verdere studie in ons land te effenen en bij Kon. Besluit te bepalen wat art. 132 H.O. voor de Zuidafrikaansche graden beteekende. 10) Dit verzoek werd bij Kon. Besluit van 7 Juni 1906 *Stbl.* 125 ingewilligd, zoodat sedert vaststaat, dat de bezitter van een M.A. graad (M.Sc. graad) of een B.A. graad (B.Sc.) *met honneurs*, vrijstelling verkrijgt van het candidaatsexamen in de betreffende faculteit en de bezitter van een diploma van cand. theol. aan het Theol. Seminarium te Stellenbosch vrijgesteld is van het candidaatsexamen der Nederlandsche universiteiten.

In 1907 poogde zij voor Z.A. studenten, die den graad van LL.B. verkregen hadden aan eene der universiteiten in Groot-Brittannië en Ierland, vrijstelling van bepaalde in Nederland vereischte examens te verkrijgen, omdat een groot aantal Z.A. studenten naar een Britsche Universiteit trokken, daar het bezit van zulk een diploma voor hen onmisbaar was om in Zuid-Afrika tot de rechtspractijk te worden toegelaten.

Ook overwoog zij of er geen middel te vinden was, waardoor het erkennen van Z.A. graden in Nederland zou kunnen leiden tot het erkennen van Nederlandsche graden — met name van juridische en medische — in Zuid-Afrika. Men koesterde hier eenige hoop, dat dit mogelijk zou blijken, maar de correspondentie er over leidde tot geen resultaat. Zoo is ook geheel onvruchtbaar gebleven het overleg van onze regeering met onze eigene universiteiten in 1930 waarbij een wederzijdsche erkenning van onze medische graden in het Britsche wereldrijk en van de Britsche graden in Nederland in uitzicht kon worden gesteld.

Bij Kon. Besluit van 30 Juni 1909 werd de Technische Hoogeschool te Delft voor in Afrika gematriculeerden ontsloten, evenals de Rijks Hoogere Land-, Tuin- en Boschbouwschool te Wageningen en de Rijksveeartsenijschool in Utrecht in 1910.

Bij Kon. Besluit van 14 Februari 1910 werd het diploma van B.A. aan een Britsche Universiteit hier erkend, waardoor het propaedeutisch examen voor medici verviel en hun studie kon worden bekort.

In dit jaar werd ook voor Afrikaansche studenten de mogelijkheid geopend, om tot de theologische examens van de Ned. Herv. kerk te worden toegelaten.

Niet altoos verstond men aan Afrikaansche zijde de beteekenis van zulke besluiten. Hiervan getuige de volgende ervaring, die wij opdeden. Bij Kon. Besluit van 30 Juni 1909 was de Delftsche Hoogeschool opengesteld voor in Afrika gematriculeerden; bij dat van 11 Juli 1913 No. 35 was eveneens het University Senior Certificate van de Kaapsche Universiteit en het diploma, uitgereikt door de School of Mines and Technology te Johannesburg, erkend. Maar, toen daarop onzerzijds gepoogd werd om het Delftsche Ingenieurs-diploma door den Raad der Kaapsche Universiteit als gelijkgerechtigd met het M.Sc. te doen erkennen, werd dit afgewezen op dezen grond, dat de Technische Hoogeschool te Delft een „Hoogeschool" en niet een „Universiteit" was. 11)

Het argument was ons onverklaarbaar. Want wie „Hoogeschool" vertaalt met „High School" vertaalt als een schooljongen, heel letterlijk en heel verkeerd. Wie Nederlandsch kent, weet dat een hoogeschool evenzeer als eene universiteit een inrichting is van hooger onderwijs, en dat het onderscheid tusschen beiden alleen is, dat een hoogeschool één bepaald vak van wetenschap doceert, terwijl een universiteit hooger onderwijs geeft in meerdere vakken van wetenschap in één, grooter, verband. In Engeland moge een high school iets minderwaardigs zijn, waarboven een Universiteit hoog uitsteekt, in Nederland zijn ze volkomen aan elkander gelijk, wat het karakter van hun onderwijs betreft.

Naast deze bedenkelijke misvatting zou ik ook kunnen wijzen op andere, die kerkelijke theologische examens betroffen, maar deze zijn van tijdelijken aard geweest, terwijl de niet-erkenning van den Delftschen ingenieursgraad blijvend is, óók voor Afrikaners.

Wat dezerzijds gedaan kan worden om het aan Afrikaners mogelijk te maken hier te studeeren, is geschied. De weg tot onze Universiteiten is voor de Zuid-Afrikaners gebaand.

Er waren nog andere moeielijkheden. Zoo bezorgden de

studenten, die hier een paedagogische opleiding zochten, ons in den beginne veel hoofdbreken. Deze studie was hier niet universitair geregeld. Reeds in 1907 overwogen wij een plan om een paedagogischen cursus tot stand te brengen, omdat het Schoolfonds ons om hulp had gevraagd bij de opleiding van onderwijzers van en voor Zuid-Afrika. Het volgende jaar werd zulk een cursus door den heer H. J. EMOUS georganiseerd.

Vooral sedert 1911 nam het getal van deze studenten in de paedagogiek toe; zij volgden deels de lessen aan de Kweekschool voor Onderwijzers, deels de colleges door dr. J. H. GUNNING WZN. aan de Amsterdamsche universiteit gegeven. Deze opleiding was echter onvoldoende. Velen vertrokken daarom naar Duitschland om daar te zoeken, wat ze hier niet vinden konden. Toen richtte de N.Z.A.V. zich met een adres tot H.M. de Koningin en tot den gemeenteraad van Amsterdam om een leerstoel in de paedagogiek in te stellen. Pas in 1917 kwam hierop het verwachte antwoord.

Vóór dien waren de genoemde heeren, bijgestaan door dr. N. VAN WAYENBURG, die college gaf in paedologie, bij voortduring bereid de Afrikaners te helpen.

Ook de benoeming van dr. E. C. GODÉE MOLSBERGEN tot privaat-docent in de koloniale en de Z.A. geschiedenis aan de Amsterdamsche universiteit in 1912 voorzag in een gevoelde leemte. In 1913 werd hij tot lector benoemd. Zijn vertrek naar Gent, in 1916, om daar aan de hoogeschool een professoraat te aanvaarden werd hier zeer betreurd.

Wij hebben ook medegewerkt aan de opleiding van een paar Vrijstaatsche meisjes, die in Amsterdam aan de Dag-Teeken en Kunstambachtschool zouden worden gevormd om later als leeraressen te kunnen optreden. Zij hebben van 1912—1914 deze school bezocht. Aan haar verblijf maakte de wereldoorlog een eind.

Voorts vertoefden hier nog eenige Afrikaners, waarvan een de vakschool voor typografen in Utrecht bezocht, 1912—1914; een de Zuivelschool in Bolsward, 1914—1917; een de Veeartsenijschool in Utrecht, 1914. De stichting van de Handels-

hoogeschool in Rotterdam heeft bij ons verwachtingen gewekt.

In 1918 was de toegang voor Zuid-Afrikaners tot onze universiteiten, onze hoogescholen en al onze inrichtingen van onderwijs voor goed geopend, dank zij den arbeid van het Studiefonds, gesteund door de N.Z.A.V.

Evenals de studiemoeielijkheden, werden ook de financieele bezwaren voor het Studiefonds uit den weg geruimd door de groote sympathie welke in breede kringen voor Zuid-Afrika leefde.

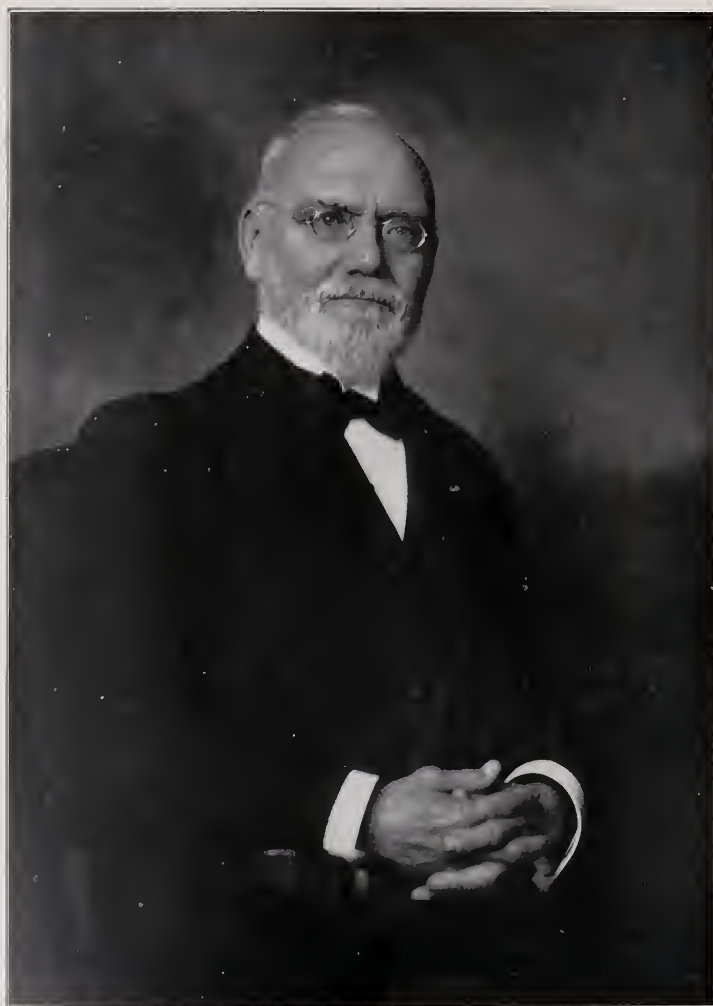
Het Taalfonds, dat ten doel had om het Hollandsch als volkstaal te bevorderen in de Boeren-republieken van Zuid-Afrika, schonk eenige jaren belangrijke bijdragen.

De afdeelingen Amsterdam, Arnhem, Nijmegen, Rheden—Roosendaal, Rotterdam, Schiedam en Zwolle en vele particuliere leden der N.Z.A.V. droegen naar vermogen bij.

De Ned. Zuid-Afrikaansche Jongeliedenbond, het Algemeen Nederlandsche Verbond en de Leidsche studentenafdeeling droegen jaren lang geregeld bij, terwijl het Herman Costerfonds een beurs ter beschikking stelde en het Provinciale Groninger Comité, bij zijn opheffing in 1906, haar bezit aan ons Fonds afdroeg.

Ook werden door sommigen aparte beurzen gesticht. De N.Z.A.V. stichtte de *de Cock*beurs, uit het legaat, door haar in 1908 ontvangen; later ook een *de Groot*-beurs; de afdeeling Zwolle stichtte een stedelijke beurs; de afdeeling Groningen, gesteund door het Universiteitsfonds, een Groningerbeurs. Ook waren er particuliere beurzen. Dr. H. P. N. Muller stelde er 2 ter beschikking sedert 1912 en de heer J. H. Cohen Stuart, toen te Sydney, stichtte de z.g. Hertzog-beurs, waaraan de bepaling was verbonden, dat gen. Hertzog den beurshouder zou aanwijzen.

Na 1909 werd de N.Z.A.V. in staat gesteld haar bijdragen te vergrooten door den steun van de Vereeniging Zuid-Afrikaansche Stichting Moederland en in 1920 stelde de Nederlandsche regeering op voordracht van minister dr. J. Th. de Visser *f* 10.000.— beschikbaar voor de studie van Zuid-Afrikaners in Nederland.

Prof. Dr. J. H. Gunning Wzn., Voorzitter.

Meer dan woorden, spreken deze feiten van warm medeleven van velen in Nederland met de Zuid-Afrikaners.

Dat niet allen, die hier studeerden, een beurs of een toelage ontvingen, spreekt van zelf. Het was ook niet altijd noodig. Want tot 1918 wisten de Afrikaansche ouders, dat hunne zoons om een doctorsgraad te verkrijgen, in Europa of in Amerika *moesten* studeeren. Daarmede hielden zij rekening.

Maar wel heeft de steun van de N.Z.A.V. en allen, die haar hierbij geholpen hebben, het honderden mogelijk gemaakt aan een Nederlandsche universiteit te studeeren en te doctoreeren en zoo dragers van Hollandsche cultuur te worden.

AANTEEKENINGEN BIJ HOOFDSTUK II.

1) Zie Hoofdst. I blz. 14 over het K.B. van 1886.

2) Terecht hebben verschillende Nederl. kringen in de Transvaal en ook vele anderen, zelfs nog in 1910, bezwaar gehad tegen de gelijkstelling van het Matriculatie-examen met het eindexamen van het Gymnasium, want deze beide examens staan niet op ongeveer gelijke hoogte. In 1904 bijv. hadden 104 jongens en meisjes van de 1000 candidaten, die zich voor het matriculatie-examen hadden aangegeven, den leeftijd van *16 jaar nog niet bereikt* en waren er onder de examinandi ook *kinderen van 13 en 14 jaar*. Deze kringen zagen in de gelijkstelling van deze beide diploma's een zeer ongewenschte depreciatie van het Nederl. diploma. Zij, die voor gelijkstelling ijverden, deden dit niet, omdat zij overtuigd waren, dat beide examens op ongeveer dezelfde hoogte stonden, maar omdat zij overtuigd waren, dat aldus de toegang tot onze Universiteiten voor vele Afrikaners mogelijk werd, en dat zij eenmaal hier, de lacune in hunne kennis wel zouden kunnen aanvullen. De ervaring heeft geleerd, dat laatstgenoemden gelijk hadden, al is die aanvullende studie veel Afrikaners zwaar gevallen.

3) Zie Z.A. Post, 1906 Blz. 354, Afrikaansche studenten aan Ned. Universiteiten, 361/2 en 1907, blz. 86.

4) Haar reglement is op 'n bestuursvergadering, 27 Maart 1894, opgesteld en haar doel was: „de Transvaalsche jongelieden, die in Europa zijn om zich in de wetenschappen te bekwamen in de gelegenheid te stellen elkaar te ontmoeten en zoodoende den band onderling te versterken".

Werkende leden konden zijn „alle Transvalers, die in Europa studeeren" en ook konden als leden toetreden: „alle Kapenaars en Oranje-Vrijstaters,

die in Nederland studeeren met het doel zich later in Transvaal te vestigen."
Het vaandel van deze vereeniging is in het bezit der vereeniging S. A. S. V. I. A.
Zie P. S. du Toit, M. A., S. A. S. V. I. A. gedurende 25 jaar (1909—1934). (Bibl. N. Z. A. V.).

5) Zie Jaarverslag N. Z. A. V. 1905, blz. 80 vlg en nota blz. 83 vlg.

6) Een *) duidt aan, dat de genoemde niet in eenige betrekking stond tot het Studiefonds.

7) Zie Z.Afr. Post 1907, blz. 86 en 388.

8) Tweede druk in 1910. Zie Holl. Zuid-Afrika 1910, Nr. 5, blz. 7.

9) Prof. Melius de Villiers was later (1914) lid van de „Laurence-Commissie" welke een voorstel indiende tot stichting van ééne Universiteit in het Z. en éène in het N. van de Unie en de School of Mines in Johannesburg als technologische faculteit van beide Universiteiten. Met hem waren leden de heeren Sir Percival Lawrence (voorz.), ds. H. S. Bosman en John Perry, De heer W. R. G. Murray was secretaris.

10) Zie Jaarverslag N. Z. A. 1905 V., blz. 80 vlg. en nota blz. 83 vlg.

11) Het Gentsche diploma van ingenieur was toen wel erkend.

HOOFDSTUK III.

Het Studiefonds tijdens de Universitaire zelfstandigheid van Zuid-Afrika. 1918—1935.

De H.O. wet van 1916 opende voor de Unie een nieuw en wijd verschiet: de mogelijkheid voor haar zonen om aan eigen universiteit te worden opgeleid en om zelve op het terrein van de wetenschap een zelfstandige plaats te gaan innemen. In den wereldoorlog was de Unie niet meer een afhankelijke staat, die Engeland slechts had te gehoorzamen, maar zij had een stem in het oorlogskabinet. Voortaan zou zij ook op wetenschappelijk gebied zelfstandig zijn.

Hooggestemd waren de verwachtingen. *De Volkstem*, het toenmalige regeeringsorgaan schreef 3 Jan. 1919 het volgende:

> „Ons hier in Suid-Afrika het g'n bysonder sterke voorliefdes op die stuk van die Europese studie nie en ons is vooral nie erg deurdronge van die besondere voordele van die Engelse studie nie. Ons is buitendien lang nie almaal van Engelse komaf en opvoeding nie, sodat ons hemelsbreed verskillende opvattinge daaroor huldig en ons wil bovenal ons eie studie volkome vrijgemaak hê, sonder dat ons juis vasgekoppel word aan enige besondere Europese instelling in die vervorming en denasionalisasie van onse jeug. Ons wil Afrikaners vorm van ons jong mense, nie Engelse nie. Daarom het ons aangevang met die ontwikkeling van ons eie Universiteitswese". „Ons weier tenenmaal om ons te laten omkoop aan enige Europese of Engelse studie. Ons wil vrij blijf om te gaan *waar ons self reken* dat ons die allerbeste kan kry, wat die wereld of die wetenskap oplewer, *wanneer ons dit namelik nie self verskaf nie.* En wanneer

b.v. aanstonds onse wet op die mediese praktijk hersien word, dan wil ons met nog sterker aandrang dan te vore eis, dat in Suid-Afrika enige Afrikaner tot die praktijk toegelate word met diploma's van lande wat ons eie diploma's erken. Dit is al!"

Studie in het buitenland, die tot nu toe voor studenten uit Z. Afrika beslist *noodzakelijk* was, zou voortaan voor hen, evenals voor studenten uit andere cultuurlanden, alleen maar *aanbevelenswaardig* of *wenschelijk* zijn.

Hiermede had het Studiefonds rekening te houden. Doelbewust zouden de Afrikaansche Universiteiten en Kolleges worden uitgebreid. Dit kon jaren duren, maar reeds nu was het gewenscht in aanraking te komen met de leidende mannen bij het H.O., om op de hoogte te zijn en te blijven van de voortdurend veranderende toestanden.

Na 1916, toen de wet tot hervorming van het H.O. werd uitgevaardigd, nam het getal studenten in Z.-Afrika toe. Het gemiddelde was in dit jaar 1355 en twee jaar later, 2069. Sedert dien is het aanhoudend gestegen tot 7314 in 1933.

In 1916 waren er 9 (sedert 1921: 10) Universiteiten en Univ. kolleges; 100 professoren en 99 lectoren; in 1933 was het getal professoren 219, dat der lectoren: 537.

De nieuwe wet maakte de studie voor velen, die vroeger daaraan niet hadden kunnen denken, aantrekkelijk en bereikbaar. De toestrooming van studenten van alle kanten had bovendien ten gevolge, dat al meer vakken moesten worden gedoceerd. De Afrikaansche universiteiten dragen niet als bij ons een uitsluitend abstract wetenschappelijk karakter, maar zijn tot op zekere hoogte opleidingsscholen voor de meer ontwikkelden en voorbereidingsscholen voor de a.s. onderwijzers en leeraren.

Uit de graden, die aan een Zuidafr. Universiteit kunnen worden uitgereikt, kan men haar karakter leeren kennen. Het zijn de volgende: M(edicinae) D (octor); Ph(ilosophiae) D; D. Ed(ucationis); D. Litt(erarum); D. Sc(ientiae) D. V(eter) Sc.; D. Sc. (Eng.); D. Sc. (agr.); M(aster, magister) A(rts); M. Ed(ucation); M. Sc(ience); M. Sc. (Eng.); M. Sc. (agr.) M. Comm; M. Econ(omy); B(achelor,

baccalaureus) A. met honneurs; deze graad wordt bijv. in Johannesburg gegeven in de plaats van M. A;) B. A.; B. A(dministration); B. A. (schoone kunsten); B. Ed(ucation); B. Mus(ic); B. Sc. (met lof) B. Sc. (Eng.); B. Sc. (zuivere wetenschap); B. Sc. (toegepaste en theor. scheikunde); B. Sc. (landbouw); B. Sc. (huishoudkunde); B. Sc. (landmeting); B. V(eterinary) Sc.; B. Arch.; B. Comm.; B. Econ.; B. D(ivinity); LLB (B. of Laws); M. B. Ch. B. (bach. of Medicine; of Chirurgy); B. D. S. (bach. Dental Surgery).

Behalve deze 37 graden, kan men nog eenige diploma's behalen: t.w. het diploma voor hoër sekondêre onderwyser (leeraar), sekondêre onderwyser, en laër sekondêre onderwyser; het diploma hoër primêre onderwyser; andere onderwijsdiploma's; het diploma van huishoudkundige, van skone kunste, musiek, Bantoestudies, argitektuur, landmeter; ook kan men beroepseksamens afleggen.

Daar de Afrikaansche universiteit den student zeer vrij laat in de keuze der vakken, die hij voor zijn B. en M. graad bewerkt, is het voor den niet-Afrikaner moeielijk om de waarde van eenigen graad op juiste wijze te schatten.

Daarom besloten bestuurders van het Studiefonds zoo spoedig mogelijk met de universitaire Holl.-Afrikaansche kringen vaste betrekkingen aan te knoopen. Zij keerden terug op den eenmaal door Spruyt ingeslagen weg, die in 1901 voor goed scheen te zijn gesloten.

Hiertoe bood het jaar 1919 een buitengewone gelegenheid. In October van dit jaar kwam de secretaris van het Studiefonds naar Zuid-Afrika en bleef er eenige maanden. Door vele leidende personen uit de Universitaire kringen werd hij hartelijk ontvangen. Zij waren gaarne bereid om de gedachten van het Studiefonds te helpen verwezenlijken.

In Stellenbosch, waar ook Kapenaars aanwezig waren, werden door hem de eerste besprekingen gehouden en de beginselen vastgelegd, waarvan de juistheid in den loop van de laatste 15 jaren gebleken is.

Onder hen, die toen hunne warme belangstelling betoonden

waren: dr. H. A. LORENTZ, toen consul der Nederlanden in Kaapstad, dr. G. G. CILLIE, rector der universiteit van Stellenbosch, dr. D. F. MALAN, dr. H. G. VILJOEN, adv. H. A. FAGAN, prof. J. J. SMITH, prof. dr. S. F. N. GIE, prof. dr. W. A. JOUBERT, prof. dr. D. F. DU TOIT, prof. dr. W. BLOMMAERT, en mej. dr. LYDIA VAN NIEKERK. Zij wilden mede werken aan het bouwen van èen cultuurwetenschappelijke brug tusschen Nederland en Zuid-Afrika. Hier kwam door samenwerking de eerste studiecommissie tot stand.

Dergelijke besprekingen hadden ook plaats in andere universiteitssteden. Eerst in Bloemfontein, waar warme sympathie met ons streven bestond en mannen als dr. J. C. PRETORIUS, dr. H. J. STEYN, dr. D. B. BOSMAN, prof. dr. D. F. MALHERBE, ds. KRUGER en anderen bereid waren een studiecommissie in het leven te roepen. Dr. STEYN werd haar eerste secretaris.

In Pretoria werkten dr. J. H. GEY VAN PITTIUS, dr. H. REININK, dr. R. REITZ, prof. dr. TH. LE ROUX, ds. D. RUMPFF en andere mede. Hier duurde het eenigen tijd voordat een commissie, met dr. REITZ als secretaris, was tot stand gekomen. In Johannesburg, Pietermaritzburg en Potchefstroom kon het niet dadelijk zoover komen, al ontbraken ook daar de voorloopige besprekingen niet.

Op deze wijze werden de eerste banden gelegd. In den loop der jaren werden zij versterkt en tegenwoordig bestaan in de genoemde plaatsen commissies, die met ons samenwerken. Zij ontvangen en bespreken de aanvragen van de studenten, die in Nederland willen studeeren en doen een voordracht aan het Studiefonds. Dit wijkt van deze voordracht niet af, tenzij na voorafgegane correspondentie.

Voor iederen beurshouder gelden de volgende regelen, die langzamerhand uit de praktijk zijn ontstaan:

1. Iedere beurshouder ontvangt zijn beurs voor één jaar, maar kan, wanneer zijn studiën dit vereischen, op geregelde verlenging van zijn beurs rekenen, *mits* hij die verlenging tijdig (d.i. vóór den 1sten Juni van elk jaar) aanvraagt aan de studiecommissie, waartoe hij behoort en daarbij een rapport over zijn studie gedurende het afgeloopen jaar overlegt.

2. Elke beurs loopt van 1 October tot 30 September en wordt per drie maanden, post numerandum, voor het gerechte vierde gedeelte aan den beurshouder uitbetaald. De beurshouder heeft geen recht op de uitbetalingen over den tijd verloopen tusschen 1 October en het tijdstip van den aanvang van zijn studie in Nederland of tusschen het tijdstip van staken van zijn studie en/of zijn vertrek uit Nederland tot 30 September.

Mocht de beurshouder reeds in het bezit zijn van een andere studiebeurs, of in den loop van het jaar, waarvoor hem een beurs is toegekend, alsnog in het bezit daarvan worden gesteld, dan is hij verplicht de Studiecommissie waartoe hij behoort, zoowel als het Studiefonds in Nederland, daarvan in kennis te stellen. Het Studiefonds is in dit geval bevoegd het bedrag van de andere beurs af te trekken van de hem door het fonds toegekende beurs.

3. Een beurshouder stelt zich bloot aan verlies van zijn beurs wanneer hij (1) verzuimt tijdig schriftelijke verlenging van zijn beurs aan te vragen; (2) ten tweede male eenzelfde examen aflegt, zonder daarin te slagen; (3) geen examen aflegt of niet promoveert binnen drie maanden na den tijd, die in het algemeen voor dat examen of die promotie vaststaat, tenzij het bestuur van het Studiefonds de motieven van dit uitstel heeft gebillijkt; (4) zijn studiën onderbreekt door buitenslands te gaan, tenzij dat dit geschiedt met voorkennis van of in overleg met het bestuur van het Studiefonds, of tijdens de wettelijke vacanties; (5) na afloop van den cursus geen rapport over den stand van zijn studiën uitbrengt.

4. Een beurs vervalt zoodra iemand is afgestudeerd, d.w.z. òf zijn arts-examen heeft afgelegd, òf in een niet-medische faculteit is gepromoveerd.

5. De tijd benoodigd om na het doctoraal examen te promoveeren wordt, behoudens bijzondere omstandigheden, door het bestuur van het Studiefonds te beoordeelen, op één jaar gesteld.

6. Wanneer iemand vertrekt voordat zijn beurs is afgeloopen om later terug te keeren, verliest hij het recht op de verdere gedeelten van zijn beurs, tenzij hij tevoren met het bestuur van het Studiefonds een regeling heeft getroffen.

7. Een beurs vervalt wanneer iemand, die aan eenige universiteit studeert, haar verlaat om elders te gaan studeeren, zonder daartoe toestemming van het bestuur van het Studiefonds te hebben ontvangen. Deze toestemming wordt in het algemeen eerst verleend na overleg met de betrokken Commissie in Zuid-Afrika.

8. De beurshouder erkent door het aanvaarden der beurs, dat deze regels op hem van toepassing zijn.

Met groote dankbaarheid maken wij hier gewag van de

medewerking, die wij van de zijde onzer commissies steeds hebben ontvangen. Zonder deze zou ons werk eenzijdig zijn geweest. Nu bleef het op de lijn, door de professoren HARTING, GUNNING en SPRUYT aangewezen en vastgelegd in de woorden: „Nederlandsch-Zuidafrikaansch".

Het getal Afrikaners aan onze Nederlandsche universiteiten nam na 1916 aanvankelijk eenigszins toe. Voornamelijk in de faculteiten van letteren, van medicijnen en aan de Handelshoogeschool.

In deze jaren was de Afrikaansche taalbeweging krachtiger geworden. Voortdurend won zij terrein in school, kerk en staat. Een stijgende behoefte deed zich gevoelen aan wetenschappelijk gevormde mannen en vrouwen, wilde „die taal" haar plaats veroveren en bewaren. Daarom trokken velen ter studie naar Nederland. Niet minder dan 25 Neerlandici waren er sedert dien in Amsterdam. Van hen promoveerden de meesten op een of ander onderwerp uit de Afrikaansche taal, letterkunde of geschiedenis. Een elftal hunner vervult tegenwoordig een professoraat of een lectoraat, terwijl de anderen, voorzoover afgestudeerd, in de schoolwereld een vooraanstaande plaats innemen. Daarna verminderde het getal Neerlandici gestadig, maar men mag op goeden grond blijven verwachten, dat Afrikaansche litteratoren en historici steeds eenige voorliefde voor studie in Nederland zullen hebben.

Ook studeerden toen betrekkelijk veel medici hier. Zij konden hunne studie in Zuid-Afrika wel beginnen, maar waren niet zeker, dat zij die ook daar zouden kunnen voltooien. Pas in 1925 was dit mogelijk in Kaapstad en in Johannesburg iets later.

In 1918 studeerden hier 11 medici (t.w. 7 in Groningen en 4 in Amsterdam); in 1919 vermeerderde hun getal met 12 (waarvan 11 in Amsterdam) en ook in 1920 met 12 (waarvan 6 in Amsterdam). Maar daarna komen er nog slechts enkelingen; het hoogste cijfer was 3 in 1926. Deze vermindering houdt natuurlijk verband met de ontwikkeling van de Kaapsche en de Johannesburgsche medische faculteit.

Onder de hier studeerenden waren er, die later als specialist

hoopten op te treden; misschien zullen ook zij, nu de vraag naar specialisten in Afrika grooter wordt, nog in de toekomst naar Nederland komen.

Groote aantrekkingskracht oefende in 1919 de Rotterdamsche Handelshoogeschool. In dezen tijd leefde onder de Afrikaners het besef, dat zij zich nooit als Afrikaners zouden kunnen handhaven, wanneer zij niet ook handelsvolk werden. Een vooraanstaand Afrikaner had zich toen ongeveer aldus uitgelaten: „Wij, Afrikaners, zullen alleen dan een Afrikaansche samenleving kunnen opbouwen, wanneer wij haar vestigen op *vier* hoeksteenen: eigen taal; eigen handel; eigen geldwezen en eigen politiek. Worden wij economisch niet zelfstandig, dan baat alle politiek niets. Dan zijn het praatjes". Dit woord was ingeslagen in de Stellenbosche studentenwereld, die in 1920 een economischen bond stichtte. Van hun leden overwogen velen de Rotterdamsche Handelshoogeschool te volgen. Deze overwegingen werden sterker, toen bekend werd, dat er niet alleen tien vrijplaatsen voor Afrikaners aan de Hoogeschool waren gesticht, maar ook voor twee jaar tien beurzen, elk van £ 50.—, beschikbaar gesteld. Ongeveer 30 jongelui, met B.A., gaven hun voornemen te kennen om van deze gelegenheid gebruik te maken, maar slechts 14 gaven hieraan gevolg. Zij hebben bijna allen vooraanstaande plaatsen in de samenleving gekregen. In het geheel bezochten 24 Afrikaners de Rotterdamsche Hoogeschool.

De motieven, waarom Afrikaners naar Nederland ter studie gaan, loopen natuurlijk zeer uiteen. Theologen van gereformeerde gezindheid worden getrokken tot de Vrije Universiteit op gereformeerden grondslag in Amsterdam. Sedert 1919 studeerden er 16 Afrikaners, van wie het grootste deel den doctorsgraad verwierf.

De hervormdgezinden studeerden in Leiden, Utrecht en Groningen, waar een twaalftal in deze jaren hunne studiën voortzetten, van wie acht promoveerden.

In de laatste zes jaren kwamen tien juristen naar Leiden om de beginselen van het recht en de kennis van het Romeinsch-Hollandsch recht te bestudeeren. Ook werd hier in April 1934 een welgeslaagde „vacantie-cursus voor Zuid-afrikaansche stu-

denten in de Rechten" gehouden, die door verschillende Afrikaners van elders werd bezocht.

Delft's hoogeschool trekt weinigen, vermoedelijk omdat het den daar afgestudeerde Afrikaners, op één na, niet gelukt is een goede plaats in eigen land te vinden 2).

Tandheelkundigen waren er eenige jaren geleden nog in bevredigenden getale in Utrecht — in het geheel 12. — Dat drie hunner niet huiswaarts zijn gekeerd na de voltooiing hunner studie, schijnt anderen te hebben afgeschrikt!

Klein is het getal wis- en natuurkundigen gebleven, nl. 9. Veel toekomst biedt Zuid-Afrika hun nog niet.

In 1928 en 1930 organiseerde het Studiefonds een paar paedagogische cursussen, die door 14 Afrikaners werden bezocht. Zij werden niet voortgezet, toen bleek, dat het zeer bezwaarlijk, ja feitelijk onmogelijk was om een tijd vast te stellen, die zoowel de Afrikaansche cursisten als de Nederlandsche docenten paste.

De opleiding van Afrikaansche verpleegsters in het Utrechtsche Diakonessenhuis verliep zeer gunstig en vlot. Sedert 1928 verkregen niet minder dan 19 zusters haar diploma.

De Landbouwhoogeschool te Wageningen telde de laatste jaren een tweetal Afrikaners onder haar studenten. Bij Kon. Besluit van Aug. 1935 werd aan den bezitter van een B.Sc. agr. graad, ontheffing verleend van het propaedeutisch en het candidaatsexamen voor Kolonialen Boschbouw aan deze Hoogeschool, zoodat in de toekomst meer studenten mogen worden verwacht.

De school voor Maatschappelijk Werk in Amsterdam trachtte drie Afrikaanschen te bekwamen voor werk in eigen vaderland; ook werd de Amsterdamsche tooneelschool door een Afrikaansche bezocht.

Zoo zijn dus vrij wat Afrikaansche studenten, ook na 1916, naar Nederland gekomen.

Dat zij hun doel bereikten, dankten ze vooral aan de bereidwilligheid van onze regeering om de moeielijkheden, welke onze Hooger Onderwijswet voor Afrikaners had, uit den weg te ruimen.

Reeds bij wet van 7 Juni 1919 — *Staatsblad* 307 — werd de beslissing over de waarde van een buitenlandsch diploma in handen gelegd van de senaten der Universiteiten en van rector en assessoren der Technische Hoogeschool. Elk Afrikaansch diploma kon sedert door bevoegde autoriteiten worden gewaardeerd zoodat er langzamerhand eene Universitaire traditie kon ontstaan, die voor buitenstaanders wel de onzekerheid had van het niet-formeel vastgelegde maar voor ingewijden de zekerheid bezat van een betrouwbare belofte, gegeven door een hoogstaande autoriteit.

In het algemeen gold deze regel: „zij, die een B.A. of B.Sc.-graad hebben, worden vrijgesteld van hun candidaats-examen voor de vakken, waarin zij reeds zijn geëxamineerd; zij, die een M.A. of M.Sc.-graad hebben worden toegelaten tot de doctorale studie in die vakken, die met hunne reeds volbrachte studie correspondeeren".

Verder te gaan was onmogelijk, vooral omdat „de intrinsieke waarde der behaalde Z.A.-graden niet zonder nadere toelichting bekend kon zijn"; „de beteekenis dier graden niet overal dezelfde was, maar samenhing met de bezetting der leerstoelen aan de onderscheidene colleges" en ook vooral „omdat aan het bezit van een Nederlandsch diploma ook rechten in Nederland zijn verbonden" 3).

Eén voorbeeld moge volstaan.

In 1926 werd er in Zuid-Afrika een vrij ingrijpende wijziging gebracht in de voorwaarden tot toelating aan de Universiteit. Met het matriek, dat bij Kon. Besluit van 1906 ook hier was erkend als toegang gevende tot de Universiteit, werd toen gelijkgesteld het „eind-sertifikaat Hoëre Skool". Principieel verviel hierdoor de klassieke grondslag van veler opleiding en werd het voor Afrikaners mogelijk om een B.A.- of M.A.-graad Nederlandsche letteren te behalen zonder eenige klassieken ondergrond. Ware aan een houder van zulk een graad gelijke rechten in *Nederland* toegekend als aan onze candidaten en doctorandi, dan zou aan dezen een groot onrecht zijn aangedaan.

De eigenaardigheid van het Afrikaansch examenstelsel, de

onstandvastigheid, de veranderlijkheid ervan en de veelszins eigenaardige combinatie van vakken, die voor een B. A. kon worden samengesteld, maakte het in de jaren omstreeks 1925 onmogelijk om de waarde van een Afrikaansch diploma blijvend vast te leggen zonder gevaar te loopen om op de eene of andere wijze onbillijk te worden. Daarom zijn wij onze regeering zeer dankbaar dat zij altoos bereid is geweest de Afrikaansche graden te erkennen, wanneer hun waarde was vastgesteld door den senaat van eene onzer Universiteiten.

Nu mogen sommigen in Zuid-Afrika wel eens hebben beweerd, dat men in Nederland bereid was de wetenschappelijke eischen van een examen te verlichten uit sympathie voor den Afrikaanschen stamverwant, nooit zal iemand kunnen bewijzen, dat zulk een beginsel hier gehuldigd is. Het Studiefonds is altoos trouw geweest aan wat het in zijn verslag van 1920 aldus onder woorden bracht: „Men kent den Afrikaner slecht, wanneer men meent, dat hij gediend is met de verlaging van de waarde van eenigen Nederlandschen graad te zijnen bate" 4).

Moeielijkheden bestaan er feitelijk niet voor Afrikaners, die hier studeeren willen en daartoe op gewone wijze zijn voorbereid. Zij hebben voor de theol., litter. en jurid. faculteiten noodig een B.A. of M.A. diploma, en voor de andere faculteiten een B.Sc. of M.Sc. diploma. Maar het kan voorkomen, dat zij een of ander vak moeten bijwerken, tot de studie waarvan zij hier verplicht zijn.

De Afrikaners, die na 1916 aan onze verschillende universiteiten en hoogescholen Leiden, Utrecht, Groningen, Amsterdam, Delft, Rotterdam en Wageningen, studeerden, hadden sedert 1 Juni 1907 onderling een band in de „Suid-Afrikaanse Studente-Vereniging in Nederland": Haar Amsterdamsche leden bezaten tot 1925 een eigen vereenigingslokaal aan de Nassaukade 369, waarvoor zij afzonderlijk contribueerden. Na 1920 kwamen voor hen eenige moeielijke jaren door de devaluatie van het pond sterling, al werd hun van bevriende zijde steun geboden. Daarom verlieten sommigen toen Nederland om in Duitschland hunne studiën voort te zetten.

Het bestuur van de N.Z.A.V. en het Studiefonds trachtten de banden met de studenten te versterken door, sedert 1922, op Paschen een samenkomst met hen te houden op „Hardenbroek" bij Driebergen, welke samenkomsten goed bezocht werden en eenige jaren stand hielden.

Daarnaast organiseerde een Haagsch plaatselijk comité, dat ook de Afrikaners uit Londen en elders in aanraking wilde brengen met Nederland, de Nederlandsche cultuur en haar economische ontwikkeling, in 1923 voor het eerst een studentendag in Den Haag. Deze poging werd in 1924 en later door een Commissie uit de N.Z.A.V. en het Algemeen Nederlandsch Verbond overgenomen. Achtereenvolgens waren er studentendagen in Deventer, 1926; Arnhem, 1927; Rotterdam, 1928; Middelburg, 1929; Den Helder, 1930; Maastricht, 1931; en Haarlem, 1932. De al slechter wordende tijdsomstandigheden waren oorzaak, dat zij moesten worden opgegeven.

De band tusschen de Afrikaners, die in Nederland studeerden, verslapte in den loop van de jaren. Ook die tusschen de Amsterdammers onderling werd minder vast, toen zij in 1922 hun lokaal, Nassaukade 369, moesten verlaten en zij samenkwamen in een zaaltje van Café Bosboom Toussaint, hun door den heer GALESLOOT aangeboden. Dit stond geregeld te hunner beschikking maar had weinig eigens. Zoodra het hun mogelijk werd, huurden zij een ander — 3e Helmersstraat 41, — waar zij zich vrij voelden, al voldeed het hun niet. Daarom begonnen zij, uit overwegingen van hoofdzakelijk cultureelen aard, onder andere Afrikaners propaganda te maken voor de studie in Amsterdam en toen hun getal daardoor iets toenam, huurden zij eenige lokalen in Vondelstraat 60, waar zij op 27 Mei 1931 voor het eerst bijeenkwamen. In dit huis, „het Afrikanerhuis" genoemd, bleven zij vergaderen tot 1 Mei 1935 toen hun getal kleiner was geworden.

Sedert hebben zij hun intrek genomen in het gebouw van de A.M.V.J. (Amsterdamsche Maatschappij voor Jongemannen) directeur dr. J. EYKMAN, van welke Vereeniging de S.A.S.V.I.A. een deel is geworden, daar haar leden ook leden der A.M.V.J. zijn. Deze combinatie biedt zonder twijfel voordeelen, vooral

op het gebied van sport en geeft gelegenheid gasten te ontvangen. Moge op deze wijze werkelijk eene oplossing gevonden zijn voor de moeielijkheden, waarin de Amsterdamsche Afrikaners sedert 1922 verkeerden.

In 1927 stelden de in Utrecht studeerende Afrikaners aan de Amsterdamsche o.a. voor om „'n Vereniging van Suid-Afrikaanse Studente in Nederland op te rig". De Vereeniging van 1907 had haar beteekenis verloren, doordat de Amsterdamsche leden op 27 Mei 1909 een eigen vereeniging, S.A.S.V.I.A., hadden gesticht. Dit voorstel werd 28 Januari 1928 breedvoerig besproken en — verworpen door Amsterdam. Hierop besloot Amsterdam het buitenlidmaatschap hunner vereeniging aan te bieden aan de elders studeerende Afrikaners, die het echter niet aannamen.

De Afrikaansche studenten in Nederland vormen geen vereenigingseenheid meer, maar zijn toch één.

De Amsterdamsche studentenvereeniging knoopte in 1925 nadere betrekkingen aan met de afdeeling Amsterdam van de N.Z.A.V., aan wie zij, zoodra zij minder dan 4 leden telt, zeggingschap heeft toegestaan over hare uitgaven. Ook werkt zij sedert eenige jaren samen met het Dietsch studentenverbond, dat wat zijn cultureele idealen aangaat (sommigen zouden er ook politieke idealen in willen zien) op hen groote aantrekkingskracht uitoefent.

In het officieele studentenleven treden zij weinig op den voorgrond. Deels is dit een gevolg daarvan, dat het corpsleven en, in het bizonder, het daarmede verbonden „kroegleven" op Afrikaners de aantrekkingskracht mist, die het op jonge Nederlanders uitoefent. Deels daarvan, dat zij meestal hier komen als oudere, reeds gevormde, jonge mannen met idealen, waarin het eigen volk en zijn toekomst de eerste plaats inneemt. En ook omdat, mede ten gevolge van ons klimaat, de sport hier niet de plaats inneemt, die ze in Zuid-Afrika heeft.

Maar wij vergeten nooit de eerste rugby match, die eenmaal door de Afrikaners tegen het einde van het jaar op een natte weide bij Amsterdam werd gespeeld en ook niet hoe vele overwinningen van „Nereus" alleen te danken zijn aan de

krachtdadige medewerking van de Zuidafrikaansche studenten.

Zij kwamen echter niet hier om student te zijn, zij kwamen om te studeeren en zich in te leven in de Nederlandsche cultuur als voorbereiding voor hun levenstaak. En al komen ze niet meer in zoo grooten getale als vroeger, zij worden altoos met warme sympathie verwacht.

AANTEEKENINGEN BIJ HOOFDSTUK III.

1) Het getal medici dat naar Amsterdam ter studie kwam, was in 1919: 11; 1920 : 6; 1921 : 1; 1922 : 0; 1923 : 2; 1924 : 0; 1925 : 0; 1926 : 3; 1927 : 0; 1928 : 1; 1929 : 2; 1930 : 2; 1931 : 2; 1932 : 1; 1933 : 0; 1934 : 0.

2) Zie blz. 31.

3) Zie de hierover gevoerde correspondentie in het Verslag van het Studiefonds over 1925, d.d. 12 Oct. 1925, 4 Febr. 1926, 25 Febr. d.a.v. Jaarverslag der N. Z. A. V. 1925, blz. 20 vlg.

4) Jaarverslag N. Z. A. V. 1920, blz. 26.

HOOFDSTUK IV.

Het Studiefonds, zijn organisatie en doel.

Wat nu te zeggen van het eigenlijke werk van het „Studiefonds voor Zuid-Afrikaansche studenten"?

Het is mogelijk om over den tijd, waarin het werkte allerlei mededeelingen te doen; de moeielijkheden te schetsen, waarmede het moest rekenen; dankbaar de sympathie te gedenken, die het heeft mogen ondervinden, maar over het werk kan alleen gezegd worden, dat het stil en met toewijding is gedaan.

Wat de N.Z.A.V. wilde, toen zij het Studiefonds stichtte, heeft zij vastgelegd in haar eerste reglement van 5 October 1885. In zijn wezen is dat reglement onveranderd gebleven.

Het is een Stichting, geen Vereeniging, al wisten de stichters, dat een „Stichting" geen wettelijk geregeld bestaan heeft. Hierover is ampel van gedachten gewisseld, waarna het reglement van 5 October 1885, onderteekend door mr. N. Calisch, secretaris, gewijzigd werd in een vergadering van 18 Juni 1887, en onderteekend door C. B. Spruyt.

Op 9 October 1888 is daarop bij notarieele acte het Studiefonds gevestigd door de heeren D. Cordes, mr. J. E. Henny en dr. C. B. Spruyt.

Zijn reglement luidt aldus:

REGLEMENT
van het
Studiefonds voor Zuid-Afrikaansche Studenten.

Art. I.

Onder den naam van „Studiefonds voor Zuid-Afrikaansche Studenten" bestaat te Amsterdam eene stichting ten doel hebbende om aan jongelieden uit de Z.-A. Republiek en zooveel mogelijk uit de

Dr. G. Bellaar Spruyt, Penningmeester. † 1924

andere deelen van Zuid-Afrika, studiebeurzen te verschaffen, teneinde hen in de gelegenheid te stellen in Nederland aan eene der Universiteiten of aan de Polytechnische School te studeeren.

ART. II.

Deze stichting [1]) wordt beheerd door drie bestuurders, te benoemen en te ontslaan door het Bestuur der Nederlandsch-Zuid-Afrikaansche Vereeniging, dat ook in eventueele vacatures voorziet.

Hunne werkzaamheden, voor zoover daarin niet door dit reglement wordt voorzien, worden geregeld door een, door de drie het eerst optredende bestuurders op te maken en door het Bestuur der Nederlandsch-Zuid-Afrikaansche Vereeniging goed te keuren huishoudelijk reglement. Veranderingen in dit huishoudelijk reglement kunnen door het Bestuur van het fonds worden gemaakt, mits met goedkeuring van het bestuur der Nederlandsch-Zuid-Afrikaansche Vereeniging.

ART. III.

Van de bestuurders fungeeren bij onderlinge schikking één als voorzitter en één als penningmeester, terwijl de derde het secretariaat waarneemt.

De bestuurders of, in geval van vacature, zoolang deze bestaat, de overblijvende bestuurders, vertegenwoordigen de stichting in en buiten rechten. [2])

ART. IV.

Jaarlijks doen de Bestuurders vóór 1 April van hun beheer rekening en verantwoording en brengen zij van hunne verrichtingen verslag uit aan het Bestuur der Nederlandsch-Zuid-Afrikaansche Vereeniging, dat deze stukken ter tafel brengt in de gewone Algemeene Vergadering dier Vereeniging. De rekening en verantwoording met alle justificatoire bescheiden en het verslag van het Studiefonds liggen minstens veertien dagen vóór bedoelde Algemeene Vergadering bij den Secretaris der Nederlandsch-Zuid-Afrikaansche Vereeniging ter inzage van alle belangstellenden.

Deze ter-inzage-legging wordt door het Bestuur der Nederlandsch-Zuid-Afrikaansche Vereeniging aangekondigd in een der Amsterdamsche dagbladen.

ART. V.

De jaarlijksche en andere bijdragen worden gevoegd bij het kapitaal van het Studiefonds.

Uit de interesten van dat kapitaal worden met het in artikel 1

---

[1]) in 1885 „instelling".
[2]) In de uitgave van 1885 staat deze alinea niet.

omschreven doel een of meer beurzen toegekend aan Zuid-Afrikaansche jongelieden tot een bedrag van hoogstens *f* 1000.— per jaar voor iedere beurs, en door het bestuur van het Fonds telken jare te bepalen.

Art. VI.

Deze beurzen worden verleend voor hoogstens vier jaren, welke termijn echter na afloop door het bestuur van het fonds drie malen telken jare met één jaar kan worden verlengd, als de daarmede begiftigden studeeren in eene faculteit, waarvan de gemiddelde studietijd meer dan vier jaren bedraagt.

Art. VII.

Toekenning van meer dan ééne beurs aan denzelfden persoon is niet geoorloofd.

Art. VIII.

De beurzen kunnen door het Bestuur van het Fonds worden ingetrokken bij gebleken ernstig wangedrag of ongeschiktheid voor de studie van hen, aan wie zij zijn verleend.

Ter beoordeeling hiervan vraagt het bestuur nu en dan omtrent een en ander voorlichting van twee of meer hoogleeraren der Instelling, waaraan de jongelieden studeeren.

Art. IX.

De keus van jongelieden, aan wie eene beurs zal worden toegekend, geschiedt door het bestuur van het studiefonds, en voor zoover het Transvaalsche jongelieden geldt, in overleg met de Transvaalsche Regeering of met de van harentwege daartoe te benoemen commissie.

Bij deze keus zal worden in het oog gehouden, dat het kapitaal van *f* 12000.—, waarvan de rente door de Nederlandsch-Zuid-Afrikaansche Vereeniging ten behoeve van jongelieden uit de Transvaal bestemd wordt, afkomstig is van het fonds, in 1880 bijeengebracht voor de zieken en gewonden in den strijd tot herstel der onafhankelijkheid der toenmalige Zuid-Afrikaansche Republiek. [1])

Art. X.

Wanneer geene jongelieden in aanmerking komen, die reeds voor studie aan eene Nederlandsche Universiteit of Polytechnische School geschikt zijn, kan het bestuur van het Studiefonds het voor beurzen

[1]) Oorspronkelijk luidt de tekst: Bij deze keus zal worden in het oog gehouden dat de rente van eene som van twaalf duizend gulden jaarlijks door de Nederlandsch-Zuid-Afrikaansche Vereeniging bij te dragen, gegeven is ten behoeve van jonge lieden uit de Zuid-Afrikaansche Republiek. In 1887 werd na correspondentie met W. Louis na „gulden" toegevoegd: „waarvan de rente door de N.Z.A.V. ten behoeve van jongelieden uit de Z.A. Republiek bestemd wordt, afkomstig is van het fonds, bijeengebracht voor de zieken en gewonden in den strijd tot herstel der onafhankelijkheid dezer Republiek."

beschikbaar bedrag geheel of gedeeltelijk besteden tot opleiding van jongelieden uit Zuid-Afrika bij eene voorbereidende Inrichting in Nederland voor de Studie aan eene Universiteit of de Polytechnische school.

Tot dit einde mag voor iederen leerling gedurende eenen termijn van ten langste zes jaren niet meer dan hoogstens zes honderd gulden per jaar worden beschikbaar gesteld.

Eenmaal toegekend, kunnen deze bijdragen vóór afloop van den termijn, waarvoor zij verleend zijn, niet worden ingetrokken tenzij wegens gebleken ernstig wangedrag of ongeschiktheid voor de studie van hen, die daarmede zijn begiftigd.

ART. XI.

Bijaldien de Nederlandsch-Zuid-Afrikaansche Vereeniging te eeniger tijd mocht worden ontbonden, zullen alsdan vooraf door haar in overleg met het bestuur van het Studiefonds zoodanige wijzigingen in of aanvullingen tot dit Reglement worden gemaakt als zullen blijken noodig te zijn.

ART. XII.

Indien zich gedurende twintig achtereenvolgende jaren niemand uit Zuid-Afrika voor de studie aan eene Universiteit of de Polytechnische school in Nederland aanmeldt, en indien mede gedurende deze twintig jaren geen gevolg gegeven wordt aan het voorschrift van art. 10 al. 1 van dit reglement, wordt de Stichting opgeheven. De laatste bestuurders bestemmen alsdan het kapitaal der Stichting voor een doel, zooveel mogelijk overeenstemmend met de oorspronkelijke bestemming, terwijl hunne beslissing in dezen moet goedgekeurd worden door de Algemeene Vergadering der Nederlandsch-Zuid-Afrikaansche Vereeniging, of — zoo deze Vereeniging niet meer bestaat — door het Hoofd der gemeente Amsterdam.

Aldus vastgesteld in de Algemeene Vergadering der Nederlandsch-Zuid-Afrikaansche Vereening van 9 Juni 1888.

De Secretaris der N.Z.A.V.
C. B. SPRUYT.

Zoolang de Zuid-Afrikaansche Republiek bestond, kon dit reglement ongewijzigd van kracht blijven. In 1907 moesten echter door het Hoofdbestuur der N.Z.A.V. eenige nood-

zakelijke veranderingen worden aangebracht en wel in art. 1, 4, 5, 9 en 10, die aldus luiden:

Art. 1.

Onder den naam van „het Studiefonds voor Zuid-Afrikaansche Studenten" bestaat te Amsterdam eene stichting, toen doel hebbende om aan jongelieden van Hollandschen stam uit de Engelsche koloniën in Zuid-Afrika, die het voornemen hebben, zich na volbrachte studie wederom in Zuid-Afrika te vestigen, studiebeurzen te verschaffen, ten einde hen in de gelegenheid te stellen, in Nederland aan eene der Universiteiten, de Technische Hoogeschool of andere Inrichtingen voor Hooger of voortgezet Onderwijs (bijv. Handel, Landbouw of Veeartsenijkunde) hunne opleiding te ontvangen.

Bij uitzondering kan ook een studiebeurs worden toegestaan aan jongelieden van niet-Hollandschen stam.

Uitzonderingen op dit artikel kunnen worden toegestaan in overleg met het Hoofdbestuur der Nederlandsch-Zuid-Afrikaansche Vereeniging.

Aan art. 4 werd deze alinea toegevoegd:

Minstens eenmaal per jaar zullen bestuurders met het Hoofdbestuur der N.Z.A.V. eene gecombineerde vergadering houden".

Na het overlijden van prof. Spruyt was het contact tusschen hoofdbestuur en Studiefonds bijna geheel verbroken. Daarom werd deze bepaling opgenomen, die, omdat zij weinig voldeed, na eenige jaren weer in onbruik raakte.

Art. 5 werd veranderd in verband met de gewijzigde omstandigheden. In de jaren rond 1907 openbaarde zich de belangstelling voor Zuid-Afrika vooral op deze wijze, dat velen ruime bijdragen schonken voor de studie van Afrikaners. Waren die bijdragen gevoegd bij het kapitaal van het Studiefonds, dan hadden de gevers hun doel niet bereikt, want het eerst noodige was de studenten, die er waren, te helpen. Daarom bepaalde Art. 5 voortaan:

„uit de interesten van het kapitaal *en de contributies* worden.... beurzen toegekend".

Uit art. 9 verviel natuurlijk de vermelding van overleg met de Transvaalsche regeering en haar commissie.

ART. 10.

Wanneer geen jongelieden in aanmerking komen, die reeds voor studie aan eene der in Art. 1 bedoelde inrichtingen geschikt zijn, kan het Bestuur van het Studiefonds het voor beurzen beschikbaar bedrag geheel of gedeeltelijk besteden tot opleiding van jongelieden uit Zuid-Afrika bij eene voorbereidende inrichting in Nederland voor de studie aan eene inrichting, bedoeld bij Art. 1.

De bepalingen van Art. 8 zijn met de noodige wijzigingen ook op hen toepasselijk.

Het reglement van 1907 bleef ongewijzigd tot 1926. Toen werden er opnieuw eenige veranderingen in aangebracht, vooral met het oog op aanvragen voor beurzen aan de Zuivelschool, de Kunstnijverheidschool enz., die door bestuurders waren ontvangen en ingewilligd, omdat het hoofddoel van het fonds van den beginne aan was Zuidafrikaners in staat te stellen in vruchtbare aanraking te komen met de Nederlandsche wetenschap, de Nederlandsche nijverheid en de Nederlandsche cultuur, opdat wat zij daardoor ontvingen, zij zouden kunnen uitdragen in eigen volksleven.

Art. 1 en 5 luiden sedert 1926 aldus:

ART. 1.

Onder den naam van „het Studiefonds voor Zuid-Afrikaansche Studenten" bestaat in Amsterdam een Stichting, ten doel hebbende om aan jongelieden uit de Unie van Zuid-Afrika, die het voornemen hebben, zich na volbrachte studie wederom in Zuid-Afrika te vestigen, studiebeurzen te verschaffen, teneinde hen in de gelegenheid te stellen, in Nederland aan een der Universiteiten, Hoogescholen of andere onderwijs- of opleidings-inrichtingen, te studeeren.

Uitzonderingen op dit artikel kunnen worden toegestaan in overleg met het Hoofdbestuur der Nederlandsch Zuid-Afrikaansche Vereeniging.

ART. 5.

Uit de interesten van het kapitaal en de contributies worden met het in Art. 1 omschreven doel één of meer beurzen toegekend aan Zuid-Afrikaansche jongelui tot een bedrag door het Bestuur van het fonds telkens bij de toekenning te bepalen.

Door het aannemen van deze veranderingen hechtte het hoofdbestuur zijn goedkeuring aan het optreden van het

Studiefonds. Het ging nog een stap verder, toen het aan bestuurders toestond om, wanneer er minder Afrikaansche studenten kwamen, de niet voor een bepaald doel toegestane gelden te gebruiken ten behoeve van Nederlandsche studenten in Zuid-Afrika en om alles te steunen wat strekken kon om het bestudeeren van de Nederlandsche cultuur in Zuid-Afrika te bevorderen.

Hierdoor zag het Studiefonds zich een nieuw arbeidsveld ontsloten.

De gedachte om in Zuid-Afrika een leerstoel te stichten voor de Nederlandsche cultuur, door prof. SPRUYT reeds vele jaren geleden uitgesproken en door de tegenwoordige bestuurders weer naar voren was gebracht, kon zij voortaan bevorderen op grond van Art. 10, 2°.

ART. 10.

Wanneer geen jongelieden in aanmerking komen, die reeds voor studie aan eene der in Art. 1 bedoelde inrichtingen geschikt zijn, kan het Bestuur van het Studiefonds het voor beurzen beschikbaar gestelde bedrag geheel of gedeeltelijk besteden:

1°. tot ondersteuning van Nederlandsche studenten of candidaten die hun studiën aan de Zuid-Afrikaansche Universiteiten voortzetten, met het doel zich in Zuid-Afrika blijvend te vestigen;

2°. tot ondersteuning van alles wat strekken kan om het bestudeeren van de Nederlandsche cultuur in Zuid-Afrika te bevorderen;

3°. tot opleiding van jongelieden uit Zuid-Afrika bij een voorbereidende inrichting in Nederland voor de studie aan eene inrichting, bedoeld bij Art. 1.

De bepalingen van Art. 8 zijn met de noodige wijzigingen ook toepasselijk op de onder 1°. en 3°. genoemden.

Andere wijzigingen onderging het reglement van het Studiefonds niet.

Heeft het Studiefonds, gelijk wij mogen verwachten, ook in de toekomst zijn taak te verrichten; mag het blijven werken aan het versterken van de geestelijke en cultureele banden tusschen Nederland en Zuid-Afrika, dan zullen te zijner tijd nieuwe veranderingen in zijn reglement noodig zijn, want waar leven is, is beweging en groei, die nieuwe vormen kan vragen.

Komt die tijd, dan moge de geest welke de mannen bezielde, die het Studiefonds hebben gesticht de leiding behouden, zoodat het Studiefonds eene Nederlandsch-Zuidafrikaansche stichting blijft.

Daardoor alleen kan het een schakel blijven, een band tusschen de beide zustervolken waarvan de sterkte wordt bepaald door het levend besef van cultureele roeping, èn in Zuid-Afrika èn in Nederland.

Naamlijst van de Bestuurders van het Studiefonds en van de leden der Studiecommissies in Zuid-Afrika.

NEDERLAND.

Prof. dr. J. W. GUNNING, *voorzitter*	1886—1893
Prof. dr. C. B. SPRUYT, *secretaris* 1886—1893; *voorzitter* . .	1893—1897†
Mr. H. A. L. HAMELBERG, *penningmeester*	1886—1896†
Ds. W. H. GISPEN, *adj. secretaris*	1890—1892
Mr. S. J. HOGERZEIL, *adj. secretaris*	1892—1893
Prof. dr. J. H. GUNNING Wzn., *secretaris* 1893—1897; *voorzitter*	1897—heden
Dr. G. BELLAAR SPRUYT, *adj. secretaris* 1893—1897; *penningmeester*	1897—1924†
Prof. dr. J. W. PONT, *secretaris*	1894—heden
C. BELLAAR SPRUYT, arts, *penningmeester*	1924—heden

ZUID-AFRIKA.

Studiecommissie: *Kaapstad—Stellenbosch.*

Ex officio: de Consul der Nederlanden te Kaapstad.

Prof. M. C. BOTHA, *voorzitter,* Kaapstad.
Prof. dr. D. F. DU TOIT, *secretaris,* Stellenbosch.
Prof. dr. C. G. CILLIË, Stellenbosch.
Prof. dr. W. E. MALHERBE, Kaapstad.
PAUL ROOS, Stellenbosch.
Mevr. P. ROUX, Stellenbosch.

BLOEMFONTEIN.

Prof. dr. D. F. MALHERBE, *voorzitter.*
R. B. SAAYMAN, Rector Univ. Kollege O.V.S., *secretaris.*
Prof. S. P. BARNARD.

PRETORIA.

Ex officio: Z.Exc. de gezant der Nederlanden.
De rector van de Universiteit van Pretoria.
Prof. dr. D. PONT, *secretaris.*
Prof. H. D. LEPPAN, M.C. B.Sc. Landb. M.Sc.
Prof. A. J. NORVAL.
Prof. dr. T. H. LE ROUX.
Prof. dr. B. GEMSER.
Prof. dr. H. G. VILJOEN.

JOHANNESBURG.

Prof. dr. T. J. HAARHOFF, *voorzitter.*
Prof. dr. J. D. A. KRIGE, *secretaris.*

PIETER MARITZBURG.

F. D. HUGO, M. A., *voorzitter.*
Prof. dr. J. J. LE ROUX, Nat. Univ. Kollege.
C. M. BOOYSEN, B. A.
Dr. P. C. SCHOONEES, M. A., Vrijheid.

POTCHEFSTROOM.

Prof. dr. F. POSTMA, Rector, *voorzitter.*
Prof. dr. G. DEKKER.
Dr. J. P. VAN DER MERWE.

Lijst van Zuid-Afrikaansche studenten in Nederland.

In 1887 kwam hier de eerste beurshouder van het Studiefonds. Ook andere Transvaalsche jongelieden werden naar Nederland gezonden, op wier opleiding Bestuurders in opdracht van hunne ouders of van andere belangstellenden toezicht hielden:

* ERASMUS, J. A., aangekomen 1890 te Zwolle, 1892 in Londen.

* MYNHARDT, GER., aangekomen in 1890 te Deventer. In 1896 vertrokken.

* JORISSEN, J., aangekomen 1890. Bezocht het gymnasium in Den Haag. In 1895 vertrokken.

* WARMELO, W. VAN, aangekomen 1890, behaalde in Delft zijn ingenieurs-diploma. Was in Maart 1934 nog hoofdbesproeiingsingenieur.

* CELLIERS, ISAAC B., aangek. 1892 in Den Haag. Woonde bij mevr. WAP; samen met J. JORISSEN. Woont thans in Pretoria.

* AURET, L. D., kwam in 1893.

* WEBER, Ds. F., in 1895.

* BURGER, P., aangekomen 1897 in Zwolle. Later in Utrecht en Breukelen, woonde o.a. bij den heer MATHYSSE te Breukelen. Vertrok 1899.

* PIENAAR, T., geboren te Waterval, Zoutpansberg, Transvaal. Aangek. Aug. 1897 te Breukelen en later bij den heer ARBOUS te Zeist. Moest studie afbreken ten gevolge van den oorlog.

* DU TOIT, J. A., keerde op 25 Oct. 1899 naar den Oranje Vrijstaat terug. evenals

* PRETORIUS, J. C., arts te Bloemfontein, en

* ROCHER, C.

* TRICHARD, L., geboren te Middelburg, Transvaal. Aangek. in 1903 in Utrecht. Woonde bij den heer NYLAND in Utrecht. In 1904 in

Amersfoort bij mevr. MEINSMA, waar ook inwoonden: C. WEILBACH (22) en H. BODENSTEIN (21). In 1904 naar Londen en vandaar naar Dublin. In 1907 afgestudeerd en vertrokken naar Zuid-Afrika. Eerst arts in Potchefstroom, later in Caledon, thans in Bethal.

* CITTERT, J. VAN, studeerde van 1908 tot 1910 in Delft. Vertrok later als ingenieur naar Zuid-Afrika. Is werkzaam bij de spoorwegen.

Hieronder volgen de namen der Afrikaansche studenten, die in Nederland hebben gestudeerd na het optreden van het Studiefonds:

1. SMIT, NICOLAAS J., aangekomen 9 Nov. 1887 uit Pretoria. Oud 12 jaar. Opleidingsschool van den heer MOORA te Doetinchem; de eerste beurshouder. In Sept. 1890 naar gymnasium, Doetinchem. In 1891 op familiebezoek naar huis met oom: N. J. SMIT, vicepresident Z.-A. Rep. In Febr. 1893 terug in Nederland. Volgde in Dec. 1893 weer regelmatig het onderwijs in de 3e klasse van het gymnasium te Zwolle. Werd in 1898 als student in de rechten in Leiden ingeschreven. Staakte de studie in 1899, tengevolge van den oorlog. Kwam behouden in Transvaal aan. Woont tegenwoordig in Bethal. Zijn zoon N. SMIT, een technicus, werd in 1932 door de Unie-regeering uitgezonden om het Hoogovenbedrijf o.a. in Engeland en op het vaste land te bestudeeren. De zoon was in Nederland gedurende de Studentendagen in Haarlem en Leiden.
2. WOLMARANS, FREDERIK J., Juli 1888. Eerst naar de opleidingsschool van den heer MOORA te Doetinchem. In Sept. 1890 naar gymnasium te Doetinchem. In Juli 1892 naar derde klasse gymnasium Zwolle. Gaat in Dec. 1892 onder leiding van prof. MANSVELT met vacantie naar huis. Komt niet terug en wordt in het jaarverslag over 1893 als vertrokken beschouwd.
3. KRAUSE, (B.A.) C. F. E., zoon van dr. C. J. G. KRAUSE, districts-geneesheer van Bloemfontein. Meldde zich in Dec. 1888 bij het Studiefonds aan, als oud-leerling van dr. BRILL van het Grey Universiteitscollege te Bloemfontein. B.A. en L.L.B. van Stellenbosch. 12 Juli 1890 jur. cand. cum laude, Amsterdam. Vertrokken in 1892. In 1896 eerste kroonvervolger, werd procureur-generaal van den Witwatersrand; 1899 Militair Commandant van Johannesburg. Verdediger van gen. DE WET in 1915. Lid van den Transvaalschen Volksraad 1907—1910. Dec. 1932 rechter-president van den O.V.S. 1933, appèlrechter.
4. KRUGER, P., Juni 1889. Woonde bij prof. NOORDTZY te Kampen. Werd opgeleid voor een administratieve betrekking. Werkte in 1892 op de Secretarie te Kampen. Vertrok in 1893.
5. RIDDER, J. A. DE, Juni 1889 bij prof. NOORDTZY te Kampen. Werd opgeleid voor de artillerie. Ging in 1890 met P. ERASMUS (6) en

J. F. Wolmarans (7) naar Amersfoort voor het volgen van den militairen cursus onder leiding van luitenant Jhr. van Asch van Wijck. Moest deze in Jan. 1891 wegens slechte gezondheid opgeven. Wordt dan voor een administratieve betrekking opgeleid te Amersfoort. Bezocht sedert Febr. 1892 met N. J. Pretorius (8) viermaal per week de secretarie te Soest. Vertrok 1893.

6. ERASMUS, P. E., Juni 1889, woonde bij den heer H. H. Schomaker. Hij was hier „om vuurmonden behoorlijk te leeren gebruiken en anderen in dat gebruik voor te gaan". Geen wetenschappelijke opleiding. Ging in Oct. 1890 naar Amersfoort met Wolmarans (7) en De Ridder (5) voor het volgen van een cursus onder leiding van luitenant Jhr. van Asch van Wijck. In 1892 naar Breda, cursus aan de Militaire Academie onder leiding van kol. Bogaard. In 1893 met goed gevolg een examen afgelegd ongeveer gelijk aan dat van een militie-luitenant der bereden artillerie. Met diploma van kol. Bogaard in Sept. 1893 na een verblijf in Duitschland naar Zuid-Afrika teruggekeerd. Bracht het onder de Z.-A. Republiek tot majoor der Staats-artillerie. Diende later in de Unieverdedigingsmacht en werd na 1920 gepensioneerd. Woonde in Bloemfontein en was secretaris van verschillende liefdadigheidsgenootschappen aldaar. Overleed 17 Mei 1927.

7. WOLMARANS, J. F., Juni 1889. Met Erasmus (6) en Pretorius (8) naar den heer H. H. Schomaker, te Hees bij Nijmegen. Evenals Erasmus (6) voor de artillerie bestemd. In Oct. 1890 naar Amersfoort met Erasmus (6) en De Ridder (5) voor het volgen van den militairen cursus onder leiding van luitenant Jhr. van Asch van Wijck. In 1892 teruggeroepen werd hij later kapitein bij de Staats-artillerie van de Z.-A. Republiek. Na den Boerenoorlog bij de Unieverdedigingsmacht. Oct. 1925 luitenant-kolonel en commandant van het Corps Veld-Artillerie. In Aug. 1926 gepensioneerd. Vestigde zich op zijn plaats te Rustenburg.

8. PRETORIUS, N. J., kwam evenals Erasmus (6) en J. F. Wolmarans (7) Juni 1889. Hij werd geen artillerist, maar was sedert begin 1891 werkzaam op de gemeente-secretarie te Amersfoort. Bezocht sedert Febr. 1892 met De Ridder (5) viermaal per week de secretarie te Soest. Vertrok voorjaar 1893.

9. PISTORIUS, C., geboren te Heidelberg, Transvaal, 1889. Vertrok in Sept. 1890 naar Hees bij den heer H. H. Schomaker, om voor een administratieve betrekking opgeleid te worden. In Dec. 1892 in Amersfoort, daarna naar Kampen, ten slotte naar Utrecht, vanwaar hij in Aug. 1895 terugkeerde naar Transvaal.

10. SOUZA, E. DE, 1889. Geboren te Lijdenburg, 30 Juni 1874. Kwam in 1891 naar Doetinchem en deed eindexamen gymnasium. 1897 student

in de rechten in Utrecht, in 1898 cand. rechten cum laude. Staakte zijn studiën ten gevolge van den oorlog in 1899 en trok naar Transvaal, waar hij behouden aankwam. Thans in Lijdenburg; lid van den Provincialen Raad; in 1924 lid van het uitvoerend comité. Sedert 1925 lid van den Volksraad.

11. KLEYN, J. J. P., 1898. Woonde bij zijn oom, den heer H. E. KLEYN, referendaris bij het Min. van Oorlog in Den Haag. Ging daar op de H.B.S. Werd in 1895 als student ingeschreven in Delft voor „civiel". Werkte na zijn examen in Delft practisch bij N.B.D. Spoorweg-Mij. Bleef tijdens den Boerenoorlog in Nederland en zette zijn studie voort. Behaalde in 1900 zijn ingenieurs-diploma en keerde in 1903 naar Zuid-Afrika terug. Woont in Pretoria

12. *VILLIERS, JACOB ABRAHAM JEREMY DE, geboren in 1871 te Fauresmith. Kwam in Oct. 1889 met J. B. M. HERTZOG (13) en en C. L. BOTHA (14) in Amsterdam. Liet zich in Amsterdam inschrijven als student in de rechten. Vertrok 1890 naar Londen, omdat de Nederlandsche graad in de Kaapkolonie niet erkend werd, toegelaten tot de „Bar" Middle Temple in 1893. In 1896 staatsprocureur O.V.S. Nam deel aan den Boerenoorlog, werd gewond en krijgsgevangen. 1907 procureur-generaal van Transvaal onder gen. BOTHA; 1910 rechter-president te Pretoria; 1914 rechter Appèlhof Bloemfontein; Oct. 1929 benoemd tot hoofdrechter als opvolger van Sir WILLIAM SOLOMON. Vertrok in den zomer van 1932 voor een kuur naar Europa. Op 12 Sept. 1932 uit Garmisch (Beijeren) per vliegtuig met vrouw en zoon via Amsterdam naar Londen; overleed daar op 16 Sept. 1932 in een „nursing home".

13. *HERTZOG, JAMES BARRY MUNNIK, B.A., geboren te Wellington K.P. Kwam in Oct. 1889 uit den Vrijstaat met JACOB DE VILLIERS (12) en C. L. BOTHA (14) aan. Liet zich als student in de rechten inschrijven aan de Gem. Universiteit te Amsterdam. Juli 1890 jur. cand. promoveerde Zaterdag 12 Nov. 1892 tot doctor in de rechtswetenschap op een proefschrift: „De Income Bond, zijn rechtskarakter en de waarde zijner economische en juridische beginselen". Rechter in den O.V.S. neemt deel aan den Boerenoorlog en aan de vredesonderhandelingen. 1907 opgenomen in het ministerie FISCHER. 1910/12 lid van de Unieregeering. Stichter Nasionale Partij. 1925 tot heden eerste minister van de Unie van Zuid-Afrika. Juli 1927 eere-president van de Algemeene Unie van Oud-studenten van Vlaamsche en Nederlandsche universiteiten. Aug. 1928 doctor hon. causa in de rechten van de Universiteit van den Witwatersrand te Johannesburg.

14. *BOTHA, B.A., C. L., geboren in den O.V.S. Oct. 1889 met

Hertzog (13) en J. de Villiers (12) in Amsterdam. Deed Juni 1890 candidaats-rechten. Vertrok naar Londen met J. A. J. de Villiers (12). Thans rechter in het Hoog-gerechtshof (appèlrechter).

15. MALHERBE, W. M. R., op 11-jarigen leeftijd in 1890 met J. Smit (16) aangekomen bij den heer Moora te Doetinchem, bezoekt het gymnasium te Doetinchem. In 1895 naar Amersfoort. Dec. 1897 student rechten Utrecht; 1898 jur. cand. cum laude als E. de Souza (10); in 1899 terug naar Zuid-Afrika om deel te nemen aan den Boerenoorlog. Werd krijgsgevangen; 1902 terug uit Indische krijgsgevangenschap. Laat zich inschrijven in Utrecht en in Londen. Deed aanvullend examen Zuid-Afrikaansch Recht Utrecht; 1905 doctoraal Zuid-Afrikaansch Recht Leiden. Was eerste examinandus van prof. Melius de Villiers. 3 Juli 1906 gepromoveerd tot doctor in het hedendaagsch Rom. Holl. Recht te Leiden. Vertrok naar Londen in de verwachting als advocaat te worden toegelaten. Thans professor in de rechten te Stellenbosch.

16. SMIT, JACOBUS STEPHANUS, op 14-jarigen leeftijd in 1890 (met M. Malherbe (15) te Doetinchem op de Groen van Prinstererschool. In 1893 eerste klasse gymnasium te Zwolle. 1895 vertrokken naar Pretoria, op het Staatsgymnasium. Was in 1925 advocaat te Klerksdorp en volksraadslid en werd benoemd tot Hooge Commissaris in Londen als opvolger van Sir Edgar Walton. Dec. 1928 administrateur van Transvaal, als opvolger van J. H. Hofmeyr. 1933 afgetreden. Thans voorzitter Diamantraad.

17. WATERMEYER, PH., uit Potchefstroom. Was reeds in 1886 in Nederland. In Sept. 1891 bezoekt hij de 4e klasse gymnasium. In 1894 vertrokken na eind-examen gymnasium Zwolle.

18. STOCKENSTRÖM, A., volgde van Juli 1891—Januari 1892 eenige colleges te Amsterdam. Is de samensteller, op verzoek van het Studiefonds — van een overzicht van het werk van een Landrost. Overzicht dient als leiddraad voor de onderwijzers van De Ridder (5), Pretorius (8), Pistorius (9) e.a., die voor een administratieve betrekking worden opgeleid.

19. WARMELO, D. S. VAN, geboren in 1872 in Heidelberg. Komt in 1890 bij den heer Wesseling. Studeert theologie in Utrecht. Wordt 24 Dec. 1894 in het kerkelijk album ingeschreven. Vertrok 1896. Later bibliothecaris van het departement van Landbouw te Pretoria. Trad eind Juli 1932 af als bibliothecaris na een diensttijd van 22 jaar.

20. SCHOEMAN, J., geboren te Lijdenburg, Transvaal. 1896 in Utrecht. Is bestemd voor Delft. Wordt in 1897 tot de derde klasse H.B.S. Utrecht toegelaten; 1898 tot de 4e klasse. Zou in 1898 gaan naar

het Technicum in Clausthal a/M. Staakt zijn studie ten gevolge van den oorlog. Woonde in 1911 in Lijdenburg.

21. BODENSTEIN, HELGARD DEWALD JOHANNES, uit Potchefstroom. Aangekomen 1896 met C. WEILBACH (22); 1896—99 gymnasium Amersfoort 5e kl. 1899 terug naar Zuid-Afrika. In Nov. 1902 weer in Amersfoort. 1903 eind-examen, daarna jur. student in Leiden. In 1904 ook in Londen als jur. cand. In 1905 in Leiden jur. docts. Promoveert 27 Sept. 1907 op een proefschrift: „Huur van huizen en landen volgens het hedendaagsch Romeinsch Hollandsch Recht" onder prof. MELIUS DE VILLIERS, cum laude. Vestigt zich in Potchefstroom. In 1912 benoemd tot hoogleeraar in de rechten te Amsterdam. Houdt een inaugurale rede over „Engelse invloeden op het gemeene recht van Zuid-Afrika" Dec. 1919 terug naar Zuid-Afrika. Wordt hoogleeraar in Stellenbosch in Romeinsch-Hollandsch Recht. Was gedurende zijn verblijf in Amsterdam lid van het hoofdbestuur der N.Z.A.V. en bestuurslid van de afd. Amsterdam. Nov. 1925 benoemd tot lid van de Suid-Afrikaanse Akademie. Is sedert Juni 1927 Secretaris Buitenlandsche Zaken te Pretoria.

22. WEILBACH, CORNELIUS JANSEN, geboren 25 Juni 1880 te Farao's fontein, Heidelberg. Toegelaten in 1896 tot 3e kl. gymnasium Amersfoort. 1899 6e kl. gymnasium. Staakt de studie ten gevolge van den oorlog en komt in Nov. 1902 terug. Dec. 1903 eindexamen gymnasium Amersfoort. 1902 jur. stud. in Leiden in Holl. Romeinsch Recht. 1904 jur. cand. promoveert 4 Juli 1906 tot doctor in Leiden op Stellingen. Gaat naar Londen en keert kort daarna als barrister terug naar Zuid-Afrika. Woont als procureur in Lijdenburg.

23. *REITZ, HJALMAR, B.A., LLB., geboren 1877, zoon van oud-president F. W. REITZ. Komt in 1897 en wordt ingeschreven als jur. student in Amsterdam. Doet in 1898 cand.; keert in 1899 naar Transvaal terug, wordt in 1901 in den oorlog gevangen genomen en als krijgsgevangene naar Indië vervoerd. In Holland terug, promoveert hij tot doctor in het Rom. Holl. Recht en vestigt zich in Pretoria als procureur. In 1925 lid Volksraad voor de Nasionale Partij. In 1927 advocaat. Was secretaris van de „Deputatie van 1918". 1932 een der directeuren van „Africopa".

24. FOURIE, HERMANUS CORNELIS MARTINUS, geboren te Welgevonden, Carolina, Transvaal. Komt in 1898 in Zwolle en wordt in de tweede klasse van het Zwolsch gymnasium geplaatst. Staakt studie ten gevolge van den oorlog, maar keert in Dec. 1902 terug naar Zwolle en doet in 1905 eindexamen. 1905 theol. stud. in Utrecht. In 1908 cand. In 1910 doct. te Utrecht; wordt beroepen als predikant te Bronkhorstspruit (Erasmus). Keert in 1921 in Utrecht terug en promoveert cum laude aldaar tot doctor theologiae op 30 Sept. 1921

Prof. Dr. J. W. Pont, Secretaris.

op een proefschrift: „De Amandebele van Fene Mahlangu en hun religieus-sociaal leven". 1925 pred. der Ned. Herv. Gem. te Johannesburg. Is lid van de Beurzencommissie in Johannesburg in 1927. In 1931 pred. te Groot Marico bus 10. Een der hoofdvertalers van het O.T. van den Afrikaanschen Bijbel.

25. *FORTUYN, GERARD BERNARD, leerling staatsgymnasium Pretoria. Komt in 1900 in Groningen en laat zich inschrijven als student in de rechten. Doet in 1901 cand. en in 1903 doct. Promoveert daarna op Stellingen. Blijft in Nederland. Is bestuurslid afd. Groningen N.Z.A.V. en later lid van het hoofdbestuur.

26. TOIT, J. D. DU („Totius"), geboren in de Kaapprovincie. Komt in 1900 in Nederland tot voortzetting van zijn theologische studiën aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. Was proponent te Burgersdorp en werd als Kaapsch rebel beschouwd. Doet in Juli 1901 cand. en in 1902 doct. en promoveert in 1903 op „Het Methodisme". Vertrok in 1903. In 1920 benoemd tot hoogleeraar aan de Geref. Kweekschool aan het Potchefstroomsch Universiteits-kollege. Is bekend Zuid-Afrikaansch dichter (verzen van Potgieter's Trek; Bij die Monument enz.) van 1925—'32 een der hoofdvertalers van den Afrikaanschen Bijbel.

27. PRETORIUS, M. J., in 1900 aangekomen jur. student Vrije Universiteit Amsterdam. Doet in 1901 propaedeutisch rechten. Eenigen tijd afwezig, keert in 1904 in Amsterdam terug. Studeert aan de Gem. Universiteit. Volbrengt zijn studie in Engeland en vertrekt in 1905 naar Zuid-Afrika.

28. HOYTEMA, D. G. J. VAN, geboren in de Z.-A. Republiek. Komt in 1900 met zijn ouders, die in Den Haag wonen, als student in de rechten in Leiden. Is in het bezit van den B.A. graad. In 1901 cand.; 1903 doct.; promoveert 1904 tot Mr. in de rechten in Leiden en vertrekt, evenals W. E. Bok (31), tot voltooiing van zijn studie naar Londen in 1905.

29. WAGNER, L. H., wordt in 1900 in de 3e klasse Geref. Gymnasium te Amsterdam geplaatst. Zoon van het hoofd der Staatsmodelschool te Pretoria en woont in Amsterdam bij zijn zwager, den heer J. W. Polderman. Is in 1906 med. stud. in Amsterdam, legt in 1907 zijn propaed. examen af. 1909 med. cand.; 1911 med. docts. 1912 semi-arts en 1913 arts. Is geruimen tijd in Amsterdam gebleven om te specialiseeren. In 1916 naar Pretoria, waar hij nog steeds practiseert.

30. POSTMA, F., geboren te Johannesburg. Proponent Burgersdorp. Student aan de Vrije Universiteit Amsterdam in de Theologie en Oude Letteren in 1901. In 1903 cand. lett. Eerst onderwijzer in Burgers-

dorp, K.P. Daarna hoogleeraar en thans rector Univ. Kollege te Potchefstroom. Promoveerde in 1914 tot doctor in de Letteren op proefschrift: „De moderne" etc.

31. BOK, Jr., W. E., zoon van den Staatssecretaris Z.-A. Republiek. Aangekomen in 1900. Hervat in Leiden de studie in de rechten. 1901 cand. 1902 docts. Jur. Is ook in Londen ingeschreven. Promoveert 1903 op stellingen. Zet zijn studie in Londen voort. Is in 1905 terug in Zuid-Afrika. In Aug. 1926 secretaris van Justitie, Pretoria. 1 Febr. 1930 rechter in het mandaatgebied Z.W.-Afrika met standplaats Windhoek. In 1932 in Kimberley.

32. MALAN, DANIËL FRANÇOIS, geboren te Riebeek-Wes op 22 Mei 1874. M.A. Komt in 1901 naar Utrecht na zijn studie in Stellenbosch volbracht te hebben en studeert er theologie. Promoveert in 1905. op een proefschrift over: „Het Idealisme van Berkeley". In 1905 predikant te Heidelberg, Transvaal. Later te Montagu en Graaff-Reinet. Jan. 1919 lid van den Volksraad voor Calvinia; 1924 minister van Binnenl. Zaken. 1933 Leider van de Nasionale Partij in de Kaapprovincie.

33. GEY VAN PITTIUS, J. H., geboren te Ventersdorp 1879. Aangekomen 1901. Was leerling van het Staatsgymnasium Pretoria, waarvan hij het einddiploma behaalde. Laat zich in Utrecht inschrijven als student in de rechten. Doet Mei 1902 cand. Z.-A. Recht. Gaat daarna naar Leiden en laat zich ook inschrijven in Londen. 1904 doct. examen Leiden, promoveert 29 Mei 1906 tot doctor Hedendaagsch Romeinsch Hollandsch Recht Leiden. Intusschen in Londen als advocaat toegelaten. Vertrekt in Sept. naar Pretoria. Had in 1914 tezamen met adv. Tielman Roos de verdediging van Joseph Fourie. Was in 1918 lid van de „Deputatie". 1 Jan. 1926 benoemd tot rechter Hooggerechtshof Pretoria. Bracht in 1931 een bezoek aan Europa en ook aan Nederland. Overleed na kortstondige ziekte op 26 Juni 1931.

34. ROCHÉ POHL, J. C., geboren in de Kaap. Kwam in 1902 in Nederland. Werd beschouwd als rebel. Laat zich inschrijven als jur. stud in Londen, welke studie hij in 1904 voltooide. Gaat in Leiden verder studeeren doch moet op medisch advies in 1905 studie afbreken. Vertrok einde 1905. Woonde in Rhodesië en later in Zuid-West. In 1932 in de Kaap.

35. DRIMMELEN, P. VAN, geboren te Tweespruit, aangekomen in 1902. Theol. student in Utrecht. Doet in 1903 propaed. 1905 cand. Dec. 1906 proponent Ned. Herv. Kerk. 1907 predikant te Zeerust (Marico). 1911 Zoutpansberg. Overleed in 1919 in Humpata als slachtoffer van de griepepidemie.

36. UYTENHOUDT, M., was krijgsgevangen op Ceylon. Komt in 1903.

Laat zich inschrijven als theol. student Vrije Universiteit, Amsterdam. Doet in dat jaar propaed. examen. Vertrok in 1907, hoewel nog niet heelemaal klaar. Later predikant te Coevorden.

37. WANNENBURG, D., 1904. Bezocht de lagere school en daarna, 1905—1912, het gymnasium te Zwolle. 1912 student rechten Gem. Universiteit Amsterdam. Keert in 1913 terug.

38. *ROUX, J. A., 1904 student in Dublin. In 1905 student rechten Leiden. In 1906 vertrokken.

39. *BREWES, D., kwam na volbrachte studie in Londen in 1905 in Leiden, waar hij zich als jur. student liet inschrijven. Hij vertrok in Juni 1906.

40. VOOREN, J. VAN, geboren te Amersfoort. Was in 1905 student in Delft. 1906 mijningenieur. Keerde in 1906 terug. Slaagde in 1916 voor examen mijnbestuurder. Chef Ingen. Goldmining Company. Benoni.

41. SNYMAN, Jr. J., 1902 uit Potchefstroom. Werd geplaatst gymnasium Kampen. Was thuis bij prof. Noordtzy. Werd in 1907 student aan de Theologische School te Kampen. Voltooide zijn studie in 1911 en vertrok hetzelfde jaar naar Zuid-Afrika om de Geref. Kerk te dienen.

42. STEYN, HERMANUS JOHANNES, geboren te Ermelo, Transvaal. Komt, in het bezit van het matriculatiediploma der Kaapsche Universiteit, in 1905 in Amsterdam. Doet in 1908 propaed. examen medicijnen; 1910 med. cand.; 1913 med. docts; 16 Mei 1915 arts. Promoveerde 11 April 1916 tot doctor op proefschrift: „Over de samentrekking van het nieuw gevormde bindweefsel in het oog". Vestigt zich na vertrek uit Nederland in Bloemfontein als oogarts. In 1924 onderburgemeester en in 1925 burgemeester van Bloemfontein. Was vertegenwoordiger van het Studiefonds in Bloemfontein tot 1927.

43. PRINSLOO, GERT., geboren te Vaalrivier. Had matriculatiediploma Kaapsche Universiteit. Werd Mei 1906 jur. student te Leiden. Keerde in 1903 om gezondheidsredenen terug.

44. GODDEFROY, Mej. E. L. A., komt in 1906 uit Middelburg, K.P. om in Leiden in de medicijnen te studeeren. In 1908 propaed., 1909 cand. Gaat dan met vacantie naar huis en komt in 1910 terug. Vertrekt in 1916 als arts. Is gehuwd geweest met dr. De Moor.

45. SCHOCH, AUGUST ARNOLD, studeerde in 1906 als jurist in Leiden. 1907 jur. cand. 1909 jur. docts. Promoveerde 1910 op Stellingen. Vertrok in 1910.

46. HELMUTH, THEUNIS, kwam in 1906 op het gymnasium te Utrecht.

In 1909 leerling van de 4e klasse van het gymnasium in Zwolle, keert hij naar Zuid-Afrika terug.

47. MERWE, CHRISTIAAN PIETER VAN DER, geboren te Bethlehem. Komt in 1907 met een aanbeveling van dr. BRILL, rector Grey Universiteits College te Bloemfontein in Leiden. 1907 jur. student; 1908 jur. cand.; 1909 jur. docts. 1910 gepromoveerd op Stellingen.

48. ROUX, THEUNIS HUGO LE, geboren te Worcester. Doet in 1907 in Leiden candidaats-examen Ned. Letteren, en promoveert op 17 Febr. 1910 op een proefschrift: „Beschrijvende klankleer van het Afrikaans". Een van zijn stellingen is dat „de grondige kennis van de Nederlandsche Taal voor de instandhouding van het zuivere Afrikaans van het hoogste belang is". Na zijn terugkeer in Zuid-Afrika wordt hij in 1910 aangesteld tot hoogleeraar aan het Transvaalsch Universiteits Kollege te Pretoria. Thans hoogleeraar Universiteit, Pretoria.

49. GROEN, D. H. TE, uit Pretoria 1907. Gaat na het eindexamen H.B.S. Arnhem afgelegd te hebben naar de Technische Hoogeschool te Delft. 1912 afgestudeerd.

50. JOUBERT, S., geboren te Paarl, K.P. B.A. Doet in 1908 propaed. examen medicijnen Amsterdam. 1910 med. cand. 1912 med. docts. 1913 semi-arts; 1914 arts. Vertrekt naar Engeland en vandaar naar Zuid-Afrika.

51. ROOS SCHOLTZ, L. J., geboren te Stellenbosch, komt in 1908 in Amsterdam met B.A. 1908 propaed. med.; 1910 med. cand.; 1912 semi-arts; 1913 arts. In 1914 naar Engeland; vandaar in 1915 naar Zuid-Afrika. Was arts in Pretoria en overleed in 1933.

52. KIESER, JULIUS AUGUST, geboren te Johannesburg. Deed in 1908 eind-examen H.B.S. te Zalt Bommel en werd med. student in Amsterdam. 1909, 1e natuurk. examen. 1911, 2e natuurk. examen; 1912 med. cand. Is in 1930 als arts vertrokken. Later in Johannesburg werkzaam als schoolarts. 1934 te Pretoria.

53. NIEKERK, J. A. VAN, geboren te Germiston. 1908 student tandheelkunde Amsterdam. Vertrok in Juni 1911 en vestigde zich als tandarts in Germiston.

54. *TOERIEN, L. J., gekomen in 1908. Begon in 1908 Ned. Letteren te studeeren in Amsterdam, doch zette zijn studie niet voort. Later hoofd Secundaire School te Kroonstad (1932).

55. JOUBERT, WILLEM ADOLF, geboren te Kaapstad, kwam in 1908 uit de Paarl. Studeert in Amsterdam aan de Vrije Universiteit theologie; 1908 docts. theol., promoveert 30 Sept. 1910 op een proefschrift: „De verhouding van gelooven en weten in de Ned.

Theologie der XIXe eeuw, in het bijzonder bij Doedes en van Oosterzee". Was een tijd lang voorzitter van de Zuid-Afrikaansche Studenten Vereeniging en de ziel der Afrikaansche kolonie. Later hoogleeraar aan het Victoria College, thans: Universiteit te Stellenbosch (1932).

56. EYBERS, J. H., gekomen in 1908. Studeert theologie Vrije Universiteit Amsterdam. 1908 cand. 1909 docts. 1909 teruggekeerd. Predikant te Schweizer Reineke.

57. SPIES, B. A., geboren te Strijdenburg, (K.P.) komt in 1908, met echtgenoote, theologie studeeren aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. 1908 theol. cand. 1910 theol. docts. Keert in 1910 terug; predikant te Heidelberg. In 1931 predikant te Warden.

58. MERWE, JOH. P. VAN DER, afkomstig uit Bethlehem. Komt in 1908 als student naar Delft; 1911 eerste deel natuurkunde; 1912 propaed. Behaalde in 1917 zijn electrotechnisch ingenieursdiploma. Overlijdt in 1918 tijdens de griepepidemie.

59. KRUYSHAAR Jr., J. H. D., werkte tot 1908 praktisch bij Nederlandsche firma's en bezocht gedurende een jaar de Electrotechnische School te Amsterdam. Gaat in 1909 naar Delft, doch keert in Mei 1911 wegens familie-omstandigheden terug naar Pretoria om aldaar werkzaam te zijn als electrotechnicus.

60. KUYPERS ALBERTYN, P., geboren te Rouxville, O.V.S., onderwijzer te Heilbron en te Middelburg, komt in 1909 naar Amsterdam voor de studie in paedagogiek en Ned. Letteren. Volgt den universitairen cursus tot hij in 1911 wordt benoemd tot onder-directeur der Normaalschool te Heidelberg. Later rector Normaalschool, Bloemfontein. Overleed in 1918 ten gevolge van de griep.

61. NIEKERK, Mej. HELENA VAN, Wellington, (K.P.), onderwijzeres in Bloemfontein. Komt in 1909 naar Amsterdam om paedagogiek te studeeren en scholen voor lager onderwijs in Nederland te bezoeken. Keert in 1910 terug en wordt onderwijzeres te Wellington. Thans gehuwd en woonachtig te Paarl.

62. HAVENGA, B. J., uit Bloemfontein, komt in 1909 uit Koffiefontein, O.V.S., naar Amsterdam om medicijnen te studeeren. Doet in 1911 prop. 1913 cand. Verlaat ons land in 1922 als arts, nadat hij jarenlang aan het ziekenhuis te Rotterdam verbonden was. Vestigt zich in Bloemfontein.

63. JOUBERT, Iz. J., geb. te Bloemfontein. Komt, 1909, met een „intermediair" examen naar Amsterdam. Med. student aan de Gem. Universiteit 1910. 1911 med. prop.; 1913 med. cand.; 1918 arts. Vestigt zich te Bloemfontein.

64. NIEKERK, C. VAN, geboren in Koffiefontein; komt in 1909 naar Amsterdam om med. te studeeren. 1911 med. propaed.; 1913 med. cand. 1918 als arts naar Zuid-Afrika terug.

65. STRASHEIM, J. A., B.A. geboren te Gariep (Namakwaland). Komt in 1909 met B.A. naar Amsterdam, legt propaed. med. examen af. In 1911 med. cand.; 1914 med. docts.; 1915 arts. Praktiseerde eerst te Fauresmith, later in Springfontein. Overleed 17 Mei 1925.

66. KEET, A. D., geboren te Alice (K.P.) B.A. in de Letteren (met honneurs). Begint in 1909 zijn studie in de medicijnen in Amsterdam. 1913 med. cand. 1919 als arts vertrokken. Arts te Senekal.

67. MARAIS, CORNELIS HERMANUS, geboren 5 April 1888 te Graaff Reinet, K.P., zoon van den editeur van „Onze Courant" te Graaff Reinet, komt in 1909 in Amsterdam medicijnen studeeren. Doet in 1910 prop.; 1912 med. cand. en vertrekt in 1919 als arts naar Zuid-Afrika. Vestigt zich in Murraysburg, later te Germiston.

68. GROEN, LUTHARIUS JOHANNES TE, geboren 13 Juli 1890 te Pretoria. In 1908 eindexamen H.B.S. Arnhem. 1909 med. student Amsterdam; 1912 med. cand.; 1914 semi-arts. Mei 1916 arts. Hij publiceert in 1913 in Hoope's Zeitschrift für Physiologische Chemie" een artikel over „Adaptation der Intero analyse en der Chemischen Reiz". In 1916 is hij assistent van prof. Treub in het Wilhelmina Gasthuis te Amsterdam. Heeft daar 5 jaar gespecialiseerd en vertrok in Oct. 1921 naar Pretoria, waar hij zich vestigde. Vertoefde in Mei 1935 in Nederland.

69. KRUGER, J. D., geboren te Colesberg, 1909. Studeerde te Potchefstroom en zette zijn studie aan de Vrije Universiteit te Amsterdam voort. Doet in 1910 cand. en 1911 docts. Vertrok 3 Juli 1911. Predikant te Bloemfontein, later te Potchefstroom.

70. *VOS, W. J. DE, zoon van prof. P. J. G. de Vos, kwam in 1909 naar Amsterdam om zich voor te bereiden voor zijn cand. theol. Vrije Universiteit. Keert na een jaar in 1910 terug. Wordt 2e predikant te Ladismith, K.P.

71. WANNENBURG, P. BROOSHOOFDT, afkomstig uit Krugersdorp. Komt 1909 naar Amsterdam als student med. 1910 propaed. 1912 med. cand. 1914 med. docts. Vertrekt zonder arts-examen gedaan te hebben.

72. STRYDOM, S. J., uit Potchefstroom. Studeert in Leiden, doet in 1910 prop. theol.; 1912 candidaats, legt in 1913 het kerkelijk voorbereidend examen af; 1914 predikant Ned. Herv. Gem. Krugersdorp, later predikant Ned. Herv. Gem. Makkwassie, thans hoofd Ned. Herv. Weeshuis te Krugersdorp.

73. SCHILD, B., uit Pretoria; komt 1909 met eindexamen H.B.S. naar Delft. Doet spoedig propaed. electrotechniek en in 1914 electr. Techn. Ir.

74. VILLIERS, A. L. DE, geboren te Stellenbosch; komt in 1909 naar Utrecht om tandheelkunde te studeeren. 1910 cand. en in 1913 arts. Vertrekt naar Amerika. Vestigt zich als tandarts te Middelburg.

75. GROSSKOPF, JOHANN FRIEDERICH WILHELM, geboren te Bloemfontein, komt in 1910 als jurist naar Leiden. In dit zelfde jaar doet hij cand. en in 1912 doctoraal Zuid-Afrikaansch Recht. Promoveert 21 April 1913 tot doctor in het Hedendaagsch Romeinsch Hollandsch Recht op Stellingen en vertrekt daarna. Is eenigen tijd redacteur van „Ons Vaderland", later hoogleeraar te Stellenbosch.

76. *EYBERS, J. H., uit Edenburg, O.V.S. Studeert hier slechts korten tijd.

77. PRETORIUS, PETRUS STEPHANUS, geboren 20 Oct. 1886 te Jacobsdal. Komt uit Edenburg, O.V.S. In 1910 med. student in Amsterdam; 1913 prop.; 1914 med. cand. Is in 1919 arts, 1924 arts te Lindley, O.V.S.

78. RUMPFF, D., van Nederlandsche geboorte. Studeert aan de Vrije Universiteit in 1909. Was predikant te Standerton. Later predikant te Pretoria.

79. MERWE, G. S. VAN DER, komt in 1910 uit Bethlehem, O.V.S. naar Amsterdam als med. student. 1912 prop.; 1914 cand.; 1917 semi-arts; 1918 arts. In 1919 terug naar Zuid-Afrika (niet verwarren met G. S. VAN DER MERWE (No. 134) die in Groningen studeerde).

80. RICHTER, J. G. M., afkomstig uit Harrysmith, O.V.S., komt in 1910 als med. student naar Amsterdam. In 1912 prop. Later naar Utrecht. Is in Aug. 1922 assistent van prof. LANZ. In 1922 vertrekt hij als arts naar Zuid-Afrika.

81. JOUBERT, F. J., uit Paarl. In 1910 med. student te Amsterdam. Studeert tandheelkunde. Later tandarts te Pretoria.

82. ROOYEN, ESARIAS ENGELBERTUS VAN, geboren te Oudtshoorn, was vroeger hulppredikant bij de Ned. Geref. Kerk te Montagu, K.P. Komt in 1910 naar Amsterdam, waar hij het cand. theol. Vrije Universiteit aflegt. In 1911 docts., hij vertrekt 3 Juli 1911. Keert in Mei 1914 terug. Promoveert 29 Febr. 1916 op een proefschrift: „Het scepticisme van David Hume". In 1920 hoogleeraar aan het theol. seminarium te Stellenbosch.

83. *SMUTS, J. A. VAN DER AARDE, geboren in Malmesbury, K.P. Komt in 1910 als proponent aan de Vrije Universiteit. Wordt in 1911 ziek en keert eind Oct. 1912 terug. Is eenigen tijd predikant te Bulawayo. Overleed in 1914.

84. WIUM, P. G., uit Wellington, K.P. Komt in 1910 naar Utrecht tandheelkunde studeeren. Doet in 1911 cand. en is in 1914 tandarts. Vestigt zich te Johannesburg.

85. BRUMMER, B. J., in 1910 aangekomen om veeartsenijkunde te studeeren in Utrecht. Is in 1915 als veearts naar Zuid-Afrika teruggekeerd.

86. *GREYVENSTEYN, JAN HENDRIK JACOBUS ANTONIE, geboren te Barkly Oost, komt in 1909 theol. studeeren in Utrecht. Promoveert op 27 Jan. 1911 op een proefschrift: „Het Sociale utilisme van Bentham" (No. 3233). 1911 pred. te Sutherland. 1914 pred. te Pretoria (Ned. Herv.). 1917 hoogleeraar te Pretoria.

87. KEET, BAREND BARTHOLOMEUS, geboren te Alice, K.P., komt in 1910 aan de Vrije Universiteit theol. studeeren. Doet in 1912 doct. en promoveert op 24 Oct. 1913 op een proefschrift: „De Theologie van Ernst Troeltsch" (No. 3306). Hoogleeraar aan het theol. seminarium te Stellenbosch.

88. *MARAIS, J. S., B.A. uit Paarl. Komt in 1911 naar de Vrije Universiteit te Amsterdam. Keert in 1912 terug.

89. PRETORIUS, H. S., uit Frankfort, O.V.S. 1911; studeert aan de Vrije Universiteit en promoveert er in 1915 op: „Een bijdrage tot de exegese en de geschiedenis van de exegese van Rom. VII". Emeritus in 1925 te Vredenburg.

90. *MULLER, TOBIAS BALLOT, M.A. Studeerde theologie in Utrecht en promoveerde aldaar 1 Juli 1913 tot doctor in de theologie op een proefschrift: „De kennisleer van het Anglo-Amerikaansche pragmatisme, 1913". 1915 hulpprediker Stellenbosch, † 25 Oct. 1918.

91. BADENHORST, J. H., zoon van Oom A. K. Badenhorst uit Swellendam het „gewichtigste" Volksraadslid. Komt in 1911 aan de Vrije Universiteit theologie studeeren en keert in 1912 terug. Later predikant te Dewetsdorp.

92. ROUX, THEODORUS LE, B.A. geboren te Graaff Reinet, komt in 1911 naar Amsterdam om zijn doct. studie klass. Letteren te voltooien. 1915 docts., promoveert 17 Febr. 1916 tot doctor Litt. Phil. op: „De Richardo Bentleio atque de Ratione eius Critica" (No. 3548). Vertrok daarna en wordt in 1923 hoogleeraar te Kaapstad.

93. GIE, S. F. N., geboren 1885 te Cradock doet in 1905 B. A. letteren (met honneurs) te Stellenbosch. Is van 1906—'09 onderwijzer en in 1910 inspecteur van Scholen. Komt in 1911 naar Amsterdam om letteren te studeeren. Vertrekt in 1912 naar Berlijn. 1920 hoogleeraar te Stellenbosch. 1 Aug. 1923 benoemd tot onder-secretaris van Unie-Onderwijs in Pretoria. Volgt in 1927 G. Hofmeyr op als Unie-secretaris van Onderwijs te Pretoria. Thans gezant te Berlijn.

94. *STEYN, COLIN FRASER, zoon van pres. STEYN, geboren 1887, studeert rechtsgeleerdheid in Leiden. Was de laatste promovendus van prof. MELIUS DE VILLIERS, die in 1911 naar Zuid-Afrika terugkeerde. Adv. te Bloemfontein; 1915—1929 lid Volksraad.

95. WET, P. D. DE, 1911 jur. student te Leiden. In 1912 jur. cand. Gem. Universiteit Amsterdam; in 1913 gepromoveerd tot doctor op Hedend. Rom. Holl. Recht. Procureur te Lindley, O.V.S.

96. VERMOOTEN, S. L., komt in 1910 naar Utrecht. Was reeds cand. te Stellenbosch. Doet in 1914 cand. theol. Utrecht en vertrekt daarop naar Zuid-Afrika, waar hij predikant wordt te Marico-Zeerust. In 1919 in Potchefstroom, in 1925 wordt hij predikant te Pretoria in de plaats van ds. VAN BROEKHUIZEN (172), nadat deze lid van den Volksraad was geworden.

97. BARNARD, S. P., uit Ventersburg, O.V.S. Komt in 1911 naar Nederland; de eerste student, die naar Groningen gaat; in 1914 cand. Ned. Letteren.Daarna legt hij in Leiden zijn doctoraal examen af. Vertrekt in Aug. 1919 naar Kaapstad. Wordt benoemd tot lector en daarna tot prof. aan het Grey Universiteits College te Bloemfontein.

98. GROENEWALD, C. F., geboren in 1889 te Boshof, O.V.S., B.A. te Bloemfontein, komt in 1911 naar Groningen. Doet in 1914 cand. en in 1917 doct. Ned. Letteren. Promoveert 20 Jan. 1919 tot doctor op een proefschrift: „Rympies en Raaisels". Bijdrae tot die Suid-afrikaanse volkskunde (Bibl. No. 13). Werd lector aan het Transvaalsch Univ. College, Pretoria, doch is daarna in Berlijn in de medicijnen gaan studeeren, waar hij in Juli 1925 den graad van med. doct. behaalde.

99. VILJOEN, HENRICUS GELDENHUYS, geboren te Graaff Reinet, B.A. komt in 1911 naar Groningen klass. letteren studeeren. Publiceert in 1913 in „Classical Quarterly" „Emendations in Plato's Phaedos" en wordt in Maart 1914 doct. litt. hum. Promoveert op 14 April 1915 in Groningen tot dr. in klass. letteren op een proefschrift: „Herodoti fragmenta in papyris servata" (Bibl. No. 3699). Keert terug naar Zuid-Afrika. Wordt redacteur van „Die Volksblad" in Bloemfontein. Later redacteur van „Die Huisgenoot". In 1931 benoemd tot hoogleeraar aan de Universiteit van Pretoria in Grieksch als opvolger van prof. REININK; in Juli 1932 dekaan van de faculteit van letteren.

100. ALBERTYN, CHRISTOPHER JAMES, geboren 28 Febr. 1891 te Graaff Reinet. Doet in 1907 matriculatie-examen. Komt in Sept. 1911 naar Groningen. 1912 med. prop.; 1913 med. cand. 3 Nov. 1917 gepromoveerd tot doctor in de geneeskunde op een proefschrift: „Bijdrage tot die methodiek van die intellectsbepaling" (Bibl. No. 3012). 18 Jan. 1918 arts. Vertrekt eind Nov. 1919 naar Zuid-

Afrika, vestigt zich voorloopig te Kaapstad, Kloofstraat 69, later in Bethal, Transvaal.

101. HEEVER, DANIEL JOHANNES VAN DEN, geboren te Botha's Kraal te Senekal, O.V.S., komt in 1911 met B.A. graad naar Nederland; legt in 1914 med. cand. af en in 1917 het doctoraal examen. Is in Jan. 1918 arts, keert in 1920 terug naar Zuid-Afrika, na eenigen tijd hier te hebben gespecialiseerd. Woont te Bloemfontein, verbonden aan het hospitaal aldaar.

102. HOVEN, P. VAN DER, geboren te Germiston, Transvaal, komt in Febr. 1913 theologie studeeren aan de Vrije Universiteit. Vertrok naar Wilgenbosch. Thans predikant te Makwassie, Transvaal.

103. DOYLE, P., gekomen in Aug. 1912 om de vakschool voor typografen te Utrecht te bezoeken. In 1914 vertrekt hij na volbrachten cursus naar Bloemfontein, waar hij plaats vond bij de Nasionale Pers.

104. BEIJERS, BERNARD, geboren 19 Jan. 1891 te Willowmore, K.P. Komt in Oct. 1911 in Groningen medicijnen studeeren. In 1913 cand.; in 1917 semi-arts; 1918 arts. Vertrok in 1920 naar Vrede, O.V.S.

105. MERWE, C. A. VAN DER, komt 1912 uit Ceres, K.P. naar Groningen om medicijnen te studeeren. Doet in 1913 prop.; 1915 cand. Gaat dan naar Amsterdam. 1917 med. docts. 1918 arts. Vertrok in 1919.

106. ROSSOUW, A. R., gekomen in Oct. 1912 uit Montagu, K.P. naar Groningen met B.A. graad om in med. te studeeren. 1913 med. cand.; 1917 semi-arts; 1919 arts. Vertrok 1920.

107. BOSMAN, DANIEL BRINK, geboren te Boshoff. M.A. Kwam in 1912 naar Groningen om de studie in de letteren voort te zetten. Hij deed in 1914 cand.; 1915 doct. en promoveerde 26 Juni 1916 tot doctor in de Letteren aan de Universiteit van Groningen op een proefschrift: „Afrikaans en Maleis-Portugees" (Bibl. No. 19). Was eenigen tijd buitengewoon lid hoofdbestuur N.Z.A.V. 1923—1922. Eerst senior lektor, werd hij in Jan. 1927 professor voor Afrikaansch aan de Universiteit van Kaapstad als opvolger van prof. P. J. du Toit. In Mei 1927 lid van de S.A. Akademie. Verbleef van Maart tot Sept. 1931 met verlof in Nederland.

108. HUGO, THOMAS JOHANNES, geboren te Tulbagh, K.P. B.A., kwam in 1913 naar Groningen, om zijn studie in de letteren voort te zetten. Wordt cand. in 1914, doct. 1917 en promoveert op 19 Dec. 1918 op „Karaktertiepes van kinders en hulle behandeling" (Bibl. No. 3274). Keert terug naar Zuid-Afrika. Is in 1919 lektor in Kaapstad; in Dec. 1924 in Pretoria benoemd tot hoogleeraar in de philosophie als opvolger van prof. W. A. MacFadyen.

109. PIENAAR, EDUARD CHRISTIAAN, B.A. geboren te Potchefstroom, komt in 1914 naar Amsterdam om aldaar de studie in de letteren voort te zetten. Vertrok in 1915 naar Utrecht; in 1917 cand. Ned. Letteren. In dat jaar verschijnt van hem bij De Bussy: „Dichters uit Zuid-Afrika", bloemlezing voor Groot-Nederland. Met inleiding en woordenverklaring (Bibl. No. 201). Is in 1918 docts. en promoveert 8 Juli 1919 tot doctor in de Ned. Letteren op: „Taal en Poesie van die Tweede Afrikaanse Taalbeweging" (Bibl. No. 28). Vertrok dat jaar na een 5-jarig verblijf in Nederland. Werd maanden lang in Engeland opgehouden, doch bereikte tenslotte, eind 1919, Zuid-Afrika. Sedert 1920 hoogleeraar in Stellenbosch.

110. ENGELBRECHT, STEPHANUS PETRUS, geboren 21 Oct. 1891 te Witbank, Standerton, komt in Nov. 1913 naar Utrecht om theol. te studeeren. In 1917 kerk. cand.; in 1919 doct.; promoveert 2 Juli 1920 op een proefschrift: „De geschiedenis van de Ned. Herv. Kerki n Zuid-Afrika" (Bibl. No. 743). Thans hoogleeraar te Pretoria. In 1925 verscheen het tweede deel van zijn „Geschiedenis van de Ned. Herv. Kerk in Zuid-Afrika", en Paul Kruger's „Amptelike briewe", terwijl in 1933 een biographie van pres. Burgers van hem uitkwam.

111. *DIJK, C. G. L. VAN, komt in Oct. 1913 naar Groningen om in de medicijnen te studeeren. Studeerde verder te Edinburg. Arts in Pretoria. Vertrok vermoedelijk in 1917.

112. ERASMUS, D. F., komt in 1914 om in Utrecht zijn theol. studiën voort te zetten. Treedt in 1915 in het huwelijk en keert naar Zuid-Afrika terug om prop. te doen. Is in 1919 pred. te Pietermaritzburg; in 1922 te Ventersdorp, Transvaal.

113. SCHEEPERS, COENRAAD FREDERIK, geboren 24 Jan. 1882, komt in 1914 naar Utrecht om theol. te studeeren. Doet in 1917 cand. examen theol. en verlaat dan Utrecht. Is in Jan. 1918 in Londen, later zendeling en in 1918 predikant te Amandelboom. Sedert 1926 predikant te Williston.

114. LAMPRECHT, HENDRIK ADRIAAN, geboren te George, K.P. Was sedert 1905 predikant Ned. Geref. Kerk Johannesburg-Oost, komt in 1913 naar Nederland om aan de Vrije Universiteit zijn theol. studiën voort te zetten. Promoveert op 11 Juni 1915 tot dr. theol. op: „Het Nationalisme in de Jodenzending" (Bibl. No. 3327). Vertrok in 1916. Tot 1929 predikant te Colesberg. Daarna L.V. voor Colesberg. In 1932, 11 April overleden.

115. *WESTHUIZEN, H. J. VAN DER, met dr. Lamprecht (115) naar de Vrije Universiteit gekomen. Promoveert in 1915 tot theol. dr. over: „De antichrist in het Nieuwe Testament".

116. MATHYSSEN, A. MEJ., gekomen in 1912 om aan de Dagteeken- en Kunstambachtschool te Amsterdam den cursus te volgen. Vertrok in 1915 met einddipl. Met mej. L. GOUWS (115).

117. GOUWS, MEJ. H., gekomen in 1912 met mej. MATHYSSEN (117) om cursus aan Dagteeken- en Kunstambachtschool te Amsterdam te volgen. Keert in 1918 terug naar Zuid-Afrika.

118. PREEZ, JAN DIRK GYSBERT DU, geboren 8 Aug. 1887 te Fouriesburg. Begint in 1915 studie in de Wis- en Natuurkunde te Amsterdam. Doet in 1917 med. prop. 1918 cand. en behaalt in 1921 arts-diploma. Vertrok naar Fouriesburg in Juli 1921 Dec. 1922 in Brandfort. Komt in Juli 1928 terug in Europa om in Amsterdam te specialiseeren en te promoveeren. De promotie heeft plaats 18 Juni 1930 tot doctor Med. op: „Behandeling van Pernicieuse abdenie met poeder van gedroogde varkensmagen" (Bibl. No. 4027). Wordt in begin 1932 benoemd tot superintendent Bloemfonteinsche hospitaal.

119. ODENDAAL, GOTTLIEB CHRISTIAAN VENTER, geboren 31 Dec. 1896 te Rouxville, O.V.S. komt in 1915 naar Amsterdam om in de rechten aan de Gem. Universiteit te studeeren. 1917 jur. cand.; 1919 docts. promoveert op: „Hollandsch Afrikaansch recht" (Bibl. No. 3445). Vertrok in 1919; later procureur te Heilbron.

120. HEERDEN, MEJ. ANNA PETRONELLA VAN, geboren 26 April 1887 te Edinburg. Komt in 1908 uit Bethlehem naar Amsterdam om te studeeren in de medicijnen. Nov. 1915 arts. Keert dan terug en is in 1916 verbonden aan het Nationale Hospitaal te Bloemfontein. In 1922, terug in Europa, promoveert zij 11 Dec. 1923 op een proefschrift: „Die sogenaamde adenomione van die ovarium" (Bibl. No. 3248). Is tot 1925 gebleven om te specialiseeren in gynaecologie. 25 Maart 1925 te Kaapstad gevestigd als vrouwenarts. Was in Nov. 1931 weer voor een kort verblijf in Amsterdam.

121. MOLL, MEINARD, geboren 25 Juli 1889 te Harrysmith. Was in Dec. 1914 in Groningen; in 1915 med. cand., ziet ter wille van gezondheidsredenen af van verdere med. studie en gaat in 1917 naar Wageningen; in 1920 naar Utrecht om voor tandarts te studeeren. Slaagt 28 Maart 1925. Sedert 1925 gevestigd te Oosterbeek als tandarts.

122. *VISSER, CORNELIS JOHANNES, studeerde 1915—1919 medicijnen in Leiden.

123. *ECKARD, ARTHUR WILLIAM, geboren 18 Dec. 1893 te Richmond. Komt in 1914 naar Utrecht om theol. te studeeren. Was in 1919 nog in Utrecht theol. cand. Kwam 11 Nov. 1919 in Richmond aan. Was in 1920 predikant te Swellendam, thans te Pietersburg.

124. BUISSON, A. P. G. DU, kwam in 1915 naar Nederland om den cursus in zuivelbereiding te Bolsward te volgen. Bleef tot 1917 en ging met diploma terug. Werd directeur van de Zuivelfabriek te Senekal. Overleed in 1918 tengevolge van de griep.

125. *WEICH, LOUIS T., komt in 1915 in Amsterdam om te studeeren in de Ned. Letteren en paedagogiek. Vertrok in 1916 en was sedert werkzaam bij het onderwijs te Middelburg K.P. Later in Kaapstad.

126. NIEKERK, Mej. LYDIA VAN, geboren te Diepkloof, komt uit Uitenhage naar Amsterdam om in Ned. Letteren te studeeren. Promoveert in Juli 1916 tot doctor Ned. Letteren op: „De eerste Afrikaansche Taalbeweging en zijn letterkundige voortbrengselen" (Bibl. No. 26). Studeerde ook eenigen tijd in Leiden. Hoogleeraar te Stellenbosch. Overleed in Dec. 1929.

127. *ROUX, Mej. MAY H. LE, kwam hier om paedagogiek te studeeren Was onderwijzeres in Bloemfontein. Volgde eveneens colleges in geschiedenis. Vertrok in 1916.

128. SCHALKWYK, LOUIS MARTHINUS ALBERTUS NICOLAAS VAN, geboren te Mosselbaai, komt in 1916 met B.A. graad Kaap naar Amsterdam om in de letteren en wijsbegeerte te studeeren. Doet in 1917 cand. lett. 1919 doct. wijsbegeerte. Promoveert 29 Oct. 1920 op: „De sociale paedagogiek van John Dewey en haar filosofische grondslag" (Bibl. No. 3555). Was de eerste Z.-A. dr. in de wijsbegeerte in Amsterdam. Later werkzaam aan het Departement van Onderwijs te Pretoria (zwakzinnigen).

129. BRONKHORST, DAVID S., vader woonde in Laingsburg. Komt in 1916 met zijn broer A. J. Bronkhorst (No. 128) naar Groningen om medicijnen te studeeren. 1917 med. prop.; 1918 idem. In 1924 terug naar Laingsburg, K.P.

130. BRONKHORST, ALEWIJN JACOBUS, geboren 23 Nov. 1896, komt in 1916 met zijn broer D. S. Bronkhorst (No. 127) naar Groningen om medicijnen te studeeren 1917 med. prop.; 9 Mei 1924 semi-arts. 14 Mei 1925 arts. Vertrekt naar Zuid-Afrika, eerst in Laingsburg tot 1931, daarna in Ceres, K.P.

131. ROUX, JACOB JOHANNES LE, geboren te Franschhoek, B.A., komt in 1916 naar Amsterdam om Ned. Taal en Letteren te studeeren. Gaat in 1917 naar Utrecht, waar hij in 1919 cand. doet. Promoveert 19 Oct. 1923 op: „Oor die Afrikaanse Sintaksis„ deel I „Woordgroepe en volsin" (Bibl. No. 15). Vertrekt in Nov. 1923, wordt lector in Afrikaansch en Nederlandsch aan de Universiteit van de Witwatersrand te Johannesburg; van 1927—1932 secretaris Studiecommissie Johannesburg. Was in 1931 van April tot Sept.

met verlof in Nederland. Wordt in 1932 benoemd tot opvolger van prof. dr. G. BESSELAAR als hoogleeraar in Nederlandsch en Duitsch te Pietermaritzburg.

132. UYS, ADRIAAN IZAK, geboren 19 Maart 1893 te Vrede, O.V.S. Komt in 1916 van Bethlehem naar Groningen om in de medicijnen te studeeren. 1918 med. prop.; 1922 semi-arts; 1923 arts en gaat in November van dat jaar terug naar Zuid-Afrika om zich te vestigen in Wakkerstroom. Komt in Aug. 1925 terug in Groningen om te specialiseeren. Is dan tot 1927 werkzaam in Groningen in het ziekenhuis, afd. kinderziekten.

133. SCHALKWIJK, HERMAN DANIËL VAN, geboren 18 Dec. 1895 te Ficksburg. Komt in 1916 naar Groningen. 1917 med. prop. 1925 arts, ass. in de heelkunde te Groningen. 1924—1925 id. Jan. 1926 terug in Zuid-Afrika, na een jaar in Rotterdam te zijn geweest. Thans te Bethlehem, O.V.S.

134. KAMPFRAATH, PIETER HÜBNER, geboren te Bloemfontein, in 1916 in Leiden med. stud. 1917 cand. 14 Maart 1924 arts te Leiden. Terug naar Zuid-Afrika.

135. *KAMPFRAATH, J. C. G., studeert tot 1922 wis- en natuurkunde te Leiden en keert als landmeter naar Z.-A. terug.

136. MERWE, GERRIT STEPHANUS VAN DER, geboren 13 Aug. 1891 te Senekal. 1912 in Nederland; studeert medicijnen te Groningen. 1917 med. cand. Als arts vertrokken. Oct. 1923 te Volksrust.

137. EKSTEEN, P. J., 1917 komt uit de Kaap naar Amsterdam. Deed Sept. 1918 reeds med. cand. In 1922 arts en vertrokken naar Zuid-Afrika.

138. STEYN, JOHANNES STEPHANUS, geboren 1892 te Boshof, O.V.S. Maart 1918 in Groningen. 1918 med. prop. 1922 arts. Wordt hoofd-assistent heelkunde te Groningen. 8 Dec. 1923 geprom. te Groningen: „Experimente oor die werking van chloorkalium op die oog". Neemt 27 Nov. 1924 afscheid van Groningsche vrienden. Sedert Maart 1925 oogarts te Johannesburg.

139. *KEET, D. J., promoveerde in 1918 tot doctor in de theol. op 'n proefschrift: „Wezen en waarde van het gebed", aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. 1919 predikant te Bethlehem. Thans in Pretoria (O.).

140. WASSENAAR, THEODORUS, geboren te Middelburg (Transvaal). Kwam in 1912 naar Amsterdam om in de medicijnen te studeeren. Arts in 1918, keerde hij terug naar Zuid-Afrika. Na eenige jaren kwam hij weer naar Europa, studeerde eenigen tijd in Weenen; werkte ook in Oxford en promoveerde 19 Febr. 1929 aan de Gem.

Universiteit te Amsterdam op een proefschrift: „De invloed op de ademhaling van druk op de borstkas" (Bibl. No. 3723). Arts te Pretoria.

141. STEGMANN, HUGO B., aangekomen begin 1919, nà zijn 2e med. in Kaapstad te hebben gedaan. Student in de medicijnen te Amsterdam. Deed in 1922 arts-examen en vestigde zich in Harrismith, O.V.S.

142. NAUDÉ, D. B., een Vrijstater, kwam begin 1919 in Amsterdam, nà zijn 2e med. in Kaapstad en behaalde in 1922 zijn arts-diploma.

143. WOUW, J. J. VAN, geboren te Pretoria. Zoon van een Hollander, die vrederechter was in het district Marico in de dagen van de Zuid-Afrikaansche Republiek. Neef van den bekenden beeldhouwer. Hij genoot lager onderwijs aan de O.E. school te Pretoria, kwam na den dood van zijn vader in 1918 naar Nederland; liep de H.B.S. te Hilversum af en studeerde sedert October 1918 te Delft. In Oct. 1920 slaagde hij voor zijn prop. en slaagde 25 Maart 1924 als civiel-ingenieur. Woonplaats Paramaribo.

144. BESSELAAR, H. J., uit Worcester, waar zijn vader directeur was van de bekende blinden-inrichting. Begint in 1919 in Groningen medicijnen te studeeren. Had zijn 2e med. in Kaapstad reeds afgelegd. Deed in 1922 arts-examen. Was drie jaar verbonden aan de chirurgische afdeeling van het ziekenhuis aan den Bergweg te Rotterdam en vertrok 1 Oct. 1926 naar Zürich om nog een jaar als assistent te werken. Thans chirurg in Pretoria.

145. POTGIETER, CAREL STEPHANUS HENDRIK, geboren 24 Maart 1894. Komt Maart 1915 naar Amsterdam. Studeert in de rechten en promoveert 5 Sept. 1918 tot doctor in het Holl. Afrikaansch Recht. Ging daarna naar Rotterdan en legde in 1919 het cand. examen econ. af. Keerde naar Zuid-Afrika terug en vestigde zich als procureur te Warmbad (1923). Werd in 1929 lid van den Volksraad.

146. NOLTE, M. M., komt in 1915 in Amsterdam studeeren en promoveert in 1919 tot doctor in het Holl. Afrikaansch Recht. Hij vestigt zich in Transvaal, Ermelo.

147. CELLIERS, JAN, 1920 aangekomen. Med. student in Amsterdam. Vertrekt in 1923 naar Parijs.

148. GOUWS, J. J., Sept. 1919. Heeft in de medicijnen gestudeerd te Amsterdam. Hij legde zijn arts-examen af in 1923 en vertrok naar Zuid-Afrika.

149. CRUSE, HENRI PIERRE, van Franschhoek, K.P. Komt in 1919 in Nederland. Eerst in Amsterdam, daarna in Groningen. Prom. te

Groningen op 7 Juli 1922 op 'n studie over GEORGE KERSCHENSTEINER. Wordt in 1923 lector aan de Universiteit van Stellenbosch en in 1926 professor in de paedagogiek.

150. *REITZ, G. D., aangekomen in 1919 als med. student te Amsterdam. Legt op 8 Juli 1924 zijn arts-examen af, blijft nog enkele maanden hier om te specialiseeren in dermatologie en vertrekt in Januari 1925 naar Zuid-Afrika; eerst Kaapstad, later Stellenbosch.

151. *REITZ, FREDERIK BENEDICTUS, komt tegelijk met zijn broer in 1919 te Amsterdam voor de med. studie. Legt in 1923 het arts-examen af en vertrekt naar Zuid-Afrika. Vestigt zich eerst in Porterville en later in Moorreesburg, K.P. Overleden Febr. 1935.

152. *MÖNNIG, H. C., komt in 1919 naar Nederland om med. te studeeren. Laat zich inschrijven bij de Wis- en Natuurkundige Faculteit aan de Gem. Universiteit te Amsterdam en studeert daarna in de veeartsenijkunde te Utrecht. Thans hoogleeraar te Pretoria (Onderste poort).

153. *RIDDER, J. DE, komt in 1919 als med. student te Amsterdam. Verdere bijzonderheden niet bekend.

154. KESTELL, N. H., student van 1919 tot 1923 in de medicijnen te Amsterdam. Doet in 1923 arts-examen en keert terug naar Zuid-Afrika. Zoon van ds. J. D. KESTELL.

155. BOTHA, PHILIP RUDOLF, B.A. geboren te Stettyn, Worcester, K.P. Komt in 1919 in Amsterdam studeeren. Prom. op 10 Nov. 1925 tot doctor in de rechtsgeleerdheid op een proefschrift: „Die Staatkundige ontwikkeling van die Suid-Afrik. Republiek onder KRUGER en LEYDS 1844—1899". Wordt in Febr. 1927 benoemd tot Techn. assistent bij den Raad van Handel en Nijverheid te Pretoria. 1929 handelscommissaris te New York, als opvolger van den heer ERIC LOUW. In 1932 handelscommissaris te Ottawa. 1934 onder-secr. van Buitenl. Zaken te Pretoria.

156. WERDMULLER, F. V., komt in 1920 in Amsterdam voor de medische studie. Behaalde op 27 Febr. 1924 het artsdiploma en vertrok.

157. *MULLER, J. H., aangekomen 1919 in Amsterdam. Student in de Letteren van 1919 tot 1922. Vertrekt daarna naar Duitschland.

158. *KIESER, ALBERTUS WILHELM, geboren 24 Aug. 1897, komt in 1919 in Utrecht. Studeert tandheelkunde. Heeft zich gevestigd te Gorinchem.

159. *MERWE WAPENAAR, J. VAN DER, komt in 1919 te Amsterdam voor studie in den handel.

C. Bellaar Spruyt, Penningmeester.

160. BRUGGEN, JAN REINDER LEONARD VAN, komt in 1919 te Amsterdam. 7 Nov. 1922 gepromoveerd op een proefschrift: „Lektuurvoorsiening vir kinders en jeugdige personen". In 1923 geplaatst aan de Helpmekaar Skool te Johannesburg. 1927 lektor Normaalkollege te Potchefstroom, voordien aan de Hoëreskool te Potchefstroom. Bestuurslid van de Transv. Onderw. Vereen. Tot 1931 lid van de redactie van „Die Kristelike Skoolblad".

161. WAGENER, J. H. F., geboren 1899 te Hopefield. Begint in 1919 te Groningen zijn studie in de medicijnen. Is in 1923 arts en promoveert 26 Jan. 1924 te Groningen op een proefschrift over: „Gelijktijdige ekstra — en intrauterine grawiditeit". In Aug. 1932 benoemd tot geneeskundig hoofd-inspecteur van Vrijstaatsche scholen. Gevestigd te Bloemfontein.

162. KRAAN, A. R., komt in 1919 te Amsterdam; studeert in de medicijnen. 16 April 1924 arts te Amsterdam, daarna naar Zuid-Afrika vertrokken. Was inwonend geneesheer Pretoria Hospitaal. Nov. 1926 districtsgeneesheer Zoutpansberg, met standplaats Louis Trichardt. 1934 te Volksrust.

163. GEERLING, RUDOLF, aangekomen 1919. Med. student in Amsterdam. Behaalde 9 Juni artsdiploma, maar bleef specialiseeren in het Binnen-Gasthuis. Promoveert 9 Juli 1930 tot dokter in de medicijnen te Amsterdam op een proefschrift, getiteld: „Klinisch en experimenteel onderzoek over monocytose bij aandoening der groote hersenen". (Bibl. No. 4077). Vertrekt naar Johannesburg.

164. *PLESSIS, L. J. DU, aangekomen 1919 te Amsterdam, stud. Klassieke Letteren, (Vrije Universiteit). 1920 Lector Universiteitscollege Potchefstroom.

165. *MALAN, HERMANUS JOHANNES, geboren te Stellenbosch. Komt hier in 1919 medicijnen studeeren en promoveert 29 Jan. 1920 tot dr. geneesk. op een proefschrift over: „Het uitsnijden der keelamandelen (tonsillektomie)" (Bibl. No. 3372). Gevestigd te Standerton.

166. *MERWE, NICOLAAS JOHANNES VAN DER, geboren te Senekal, 1888. Promoveerde 21 Jan. 1921 tot doctor theol. aan de Vrije Universiteit te Amsterdam op een proefschrift: „Die Sociale prediking van Jezus Christus" (Bibl. No. 3393). Vroeger predikant bij de Ned. Geref. Gem. van Wepener en Theunissen O.V.S. Juli 1924 L.V. voor Winburg tot heden. Voorzitter o.a. van de „Voortrekkers", Calvinistiese Bond, F.A.K. enz. Biograaf van pres. Steyn.

167. *REITZ, ROLF, geboren 27 Juni 1893 te Bloemfontein. Komt in 1915 om hier in de rechten te studeeren, te Amsterdam. Promoveert 2 Nov. 1920 tot dr. in het Hedend. Romeinsch Hollandsch Recht

op Stellingen. 12 Nov. 1920 vertrokken. Gevestigd als advocaat te Pretoria. Was tot 1927 secretaris van de Beurzencommissie te Pretoria.

168. *JOUBERT, J. M. J., chemicus; terug naar Zuid-Afrika in 1920, omdat de onzekerheid over het in werking treden van het nieuw academisch statuut zijn toestand moeilijk maakte.

169. *VOS MALAN, WOUTER DE, komt 1920; gaat dan naar Amerika paedagogiek studeeren. Secretaris van Prov. Onderwijs in de Kaap. Verving in 1932 tijdelijk prof. BOTHA als S.G.O. In 1934 diens opvolger.

170. BOSHOFF, STEPHANUS PETRUS ERASMUS, geboren te Senekal, O.V.S., komt in 1913 en volgt van 1913—1914 college van prof. TE WINKEL. Zijn acad. studietijd werd door oorlogsgebeurtenissen in Europa en in Zuid-Afrika 6 jaar onderbroken. 13 Dec. 1921 gepromoveerd tot dokter op een proefschrift: „Volk en Taal van Suid-Afrika". Was in Dec. 1924 Burgemeester van Potchefstroom. In 1927 benoemd tot hoogleeraar in Afrikaansch en Nederlandsch te Kaapstad als opvolger van prof. DU TOIT. Benoemd tot directeur van Onderwijs in de Transvaal als opvolger van dr. N. M. HOOGENHOUT. Afgetreden in 1934.

171. *BROEKHUIZEN, HERMAN DIRK VAN, geboren 17 Juni 1872 te Rijssen, promoveert in Maart 1922 na voorafgaand estudie in Stellenbosch en Utrecht, in Leiden tot doctor in de godgeleerdheid op een proefschrift: „Die wordingsgeskiedenis van die Hollandse kerke in Suid-Afrika, 1652—1804". Was 1907 predikant te Kuilsrivier in Kaapland, daarna in Pretoria, eerst in de Vereenigde, daarna in de Ned. Herv. Kerk. Neemt 4 Oct. 1925, gekozen tot lid van den Volksraad, afscheid van de Ned. Herv. Gem. te Pretoria. In zijn plaats wordt beroepen ds. VERMOOTEN (93) die dit beroep aanneemt. In 1933 opvolger van D. J. DE VILLIERS, als gezant in Den Haag.

172. *HUGO, D., uit Laingsburg, K.P. Aangekomen 1920 te Amsterdam. Aug. 1921 naar Zuid-Afrika vertrokken.

173. *BARRY, R. L., begin 1920 aangekomen aan de Ned. Handels Hoogeschool te Rotterdam. Vertrok April 1921 naar New York. 1923 terug in Zuid-Afrika, Victoriaweg, Stellenbosch.

174. *LINDEQUE, J. J., kwam in 1920 naar Groningen voor Med. studie, maar vertrok in 1922 naar Duitschland.

175. *BOTHA, B. P., was 1920—'22 voor studie aan de Handels Hoogeschool te Rotterdam. Toen in Bremen geweest. Daarna in Port-Elisabeth bij de „Boere Saamwerk". 1925 in Pretoria bij de Afd. Ekonomie en Markte.

176. ROSS, GEORGE ELLIS NTSANE, geboren te Harrismith, kwam in 1920 voor studie aan de Handels Hoogeschool naar Rotterdam. Keerde na zijn doctoraal examen naar Zuid-Afrika terug. Begin Aug. 1924 lector Transv. Univ. Kollege. Kwam naar Nederland om te promoveeren 23 Febr. 1927. Van 1927 tot 1931 te Kaapstad werkzaam bij de Nas. Pers Bepk. Sedert 1932 in Johannesburg.

177. GOUWS, SCHALK VAN NIEKERK, geboren 16 Nov. 1897 te Vierfontein, K.P., Gumtree, Ficksburg, O.V.S. Komt in 1920 naar Groningen voor studie in de medicijnen. 5 Juni 1924 semi-arts 3 Oct. 1925 arts. 15 Dec. 1925 terug naar Zuid-Afrika. Hij vestigt zich, na terugkomst in Zuid-Afrika, te Excelsior.

178. VILLIERS, THEODORE CUYLER DE, komt 1920 te Amsterdam voor studie in de theol. aan de Vrije Universiteit. 12 Mei 1922 gepromoveerd tot dokter in de Godgeleerdheid op een proefschrift: „Die Sosiale roeping van ons Kerk". Aug 1925 predikant te Stellenbosch. Daarna naar Bulawajo.

179. RÖHM, F. G., komt in 1920 voor studie in de medicijnen naar Amsterdam. Doet 11 Febr. 1925 artsexamen. Keert naar Zuid-Afrika terug, ; is later weer in Nederland en werkt in het Ziekenhuis aan den Bergweg te Rotterdam tot 1929.

180. *SERFONTEIN, D. J., komt in 1920 te Groningen, voor studie in de medicijnen. 1921 naar Duitschland.

181. VILJOEN, J. I., komt in den herfst van 1920 te Groningen als student in de medicijnen. 9 Mei 1924 keert hij als arts terug naar Zuid-Afrika.

182. VERMEULEN, BENJAMIN STROBOS, geboren 11 Juli 1897 te Sutherland, K.P. Komt in 1920 te Groningen. Legt ditzelfde jaar prop. examen af. Juni 1925 doctoraal examen. Behaalt 11 Oct. 1928 zijn arts-diploma te Groningen. Promoveert 9 Oct. 1930 op een proefschrift, getiteld: „Ondersoeking oor die werksame stowwe van verskillende gramineeënpollens volgens die Dale metode". (Bibl. No. 4086). Sedert 1931 gevestigd te Bloemfontein.

183. *STEYN, D. G., 1920. Komt naar Utrecht om veeartsenijkunde te studeeren, maar vertrekt naar Weenen. Lector Pretoria.

184. *FRONEMAN, H. G., komt in den herfst van 1920 naar Amsterdam om medicijnen te studeeren. Doet in Febr. 1930 doctoraal examen en in April 1932 arts-examen. 1932 vertrokken naar Zuid-Afrika.

185. *ROUX, A. A. LE, komt in 1921 naar Utrecht om tandheelkunde te studeeren. 30 Mei 1924 tandarts. Vertrekt naar Zuid-Afrika. Komt later in Utrecht terug en vestigt zich daar als tandarts.

186. MALHERBE, FRANÇOIS ERNST JOHANNES, geboren te Paarl Komt in 1919 naar Amsterdam om te studeeren in de Ned. Letteren. Promoveert 23 Juni 1924 tot doctor in de Letteren en Wijsbegeerte op een proefschrift, getiteld: „Humor in die Algemeen en sy uiting in die Afrikaanse Letterkunde" (Bibl. No. 3889) en vertrekt naar Zuid-Afrika. Lector in Stellenbosch. Volgt in Jan. 1930 mej. prof. LYDIA VAN NIEKERK op als professor.

187. *SCHULTZ, H. H., komt in den herfst van 1920 naar Nederland voor studie in de medicijnen. 1923 vertrokken.

188. *OVERDIEP, W. J. P., komt in 1921 voor studie in de medicijnen naar Amsterdam. Keert in 1924 om gezondheidsredenen naar Pretoria terug.

189. MEYER, D. DE WAAL, 1921 student aan de Handels Hoogeschool te Rotterdam. Behaalde het diploma Handelseconomie in 1922. Heeft enkele jaren in Hamburg gewerkt en werd in Oct. 1924 particulier secretaris van den toenmaligen minister van Mijnwezen en Industrie F. W. BEYERS. Wordt in Febr. 1926 aangesteld bij den Raad van Handel en Nijverheid te Pretoria. Later secretaris van gen. HERTZOG. Thans consul te Lorenço Marques.

190. SCHOONEES, PIETER CORNELIS, kwam in 1919 uit Uniondale, K.P. in Amsterdam om Ned. letteren te studeeren. Promoveerde 17 Nov. 1922 tot doctor in de Letteren en Wijsbegeerte op: „Die prosa van die Twede Afrikaanse beweging" (Bibl. No. 3968). In 1925 lid van de S.A. Akademie. Hoofd Hoëre Skool te Vrijheid.

191. BOSMAN, ARNOLDUS JOHANNES, geboren 30 Aug. 1896 in Boshof, B.A. komt in 1920 als student naar de Handels Hoogeschool te Rotterdam. Vertrok in 1923, na het behalen van den graad van candidaat in de handelseconomie, naar Zuid-Afrika. Was in 1925 werkzaam bij de „Boeresaamwerk" in Port Elizabeth. Werd Oct. 1929 Handelssecretaris Z.-A. Legatie, Den Haag. In 1934 Handelssecretaris te Berlijn.

193. *KRIEK, P. L., kwam in 1920. Vertrok in 1922 na het behalen van den graad van candidaat Handelseconomie. In 1925 te Bloemfontein verbonden aan de redactie van het „Landbouweekblad". Volgt in 1926 dr. GELDENHUYS op als redacteur.

193. MERWE, D. J. VAN DER, 1920. Vertrok in 1922 na het behalen van den graad van candidaat Handelseconomie. In 1925 werkzaam bij de Z.-A. In- en Uitvoer Maatschappij van Gen. MARITZ te Port Elizabeth.

194. *OOSTHUIZEN, J. H., geboren 11 Sept. 1896 te Albertinia, K.P. Begin 1921 in Rotterdam. In Nov. 1922 terug naar Zuid-Afrika. Kwam weer bij het onderwijs en was in 1925 onderwijzer op de Volkschool

van dr. EYBERS te Graaff Reinet, waar hij handelskennis enz. onderwijst.

195. *CLOETE, JAN MATTHIJS, geboren 5 Juli 1898 te Dordrecht, Z.-A. Kwam hier in Mei 1921 en deed in 1924 cand. examen economie. Hij werkte eenigen tijd op het kantoor van den heer C. SPILHAUS, Handelscommissaris te Rotterdam en vertrok in Dec. 1924 naar Zuid-Afrika. Hier begon hij een vruchtenboerderij. In April 1925 werkzaam bij de Imp. Cold Storage te Kaapstad, directeur de heer SPILHAUS, in 1927 te Aliwal Noord bij de District Creameries Ltd.

196. SCHUMANN, CHRISTIAAN GUSTAV WALDEMAR, geboren te Klein Drakenstein, Paarl K.P., komt in 1920 studeeren aan de Handels Hoogeschool te Rotterdam. Doet in 1923 doct. Handelseconomie en vertrekt naar Zuid-Afrika. Na eenigen tijd als.lector in Stellenbosch gewerkt te hebben, komt hij in Dec. 1929 terug met J. H. BOTHA (243) en promoveert op 25 Oct. 1928 op: „Die Kredietmark in Suid-Afrika" (No. 4008). Thans prof. economie Stellenbosch.

197. *STEYN, M. H., uit Swellendam, komt in 1919 naar Amsterdam om medicijnen te studeeren aan de Gem. Universiteit. 19 Dec. 1923 arts. Zijn plan was om als zendeling-dokter naar Rhodesië te gaan.

198. VERSTER, RIJNO STOCKENSTRÖM, uit Bethlehem. Komt in 1921 voor de studie in de medicijnen naar Amsterdam. 27 Dec. 1924 arts. Vertrok naar Zuid-Afrika. Kwam in 1925 in Rotterdam terug om te specialiseeren en was 5 jaar werkzaam aan het Gem. Ziekenhuis aan den Bergweg. Is thans arts te Bloemfontein en doet veel voor de opleiding van verpleegsters.

199. *PRETORIUS, J. W. F., was van 1922 tot 1924 te Groningen om medicijnen te studeeren.

200. NORVAL, ARTHUR JOSEPH, geboren 20 Dec. 1896 te Colesberg. Kwam in 1922 naar Rotterdam. Candidaat in 1923, legt hij 10 Nov. 1925 met goed gevolg zijn doct. examen af. Wordt in 1925 geplaatst bij den Raad van Handel en Nijverheid te Pretoria. In 1930 hoogleeraar Universiteit van Pretoria.

201. PIENAAR, WILLEM CHRISTIAAN DE WET, geboren te Zastron, O.V.S., komt in 1922 voor de studie in de medicijnen naar Groningen. 20 Juni 1924 med. doct. Promoveert 18 Dec. 1925 op: „Carcinoma duplex", (Bibl. No. 3860). Wordt in Jan. 1925 benoemd tot assistent path. anatomie Rijks Universiteit te Groningen. Behaalt 25 Maart 1926 zijn arts-diploma en keert terug naar Zastron.

202. KLERK, PHILIPPUS JACOBUS STEPHANUS DE, geboren te Philippolis, O.V.S. komt in 1922 naar Amsterdam om aan de Vrije

Universiteit theologie te studeeren. 16 Nov. 1923 gepromoveerd tot doct. theol. op: „Kerk en Sending in Suid-Afrika" (Bibl. No. 1599). In Maart 1924 aangesteld als zendeling-leeraar van de Geref. Kerk te Pretoria in Zoutpansberg Juni 1924. Leeraar Geref. Kerk te Germiston.

203. MERWE, JOHANNES PETRUS VAN DER, geboren te Middendeel, Boshof O.V.S. Komt in 1922 geschiedenis studeeren in Amsterdam. Legt 14 April 1924 zijn doctoraal examen af en promoveert 30 Maart 1926 tot doctor i.d. Letteren en Wijsbegeerte aan de Universiteit van Amsterdam op: „Die Kaap onder die Bataafse Republiek 1803—1806", (Bibl. No. 3873). In 1926 naar Zuid-Afrika teruggekeerd wordt hij lector in Geschiedenis aan het Potchefstroomsche Universiteit College.

204. PEROLD, STEPHANUS PETRUS, komt in den herfst van 1921 als med. student te Groningen. 8 April 1927 cand. Bezoekt van Mei tot Aug. 1927 zijn ouders. Doet 22 Juni 1931 in Leiden doct. en in 1933 arts-examen. 1934 vertrokken naar Zuid-Afrika.

205. *WIECHERS, J. L. M., kwam in het tweede kwartaal 1922 naar Utrecht om er geschiedenis te studeeren, maar keerde in 1923 terug.

206. KIKILLUS, G. T. T., kwam in 1922, na jaren onderwijzer te zijn geweest te Tulbagh, naar Utrecht. Promoveerde 12 Dec. 1924 tot doctor Theologiae op een proefschrift: „De invloed van het Christendom op de Romeinsche wetgeving ten opzichte van de zorg voor het kind". In Juli 1925 tijdelijk hoofd der school te Klipdam. In Oct. 1928 predikant te Nieuwoudtsville.

207. BOSMAN, FREDERIK CHRISTIAAN LUDOLPH, M.A. geboren te Kuilsrivier, komt Sept. 1922 naar Amsterdam. Doet 9 Juli 1925 doct. Ned. Letteren en promoveert 7 Maart 1928 tot doctor in de letteren en wijsbegeerte te Amsterdam, op een proefschrift: „Drama en Toneel in Suid-Afrika", Deel I (1652—1855). (Bibl. No. 3989). Maart 1929 lector Universiteit Kaapstad. Kwam in 1934 terug voor verdere studie en vertrok in November 1935.

208. *LOOPUYT, J. N., studeerde in Delft. Na propaed. (civ) gedaan te hebben keerde hij terug naar Kaapstad waar hij na verdere studie werd aangesteld als

209. *MOORREES, FRANCISCUS DIONYSIUS, geboren Kaapstad. Zoon van prof. A. MOORREES, Stellenbosch, kwam in 1922 in Utrecht om theol. te studeeren. 24 Jan. 1924 docts. 7 Oct. 1926 promoveert hij in Groningen tot doctor op: „De organisatie van de Christelijke Kerk van Noord-Afrika in het Licht van de brieven van Augustinus", (Bibl. No. 3913). Juli 1927 Pred. b.d. Ned. Geref. Kerk te

Johannesburg. In Juni 1928 benoemd tot predikant onder de studenten van Pretoria, Johannesburg en Bloemfontein.

210. MERWE, ABRAHAM JOHANNES VAN DER, geboren te Calvinia, K.P., komt in 1922 ter voortzetting zijner theol. studies naar Utrecht. Febr. 1923 cand. theol.; 11 April 1924 doct. theol.; 2 Juli 1925 gepromoveerd tot doctor in de Godgeleerdheid op een proefschrift: „Het zondebegrip in de Engelsche evolutionistische wijsbegeerte", (Bibl. No. 3828). Vertrokken 1926. Predikant te Kaapstad.

211. *REITZ, HARRY LOCH, kwam in 1913 naar Nederland om aan de Technische Hoogeschool te Delft te studeeren. Vertrok in 1918. In Aug. 1926 stads-ingenieur van Paarl.

212. *BURGER, N. F. P., 6 Juni 1924 cand. theol. Vrije Universiteit Amsterdam. In Juli 1924 proponent. Terug naar Zuid-Afrika. Febr. 1925 Maart 1925 predikant te Maclaer. 1927 Vogelsang P.K. de Rust.

213. *MEYERS, WILLIAM EDWARD, geboren 21 Febr. 1893 te Vrijburg. Kwam met mevrouw in 1922 naar Groningen om in de medicijnen te studeeren. In Dec. 1923 naar Utrecht. Mevrouw MEYERS studeerde tandheelkunde. Keerde ter wille van familie-omstandigheden in 1924 terug. In 1925, Zaaihoek, district Fouriesburg.

214. DREYER, J. G. M., MA. BD. (zie ook 239 tweelingbroer T. F. J. DREYER). Komt in Maart 1923 uit Pretoria in Utrecht theologie studeeren. Vertrok in Dec. 1923 naar Zuid-Afrika. 1925 predikant te Dullstroom. Thans predikant te Ermelo.

215. GOLDSTEIN, W., komt in 1923 om aan de Handels Hoogeschool te Rotterdam te studeeren. Doet in 1924 cand. Handelseconomie en vertrok.

216. *KRITZINGER, F. E. J., komt om zijne medische studie in Amsterdam voort te zetten. 16 Juni 1924 med. cand. Gaat in Oct. 1924 naar München.

217. STOFBERG, P. J., komt in Sept. 1923 in Utrecht tandheelkunde studeeren. Vertrok 18 Juli 1924 naar Zuid-Afrika. Eerst naar Marseille O.V.S. en daarna naar Montagu K.P. Na langdurige ziekte in 1933 overleden.

213. BAM, JOHANNES JACOBUS, komt in 1923 met matriculatie-examen van de Hogere School te Ermelo in Utrecht tandheelkunde studeeren. 20 Mei 1927 tandarts.

219. DEKKER, GERRIT, van Pretoria, komt in 1921 met M.A. van het P.U.K. naar Amsterdam om Nederlandsche Letteren te studeeren. Promoveert dd. 14 Jan. 1926 cum laude op: „Die invloed van KEATS en SHELLY in Nederland gedurende die neentiende eeuw".

Vertrok op 28 Jan. 1926 naar Zuid-Afrika en werd benoemd tot lektor in Potchefstroom. April 1931 hoogleeraar te Potchefstroom.

220. TOIT, STEPHANUS JOHANNES DU geboren te Wolvenspruit, Boshof, komt in 1920 naar Amsterdam om in de letteren en wijsbegeerte te studeeren. Promoveert 2 Oct. 1924 tot doctor in de letteren en wijsbegeerte op: „Suid-Afrikaansche volkspoësie, bijdrae tot die Suid-Afrikaanse volkskunde". (No. 3888). In 1924 terug naar Zuid-Afrika. In 1925 werkzaam als leeraar aan de Hoëre Skool te Heilbron, O.V.S. In 1926 te Dealesville.

221. *ZIJL, A. B. W. VAN, kwam om medicijnen in Amsterdam te studeeren. Vertrok in 1921.

222. WASSENAAR, JAN JACOB STEPHANUS, geboren 9 Juli 1894 te Middelburg, Transvaal. Komt in Sept. 1920 naar Amsterdam om medicijnen te studeeren. Werd arts in 1924 en keerde terug. Woont in Pelgrims Rust als districts-arts te Sabie.

223. MERWE, M. J. N. VAN DER, was in 1922 reeds hier en behaalde in Dec. 1924 het diploma-zuivelcursus te Bolsward. Vertrok daarna naar de proefplaats Beginsel bij Standerton en werd later verbonden aan het Departement van Landbouw te Pretoria.

224. LOOR, B. DE, geboren te Kampen. Kwam in 1918 naar Amsterdam. Promoveerde tot doctor in de wis- en natuurkunde op: „Die hoofstelling van die algebra van intusionistiese standpunt" (No. 3815). Keerde 23 Febr. 1925 terug. Lector aan de Universiteit van Pretoria.

225. VENTER, ERNST LODEWIJK JOHANNES, geboren te Winburg, O.V.S. Kwam in 1922 naar Amsterdam, doch moest in Juli 1924 om gezondheidsredenen de studie opgeven. Later predikant te Aliwal Noord. Keerde begin 1929 terug naar Nederland en promoveerde 25 Oct. 1929 aan de Vrije Universiteit op: „Die verband tussen Kerk en Skool in Suid-Afrika" (No. 4065).

226. SCHOLTZ, H. VAN DER MERWE, M.A., geboren 1 Sept. 1893 te Victoria-West, K.P. Komt in 1923 met Mevrouw naar Utrecht om verder te studeeren in de Ned. Letteren. Hij promoveert 6 Mei 1927 op: „The Kenning in Anglo Saxon and old Norse poetry". Vertrok in 1927; werd lector in Bloemfontein. Thans professor Univ. Koll. van de O.V.S.

227. SCHOLTZ, J. DU PLESSIS, M.A., geboren te Somerset-West, kwam in 1923 in Amsterdam letteren studeeren. In 1926 keerde hij terug naar Kaapstad om prof. SMITH te helpen aan het Afrikaansche woordenboek. Lector aan de Universiteit van Kaapstad.

228. *WAGENAAR, A. J., kwam in 1924 hier om theologie te studeeren in Utrecht. Vertrok in 1925 naar Bonn.

229. MES, G. M., zoon van dr. G. MES in Bronkhorstspruit. Kwam in Amsterdam om in de medicijnen te studeeren. Febr. 1926 med. docts. 1927 arts. Vertrok in 1930. Thans arts in Shanghai.

230. *VILLIERS, H. DE, kwam in 1919 om in Amsterdam medicijnen te studeeren. Vertrok weer in 1923.

231. *VISSER, C., kwam om aan de Handels Hoogeschool te Rotterdam te studeeren. Werd ziek en overleed in 1924 op den terugweg.

232. HOEKSTRA, G. J., kwam in 1923 om tandheelkunde te studeeren en werd 20 Mei 1927 tandarts. Vertrok in Juni 1927. Woonplaats Nijlstroom, Postbus 22.

233. *HOFMEYR, MEJ. MARJORIE, kwam hier om studie te maken van maatschappelijk werk. Vertrok in 1923 en richtte in Nov. 1925 in Kaapstad een Bond vir Maatsk. Werk op.

234. *HOFMEYR, MEJ. A., kwam in 1923 om haar studie in Maatschappelijk Werk in Amsterdam voort te zetten en vertrok in 1925.

235. *KLERK, ARIE DE, onderwijzer, ging naar Heidelberg om chemie te studeeren. Promoveerde daar 5 Mei 1924. Vertrok toen naar Afrika en werkte aan de Helpmekaar Hoëre Skool, Parktown, Johannesburg. In 1925 verbonden aan de Oosteindschool te Pretoria. 1932 consulting engineer Johannesburg.

236. GRANGE, MEJ. J. MINNA LA, kwam als leerlingverpleegster naar Utrecht en vertrok in Juli 1924 naar Pretoria.

237. DREYER, T. F. J., kwam in 1923 in Utrecht theologie studeeren. Van Maart tot Dec. 1923 in Utrecht. Vertrok in 1924. Werd predikant te Standerton.

238. RAU, VICTOR, studeerde medicijnen. 13 Mei 1925 semi-arts te Amsterdam. 21 April 1926 arts. Vertrokken naar Stutterheim, O.V.S.

239. VORSTER, M. STEYN, geboren 9 Aug. 1900 te Burgersdorp, K.P. Zoon van ds. L. P. VERSTER. Kwam in 1922 hier, deed in Nov. 1925 met goed gevolg doct. examen Rechten in Leiden en promoveerde 15 Juni 1929 te Leiden tot doctor Zuid-Afrikaansch Recht op: „Die Britse Ryk, sy grondslag, doel, ontwikkeling, vorming en toekoms. Deel I".

240. BOTHA, J. H., kwam in 1924 aan de Handels Hoogeschool te Rotterdam studeeren. 1926 doct. examen. Promoveerde 27 Sept. 1928 op: „Die arbeidsvraagstuk in Suid-Afrika" (No. 4009). Lector te Stellenbosch.

241. *NIEHAUS, C. J., kwam hier in 1922 om medicijnen te studeeren in Amsterdam. 14 Oct. 1925 arts.

242. *VALKS, J. F., aan de Vrije Universiteit gepromoveerd tot doctor in de letteren en wijsbegeerte op een proefschrift over: „Klassikaal en Individueel Volksonderwijs, Historisch-theoretisch overzicht". Woont in 1925 te Pretoria. Volgt in Dec. 1927 den heer VAANDRAGER op als hoofd van het Hoogere Oosteindschool.

243. ROSSOUW, D. J., gekomen in Nov. 1924 om in Groningen in de medicijnen te studeeren. 28 Juni 1929 med. docts. 5 Juli 1930 arts te Groningen. Hij keert dat jaar naar Zuid-Afrika terug.

244. MOHR, J. D., kwam in 1925 om medicijnen in Amsterdam te studeeren. Juli 1925 med. docts. Maart 1930 arts. Heeft eenige maanden rondgereisd en is daarna vertrokken naar Zuid-Afrika. Gevestigd te Reitz, O.V.S.

245. ROUX, H. J. LE, B.Sc. kwam uit Theunissen, O.V.S., op aanbeveling van dr. N. J. VAN DER MERWE in Groningen medicijnen studeeren. 24 Juni 1927 med. cand. Is langen tijd ziek. Vertrekt naar Amsterdam in April 1928. In 1929 naar Leiden. Doet op 19 Jan. 1932 in Leiden doctoraal. Oct. 1934 arts. 1935 gevestigd te Theunissen, O.V.S.

246. KAT, IGNATIUS MARTHINUS LAMBERTUS FEREIRA, geb. te Porterville, kwam in 1925 aan de Handels Hoogeschool te Rotterdam studeeren. Vertrok in 1930 na cand. examen econ. afgelegd te hebben.

247. OUDTSHOORN, W. P. VAN REEDE VAN, kwam in 1925 uit Ermelo, Tr. om aan de Handels Hoogeschool te Rotterdam te studeeren. 2 Juli 1929 cand. dipl. Econ.

248. JACOBS, G. P., kwam in 1925 met Hoëre Skool Eindsertifikaat in Utrecht theol. studeeren. Keerde terug.

249. WINTER, J. DE LA REY, kwam in 1925 naar Utrecht om medicijnen te studeeren. 22 April 1926 med. doct. Maart 1928 arts. Keerde in Maart 1928 terug. Woonde in 1932 te Wepener, O.V.S.

250. MES, MEJ. MARGARETHA GERARDA, kwam in 1926 om biologie in Utrecht te studeeren. Jan. 1928 doct. bot. 10 Maart 1930 gepromoveerd cum laude op: „Fisiologiese siektesymptone van tabak". Ass. prof. WESTERDIJK te Baarn. Juli 1930 is haar toegekend het Intern. Fellowship van de Intern. Vereeniging van universiteitsvrouwen benevens een beurs om in Californië verder te studeeren. Lectrice Plantkunde, Pretoria.

251. *STEENKAMP, W. P. JR. Komt Mei 1927 naar Amsterdam om in de medicijnen te studeeren. Doet op 22 Nov. 1927 doctoraal examen

in Amsterdam. April 1928 semi-arts; 15 Juni 1928 arts te Leiden. Terug naar Zuid-Afrika.

252. *BEER, R. J. DE, cand. theol. Vrije Universiteit Amsterdam, gelijk met N. F. P. BURGER toegelaten als proponent tot de Ned. Geref. Kerk.

253. *STALEMAN, O. E., geboren te Johannesburg. In Maart 1925 arts te Amsterdam.

254. *HERTZOG, ALBERT, geboren te Bloemfontein. Studeert in Stellenbosch en in New College Oxford; komt dan naar Amsterdam en later naar Leiden. Promoveert in Leiden 22 Febr. 1929 op: „Die Juriste obsessies" Sakelike Reg en meer bepaald Eiendom (No. 4048). Keert terug in April 1929. In 1932 advocaat te Pretoria.

255. PRINSLOO, J., komt in Juli 1925 naar Utrecht voor studie experimenteele paedagogiek. Studeerde te Potchefstroom en 1½ jaar in Londen.

256. *STEENKAMP, W. P. (SR.), studeert aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. Promoveert 29 April 1910 op: „Die Agnosticisme van HERBERT SPENCER" (No. 3602). Dit proefschrift is het eerste dat in het Afrikaansch is geschreven. Predikant in Namakwaland. Doet in Juli 1925, met zoon, 2 med. ex. te Louisville. Komt Mei 1927 met familie in Amsterdam. 22 Nov. 1927 doct. med. in Amsterdam. Tot Januari in Weenen. In April 1928 semi-arts te Leiden. 15 Juni arts te Leiden.

257. ODENDAAL, M. G., Nov. 1925 in Groningen. 24 Juni 1927 cand. med. 1931 vertrokken.

258. *WAGNER, A., gekomen in 1926 met BA. LLB. (Londen) idem (Z.A.) studeerde eenigen tijd in Leiden rechten. Lector Universiteit, Johannesburg.

259. WAGENER, A. J., med. student te Utrecht. 1927 arts.

260. *KLOOSTER, G. N. S., in 1924 in Groningen. Oct. 1924 eerste deel doct. 25 Febr. 1927 arts te Groningen. Blijft in Nederland (Bedum).

261. *ROBBERTSE, G. F., gekomen Sept. 1926 uit Zwartruggens om in Ned. Letteren te Amsterdam te studeeren. Heeft M.A. Potchefstroom. In 1927 om gezondheidsredenen terug naar Zuid-Afrika.

262. *ROODE, B., geboren in 1901 B.A. Kaapstad. In Aug. 1926 naar Amsterdam om theol. te studeeren. Overleden 23 Sept. 1927 in Amsterdam.

263. GENT, P. K. VAN, M.Sc. Universiteit van Zuid-Afrika. In 1927 in Delft. 1929 scheik. ingenieur terug naar Auid-Zfrika. Woonplaats Pretoria.

264. PIETERSEN, J., in 1927 uit Rietspruit, O.V.S. in Groningen. 1930 med. cand. 8 Juni 1931 eerste deel doct. 8 Oct. 1931 tweede deel doct. Semi-arts 1933. 1934 arts. Specialiseert in Utrecht bij prof. DE SNOO.

265. MERWE, CHRISTIAAN FREDERIK VAN DER, B.Sc., geboren te Rouxville, O.V.S. Kwam in 1927 naar Utrecht medicijnen studeeren. Juli 1928 med. candidaat, Sept. naar Amsterdam Gem. Universiteit. Juli 1930 med. doct. 1 April 1931 semi-arts. Juni 1932 arts. Specialiseert in Utrecht bij prof. HEYMANS VAN DER BERGH. Promoveert 4 Juli 1935 op een proefschrift: „Beenmergonderzoek in de kliniek".

256. *PIENAAR, PIERRE DE VILLIERS, M.A., studeerde Sept. 1927 in Utrecht Letteren. Juni 1928 naar Hamburg.

267. HEEVER, CHRISTIAAN MAURITS VAN DER, M.A., geboren te Bloemfontein; studeert in 1928 eerst in Utrecht en dan in Amsterdam Ned. Letteren. 27 Oct. 1929 docts. Vertrok in 1930. Schreef o.a.: „Op die Plaas", „Langs die Grootpad", een bundel „Die Nuwe Boord". Mei 1932 in Bloemfontein gepromoveerd op een proefschrift over TOTIUS en GEZELLE. Wordt in Aug. lector in het Nederlandsch en Afrikaansch en later hoogleeraar in Johannesburg.

268. STRYDOM, J. J., BA. BD., komt 1927 theol. in Groningen studeeren. 13 Dec. 1929 theol. docts. 27 Maart 1931 gepromoveerd te Leiden op: „Een studie over den samenhang en de betrekking van BARTH tot CALVIJN in den Philipperbrief". Vertrokken 1931; predikant te Zwartruggens. 1933 bediening neergelegd wegens ziekte.

269. KRUGER, JOHAN, BSc., komt in Sept. 1927 uit Kestell, O.V.S. om aan de Gem. Universiteit Amsterdam medicijnen te studeeren. 13 Spt. 1929 cand.; Juni 1931 med. doct.; 25 Mei 1932 semi-arts. 1933 arts. Gaat studeeren in Edinburgh en Glasgow. Legt Juli 1935 de L.R.C.S., L.R., C.P. en L.R.F.S.P.-examens af aan de Universiteit van Glasgow.

270. SCHALKWYK, A. J. VAN, komt begin 1928 aan de Handels Hoogeschool te Rotterdam studeeren. Vertrekt in Mei 1929.

271. JANSON, MEJ., 1927 leerling-verpleegster in Utrecht, Diaconessenhuis· Vertrok in 1930/31.

272. BRENKMAN, MEJ., 1927 leerling-verpleegster, Diaconessenhuis Utrecht. Vertrok 1930/31.

274. ROOYEN, MEJ. J. VAN, komt in 1927 als leerling-verpleegster naar Utrecht. Vertrok 1930.

274. *ROOY, J. C. VAN, Febr. 1927 doct. phil. aan de Vrije Universiteit Amsterdam. Hoogleeraar in Potchefstroom.

275. ROOS, PAUL, is in Dec. 1927 in Amsterdam om deel te nemen aan den paedagogischen cursus. Rector Hoëre Jongensskool Stellenbosch. Lid van den Matriculatieraad. Heeft colleges gevolgd aan het Nuts-seminarium, docenten o.a. prof. KOHNSTAMM, GUNNING en ÇASIMIR. Vertrekt in Juni 1928 naar Noord-Amerika. Bezoekt ook scholen in Engeland en Denemarken. In November 1928 met mevrouw terug naar Zuid-Afrika.

276. VILJOEN, A. E., Hoofd van de Voorber. Tegniese Skool in Bloemfontein (Latere Hoëre Skool) met mevr. en 2 kinderen eind Dec. 1927 in Amsterdam aangekomen voor het volgen van den eersten paed. cursus. Mevr. VILJOEN volgde ook colleges. In Sept. terug naar Zuid-Afrika.

277. GUTSCHE, C. E. W., geboren te Boksburg. In Nederland gekomen voor den eersten paedagogischen cursus (1928). Maart 1929 vertrokken. Onderwijzer aan de Voortrekkers Hoëreskool. (Duitsch), Boksburg.

278. NEL, D., alsvoren. Is Onderwijzer Afrik. Hoërskool te Pretoria.

279. NIEKERK, P. J. VAN, onderwijzer te Senekal. Gekomen einde 1928, om deel te nemen aan den eersten paed. cursus te Amsterdam (Nutsseminarium).

280. KOTZÉ, H. N., onderwijzer. Gekomen einde 1928 voor den eersten paed. cursus. Wilde verder studeeren aan de Universiteit van Amsterdam, maar keerde Mei 1929 naar Zuid-Afrika terug.

281. SCHOON, MEJ. LINDE, komt in Nov. 1928, voor een bezoek aan Nederland en volgt een deel van den eersten paed. cursus in Amsterdam. Waarn. hoofd van de Oranje Meissiesskool te Bloemfontein.

282. VERSTER, MEJ. E. M., komt einde Nov. 1928 den eersten paed. cursus in Amsterdam volgen. Is, evenals mej. B. J. VAN ZIJL (287), onderwijzeres aan de Normaalschool te Heidelberg, waarvan de heer K. BONSMA, jarenlang hoofd was. Vertrok einde Maart 1929 naar Heidelberg. In 1929 aangesteld als hoofd van de Afr. Meisjes Hoëre Skool te Pretoria.

283. ZIJL, MEJ. B. J. VAN, komt Nov. 1928 voor het volgen van den eersten paed. cursus naar Amsterdam (Nov. 1928 tot Mei 1929). In Maart 1929 terug naar Heidelberg.

284. BREYER, MEJ. A. W., komt einde 1928 in Amsterdam voor den eersten paed. cursus (Nov. 1928—Mei 1929). Is in 1929 weer naar Zuid-Afrika teruggekeerd.

285. DIEDERICHS, NICOLAAS, geboren 17 Nov. te 1903 Ladybrand. Studeerde in 1928 te Keulen. Promoveert 17 Jan. 1930 in Leiden

op een proefschrift, getiteld: „Vom Leiden und Dulden", cum laude (Bibl No 4074) Teruggekeerd naar Zuid-Afrika werd hij lector en in 1934 professor aan het Universiteits Koll van de O.V.S. te Bloemfontein.

286. SWART, H. G., werkzaam bij het Grey Univ. Koll. te Bloemfontein. Komt begin Nov. 1928 te Rotterdam voor studie aan de Handels Hoogeschool. Febr. 1929 terug naar Reitz, O.V.S.

287. DREOSTI, GUIDO MARICO, M.Sc., geboren te Pretoria. In 1927 lector aan het Transv. Univ. Coll. Komt Aug. 1928 voor de studie in de wis- en natuurkunde naar Utrecht. Deed in Sept. 1929 doctoraal examen en promoveerde 10 Juli 1930 op een proefschrift, getiteld: „Absorpsie en verstrooiing van Lig in Melkglas", (Bibl. No. 4081). In 1930 terug.

288. ELBRECHT, BEREND, M.Sc., geboren 1 April 1883 te Schildwolde (Gron.). Als onderwijzer naar Zuid-Afrika gegaan, was hij in 1929 lektor aan het Transv. Univ. Kollege. In 1929 kwam hij naar Utrecht en promoveerde 27 Jan. 1930 te Utrecht op een proefschrift, getiteld: „Plantstudie onder konstante voorwaardes, 'n Metode toegepas op grasblaarbewegings". Werd eerst lector, later professor aan de Universiteit te Pretoria.

289. BROEKHUIZEN, MEJ. H. VAN, is van 1928 tot 1931 leerling-verpleegster in het Diaconessenhuis te Utrecht. Keert in 1931 naar Zuid-Afrika terug.

290. ERASMUS, MEJ. M., van 1928 tot 1931 leerling-verpleegster in het Diaconessenhuis te Utrecht.

291. POERSTAMPER, MEJ. S., van 1929 tot 1929 leerling-verpleegster in het Diaconessenhuis te Utrecht. In 1929 gehuwd en vertrokken naar Nederlandsch-Indië.

292. GROENEWALD, EVERT PHILIPPUS, geboren te George, K.P. Gekomen in Febr. 1929. Stud. in de theologie te Amsterdam aan de Vrije Universiteit. Maart 1931 doctoraal; terug naar Zuid-Afrika. In 1932 weer in Amsterdam. Promoveert 1 Juli 1932 cum laude aan de Vrije Universiteit Amsterdam op een proefschrift: „Koininia (Gemeenskap) bij Paulus", (Bibl. No. 4220). Oct. 1932 predikant te Bethulie.

298. MULLER, JAC. J., geboren te Reitz, O.V.S.; 1928 in Amsterdam Vrije Universiteit. Keert na doctoraal examen, in Juni 1930, naar Zuid-Afrika terug. Predikant te Prieska. Juni 1931 weer in Nederland, promoveert 25 Sept. 1931 tot doctor in de theol. aan de Vrije Universiteit te Amsterdam op een proefschrift: „Die Kenosisleer in die Kristologie sedert die Reformasie", cum laude. (Bibl. No. 4169). 1931 terug naar Zuid-Afrika. Predikant te Prieska.

294. ODENDAAL, J. J., cand. aan de Theol. Kweekschool te Stellenbosch. Komt in Nov. 1928, en keert in Dec. 1929 naar Afrika terug, na zijn cand. examen aan de Vrije Universiteit te hebben afgelegd.

295. BOSMAN, IZAK DANIËL, M.A., uit Reddersburg. Komt in 1929 met mevrouw en zoontje naar Amsterdam. 25 Nov. 1930 doctoraal examen (geschiedenis). Promoveert 18 Dec. 1931 op een proefschrift: „Dr. George Mc Call Theal as die geskiedskrywer van Suid-Afrika". Begin 1932 naar Zuid-Afrika terug. Principaal Bothaville, O.V.S. 1934 professor Universiteit van Pretoria.

296. *NEL, Mej. EMMERENTIA HESTER, gekomen 1928 in Amsterdam, na in Kaapstad 4 jaar in de medicijnen te hebben gestudeerd. Jan. 1930 doctoraal. 28 Jan. 1931 semi-arts. Oct. 1931 arts, naar Zuid-Afrika terug. In Jan. 1932 naar Nederland terug, met haar broer G. D. Nel (342). Zij specialiseerde kinderziekten en hoopte in Amsterdam te promoveeren. Nov. 1934 terug naar Kaapstad.

297. *PONT, JOHANNES WILHELM, cand. wis- en natuurkunde Utrecht, vertrekt 1922 naar Bloemfontein, Grey Un. Koll. 1923 M.Sc. Botany; 1924 H.O.D.; 1925 leeraar sec. school in Kroonstad; 1930 landbouw dep. Pretoria; 1931 Reserve Fauresmith; komt 1933 ter voltooiing van zijn studie naar Utrecht; Juli 1934 doctoraal; promoveert 3 Dec. 1934 tot doctor in de Wis- en Natuurkunde op een proefschrift: „Physiological studies with seeds of Andropogon Sorghum Brot." Terug naar Fauresmith.

398. VILLIERS, DAVID J. DE, in 1929 gekomen om in Amsterdam aan de Gem. Universiteit medicijnen te studeeren. Heeft reeds in Kaapstad zijn tweede med. examen gedaan. 25 Juni 1932 geslaagd voor zijn doctoraal examen. Oct. 1934 arts.

399. SAAYMAN, L. R., komt 1930 in Amsterdam om in de med. te studeeren. Heeft in Bloemfontein zijn B.Sc. behaald. 27 April 1932 doctoraal. 1934 arts.

300. LIEBENBERG, W. H. S., geboren 22 Nov. 1909 te Pretoria. In Nederland gekomen in 1930, om in Amsterdam in de med. te studeeren. Heeft in Johannesburg zijn 2e med. examen gedaan. Is in Amsterdam vrijgesteld van zijn cand. examen. 25 Febr. 1932 doctoraal examen afgelegd. 1 Febr. 1934 arts. Thans te Vereeniging.

301. CONRADIE, Mej. ELIZABETH, M.A. uit Wellington. Was lectrice Hugen. Coll. Komt 1929 naar Amsterdam om in de Ned. Letteren te studeeren. Lectrice Bloemfontein. Promoveert 13 Febr. 1934 te Amsterdam op een proefschrift: „Hollandse Skrywers uit Suid-Afrika, 'n kultuur-historiese studie" I (1652—1875) cum laude.

302. *ROUX, J. P., gekomen 1929. Stud. in de theol. te Amsterdam, Vrije

Universiteit, voor een cursus van 6 maanden; keert in Juli 1930 terug. Predikant te Leipoldville.

303. *JAGER, D. DE, gekomen in Maart 1930. Stud. in de theologie te Amsterdam, Vrije Universiteit. In 1930 naar Duitschland vertrokken.

304. PREEZ, A. B. DU, cand. in de theologie aan de Kweekschool te Stellenbosch. Wordt 1930 student in de theologie aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. 28 Juni 1931 doctoraal examen. Promoveert 30 Juni 1933 aan de Vrije Universiteit tot doctor in de theologie op een proefschrift: „Die Dualistiese Inspirasieleer".

305. ELOFF, GERHARDUS, van Rustenburg. M.A. van Potchefstroom. Komt in Sept. 1929 naar Groningen. Doet 23 April 1931 doctoraal-examen; promoveert 30 Mei 1932 tot doctor in de wis- en natuurkunde op een proefschrift, getiteld: „A theoretical and experimental study on the changes in the crossing-over value, their causes and meaning", NIJHOFF, Den Haag (opgen. in Benetica XIV afl. 1 en 2), (Bibl. No. 4203). Aug. 1932 naar Zuid-Afrika teruggekeerd. 1934 Assistent in departement van Opvoedkunde en Zielkunde aan de P.U.K. Thans lector in Johannesburg.

306. SCHOUWENBURG, FLORIS J. VAN, van Potchefstroom, M.A. paedagogiek. Studeert in 1929 in Groningen in de Letteren en Wijsbegeerte. Legt in Dec. 1930 zijn doctoraal examen af. Naar Zuid-Afrika terug. Onderwijzer te Rustenburg.

307. WOLMARANS, H. P., B.D., predikant te Pietersburg. Komt in 1929 naar Groningen. Juni 1931 doctoraal, en promoveert 29 April 1932 op een proefschrift: „Die mens naar die beeld van God", (Bibl. No. 4205). Daarna naar Zuid-Afrika vertrokken. Thans predikant te Pietersburg en waarnemend hoogleeraar in Pretoria.

308. *WEYERS, MEJ. E. E., gekomen Jan. 1930 te Utrecht voor zesmaandschen cursus in biologie. Aug. 1930 naar Zuid-Afrika terug. Demonstratrice aan de Universiteit Pretoria.

309. JOUBERT, CORNELIS JOUBERT, uit Zomerhoek, Vlakpoort, Transv. Begin 1930 in Groningen gekomen, legt hij 31 Oct. 1932 zijn doctoraal examen af. 1934 arts. Terug naar Zuid-Afrika. Arts in Winburg.

310. WET, DANIËL, RUDOLF DE, B.Sc., geboren 31 Dec. 1907 te Lichtenburg. Komt in 1929 om in den Kolonialen Boschbouw aan de Landbouw Hoogeschool te Wageningen te studeeren. Doet in 1932 doctoraal examen. April 1933 ingenieur.

311. *BOTHA, E A J, komt in Aug 1929 in Rotterdam aan de Handels Hoogeschool. 30 Juni 1931 cand. handels-economie. In Oct. 1931 naar Zuid-Afrika teruggekeerd. In 1932 economisch medewerker

aan „Die Burger", te Kaapstad. 1934 handelscommissaris te Mombasa.

312. CONKEY, W. G. Mc., Hoofd van de secundaire school te Greytown. In 1929 in Amsterdam gekomen voor den tweeden paed. cursus, keert hij Juni 1930 naar Zuid-Afrika terug. Inspecteur van scholen in Natal.

313. BIEBUYCK, LUCIEN J. T., M.A. van Pieter Maritzburg. Gekomen 1929 voor den paed. cursus, keert hij Juli 1930 terug.

314. JOUBERT, GIDEON JACOBUS, geboren te Swellendam, B.A. Stellenbosch. Onderwijzer. In 1929 in Amsterdam gekomen voor den paed. cursus. studeerde hij na afloop daarvan Letteren en Wijsbegeerte te Amsterdam. Doet 26 Juni 1931 doctoraal examen. 15 Juni 1932 gepromoveerd op een proefschrift over: „Individuele kollektiewe Prestatie, 'n bijdrae tot die experimentele groepspsigologie", (Bibl. No. 4204). Keert Juni 1932 terug. Principaal School te Kuilsrivier.

315. HEEVER, MEJ. T. VAN DEN, onderwijzeres uit Bloemfontein. Aangekomen in 1929 te Amsterdam om den paedagogischen cursus van 1930 te volgen. Juli 1930 naar Zuid-Afrika teruggekeerd.

316. LÖTTER, JAN C., uit Philippolis. Was daar onderwijzer. 1930 in Amsterdam voor den paedagogischen cursus. Juli 1930 eerst naar Amerika, in November teruggekomen in Nederland en daarna naar Zuid-Afrika.

317. LÖTTER, MEJ. G. W., 1930 in Amsterdam om den paed. cursus te volgen. In 1930 naar Zuid-Afrika terug. Onderwijzeres in O.V.S.

318. NIEKERK, Mej. SARIE VAN, onderwijzeres te Worcester, K.P. In 1930 in Amsterdam voor den paed. cursus. Juli 1930 naar Zuid-Afrika teruggekeerd.

319. VERSTER, MEJ. FRANCES, Afr. Med. skool. In Nederland gekomen voor den paed. cursus van 1930 te Amsterdam. Wilde ook Maatschappelijk Werk en Onderwijs aan achterlijke en andere kinderen bestudeeren. 1930 naar Zuid-Afrika teruggekeerd. Dzenza, P.K. Lilongwe (Mevr. F. RENS).

320. TOIT, H. D. ALPHONS DU, uit Stellenbosch. Theol. Kweekschool. In 1930 in Amsterdam aangekomen. Zet de studiën voort aan de Vrije Universiteit. Legt 7 Juli 1932 doctoraal examen theol. af, en keert terug naar Zuid-Afrika. Predikant te Johannesburg.

321. KUSCHKE, G. H. J., M.A. Witwatersrand. Van Standerton, geboren te P. K. Holmdene. Gekomen in 1930. Juni 1931 naar Zuid-Afrika terug. Onderwijzer te Schweizer Reinecke.

322. CRONJÉ, GEOFFREY, van Riversdal. M.A. Stellenbosch. Aange-

komen in Oct. 1930 voor studie in de Letteren en Wijsbegeerte aan de Sted. Universiteit. Dec. 1931 doctoraal examen. Promo-
en keert terug naar Zuid-Afrika. Predikant te Johannesburg.
veerde 8 Nov. 1933 te Amsterdam tot doctor in de letteren en wijsbegeerte op een proefschrift: „Egskeiding en huweliks- en gesinsontbinding", cum laude. Secretaris, in Oct. 1932, voorzitter van de „Sasvia". Bestuurslid van het Dietsch Studenten Verbond (voorzitter Tak Zuid-Afrika).

323. GONIN, HENRI L., M.A. Stellenbosch. 1931 student in de Letteren en Wijsbegeerte te Leiden. Deed hetzelfde jaar doctoraal-examen klassieke letteren. Drie jaar in Oxford gestudeerd. Promoveerde 13 Jan. 1933 op een proefschrift: „Excerpta Agnelliana. The Ravennate liber pontificalis as a scource for the history of art." Thans lector te Stellenbosch.

324. LUTTIG, H. G., gekomen Maart 1931. Heeft zijn M.A. graad behaald aan het Grey Univ. Kollege te Bloemfontein. Student in de Letteren en Wijsbegeerte (geschiedenis) Leiden. Leerling van prof. BARNARD (Leiden) (94). Deed 29 Febr. 1932 doctoraal en promoveerde 18 Dec. 1933 te Leiden tot doctor in de letteren en wijsbegeerte op een proefschrift: „The religious system and social organization of the Herero. A study in Bantu culture."

325. VILLIERS, ANNA DE, in 1930 in Nederland voor den paedagogischen cursus te Amsterdam. Nov. 1930 naar Zuid-Afrika teruggekeerd.

326. STEYN, I. VAN ZIJL, L.L.B. van Stellenbosch. Lector Universiteit, Stellenbosch. In Febr. 1930 te Amsterdam. Volgde colleges te Leiden. In de herfst van 1930 naar Zuid-Afrika teruggekeerd. Professor Stellenbosch. Overleden Maart 1935.

327. *FOURIE, P. J. J., hoogleeraar Pretoria Universiteit (Onderstepoort). 4 Juni 1931 te Utrecht gepromoveerd op een proefschrift, getiteld: „Haematology and pathology of haemonchosis in sheep", daarna naar Zuid-Afrika teruggekeerd.

328. HAARHOFF, DR. T. J., Mei 1931 in Amsterdam aangekomen. Is professor in class. te Johannesburg. Deed in Juni 1931 doctoraal examen aan de Gem. Universiteit van Amsterdam. Promoveerde 9 Oct. 1931 aldaar op een proefschrift: „Vergil in the experience of South Africa".

329. *NEL, G. D., B.Sc. Agr. In Jan. 1932 naar Wageningen voor veeteeltstudie. Terug naar Zuid-Afrika met ingenieurs-diploma op 24 Mei 1933.

330. LOCHNER, MEJ. SARAH, voordrachtkunstenares. Studeerde eerst onder prof. LAUWERIJS in Antwerpen. Ging daarna naar Amsterdam, Tooneelschool van Sept. 1931 tot Juni 1932.

331. KOELMAN, MEJ. A., gekomen in 1928. Leerling-verpleegster van het Diaconessenhuis te Utrecht. In 1931 naar Zuid-Afrika teruggekeerd.

332. POTGIETER, MEJ. M., gekomen begin 1931. Leerling-verpleegster aan het Diaconnessenhuis te Utrecht. Terug in 1934.

333. ROBBERTZE, MEJ. J., gekomen in 1931. Is leerling-verpleegster aan het Diaconessenhuis te Utrecht. Terug in 1934.

334. SCHULZE, MEJ. B., gekomen in 1931. Is leerling-verpleegster aan het Diaconessenhuis te Utrecht.

335. GROBLER, MEJ. H., aangekomen in 1931. In het Diaconessenhuis te Utrecht. Thans vroedvrouwencursus, Rotterdam.

336. JORDAAN, MEJ. H. J., aangekomen in 1931. Leerling-verpleegster in het Diaconesenhuis te Utrecht Terug 1934

337 MAZIJK, MEJ. J. VAN, aangekomen in 1931. Leerling-verpleegster in het Diaconessenhuis te Utrecht. Terug 1934.

338. BLISS, M., L.L.B. Universiteit van Pretoria. In Nov. 1931 in Leiden aangekomen, waar hem vrijstelling van het doctoraal werd verleend, promoveerde hij 5 Juli 1933 op: „Belediging in die S.A. Reg", cum laude.

339. HOFMEYR, SERVAAS, L.B., 1 Febr. 1932 in Nederland aangekomen, promoveerde hij 14 December 1933 te Leiden op: „Die Boererepublike en die Volkereg". Thans Departement van Buitenlandsche Zaken te Pretoria.

340. LOGGERENBERG, J. C. C. VAN, komt Jan. 1932 met mevrouw in Nederland aan voor studie in de rechten te Leiden. 8 Juli 1932 candidaatsexamen afgelegd. 1934 doctoraal.

341. DU PLESSIS, J. S., kwam in Sept. 1931 met zijn tweede medisch uit Kaapstad. Werd 10 Juli 1934 semi-arts en Juli 1935 arts. Vertrok daarop naar Zuid-Afrika.

342. MERWE, W. P. VAN DER, na 2e medisch in Sept. 1931 in Amsterdam aangekomen, verkreeg hij vrijstelling van het candidaats-examen. 1934 doctoraal.

343. *KRITZINGER, J. H., M.A., cand. theologie, aan het Theol. Seminarium. Aangekomen 1932 aan de Vrije Universiteit. 6 Mei 1933 doctoraal. Promoveerde: 15 Februari 1935 tot doctor in de theologie op een proefschrift: „Die profesie van Joël".

344. *NEL, PAUL, cand. theol., kwam in 1931 naar Amsterdam. Volgde een 6 maandschen cursus aan de Vrije Universiteit te Amsterdam.

345. *EIBERSON, W. BOSHOFF, kwam in 1931 naar Amsterdam, als cand. theol. Volgde een 6 maandschen cursus aan de Vrije Universiteit.

346. STEENKAMP, W. F. J., begon in 1932 zijn studie aan de Handelshoogeschool te Rotterdam. Deed 15 Nov. 1934 cum laude candidaats-examen.

347. LOUW, J. W., M.A., kwam in 1932 naar Amsterdam. Studeerde eerst letteren, daarna paedagogiek. 27 Febr. 1934 doctoraal.

348. BEEZHOLD, W. F., M.Sc., kwam in 1932 naar Utrecht voor studie wis- en natuurkunde en legde in 1934 zijn doctoraal-examen af.

349. BOTHMA, J., komt als cand. theol. in 1932 aan de Vrije Universiteit. In 1934 doctorandus. Jan. 1935 terug naar Zuid-Afrika.

350. *JAGER, J. DE, cand. theol. Volgde in 1932/33 een 6 maandschen cursus aan de Vrije Universiteit.

351. MURCOTT, L. W., L.L.B., komt in 1933 uit Ptreoria naar Leiden voor de rechtsgeleerde studie. 27 Juni 1935 doctorandus.

352. WYPKEMA, A., oud Nederlander. Onderwijzer aan de Oosteindschool te Pretoria Promoveerde in 1933 aan de Universiteit te Pretoria en kwam in Juli naar Leiden. Hij deed in October doctoraal, en promoveerde op: „Die invloed van Nederland op die ontstaan en ontwikkeling van die Regswese in Suid-Afrika tot 1881" tot doctor in de letteren en wijsbegeerte op 27 Juni 1934.

353. NEL, B. F., M.A. Onderwijzer Afrik. Hoëre Jongensskool, Pretoria. Kwam in 1933 in Amsterdam voor paedagogische studie en promoveerde 26 Febr. 1935 op: „Die Fantasie by blanke en naturelle skoolgaande kinders" tot doctor in de letteren en wijsbegeerte.

354. SCHOLTZ, G. D., L.L.B. Bloemfontein. Is sedert 1933 in Amsterdam om geschiedenis te studeeren Doctorandus sedert Juli 1934

355. BOSMAN, G. C. R., B. Comm. Grahamstown. Studeert sedert 1933 in Rotterdam in de Handelseconomie.

356. TOIT, P. S. DU, M.A., was in 1933/34 in Nederland om het archiefwezen te bestudeeren. Juli 1934 terug.

357. NIENABER, P. J., M.A., kwam in 1933 naar Amsterdam. Deed Juli 1934 zijn doctoraal-examen Ned. taal en letteren.

358. MEYER, P. J., M.A., kwam in 1933 naar Amsterdam om te studeeren in letteren en wijsbegeerte en paedagogiek. Legde Juni 1934 zijn doctoraal-examen af.

359. *WESSELS, L. H., L.L.B. uit Kaapstad. Studeert sedert 1933 in Leiden.

360. *BREYTENBACH, H. P., L.L.B. uit Kaapstad. Studeert sedert 1933 in Leiden.

361. GERICKE, LOUIS H., M.A. Grahamstown. Komt in 1933 naar Amsterdam om te studeeren in de Nederlandsche letteren. 1935, Utrecht.

362. PREEZ, D. G. S. DU, B.A., kwam in 1933 in Amsterdam en deed in Juli 1935 doctoraal-examen in paedagogiek V.U.

363. ASWEGEN, J. M. VAN, M.A.,sedert 1934 in Amsterdam voor speciale studie (handelswetenschappen). V.U.

364. KOK, B. A., M.A., sedert 1934 in Amsterdam voor studie Ned. Taal en Letteren. 1935, Utrecht.

365. HANEKOM, T. N., M.A., studeert sedert 1934 theologie aan de Vrije Universiteit te Amsterdam.

366. HAMMAN, E. M., L.L.B., zet sedert 1934 zijn rechtsgeleerde studie voort aan de Universiteit van Leiden.

367. VILLIERS, MEYER DE, M.A., zoon van wijlen D. J. DE VILLIERS, den eersten gezant v. d. Unie in Nederland. Sedert 1934 in Amsterdam voor studie, letteren en wijsbegeerte. Vertrekt September 1935 naar Utrecht.

368. BRANDT, A., theol. cand., volgde in 1935 eenige maanden kerkelijke colleges in Utrecht.

369. MERWE, P. J. VAN DER, M.A., zet sedert begin 1935 zijn historische en archivalische studies voort in Leiden en in Den Haag.

370. KLERK, B. J. DE, B.D.; M.A., studeert sedert einde 1934 in Amsterdam aan de Vrije Universiteit.

371. SNIJMAN, J., B.D., studeert ook in Amsterdam aan de Vrije Universiteit.

372. *ROOY, Prof. J. C. VAN, was in 1934 in Amsterdam voor studie in de wis- en natuurkunde.

373. PISTORIUS, MEJ. J. C., sedert 1934 in Utrecht.

374. VERWEY, MEJ. C. W., sedert 1934 in Utrecht.

375. TICKNER, MEJ. A. G., sedert 1934 in Utrecht.

376. RIJSSEN, J. JANSEN VAN, B.D., komt in September 1935 voor studie naar Amsterdam, Vrije Universiteit.

LIJST VAN ZUID-AFRIKAANSCHE STUDENTEN
AAN NEDERLANDSCHE UNIVERSITEITEN VÓÓR 1885.

RECHTSGELEERDHEID.

1. LEIDEN.

Ingeschreven:			Geboren:
1807	3 Sept.,	Diderik Popkens, uit de Kaap	1786
1809	4 Aug.,	Mattheus Hendrik van Oosterzee	1792
1810	5 Juni,	JohannesLind	1797
1810	5 „	Helperus Ritzema van Rijneveld	1794
1811	15 Nov.,	Johannes Andreas Truter	1793
1814	30 Maart,	Johannes Henricus Voogt	1795
1814	24 Oct.,	Josua Andreas Joubert	1793
1814	31 „	Abraham Faure Jzn	1795
1815	6 Febr.,	Christoffel Joseph Brand (LLD en Ph, D)	1797
1817	16 Sept.,	Johannes de Wet Vader van Mevr. Koopmans—de Wet, † 1875.	1796
1819	20 „	Janus Henricus Hofmeyr, Johannes fil.	1797
1819	20 „	Carolus Franciscus Brugman	1796
1819	20 „	Arnoldus Constantinus Mom Faure	1799
1820	31 Mei	Johan Stephan Simeon Ballot	1802
1820	19 Juni,	George Willem Carel Bergh	1799
1820	19 Sept.,	Clemens, Sandenburg Matthiesen	1801
1828	1 Juni,	Frederik Willem Muntingh	1811
1828	12 Sept.,	Johannes Georgius Städler	1809
1830	12 Oct.,	Franciscus Guilielmus Annaeus Beelaerts van Blokland	1810

Ingeschreven:			Geboren:
1831	4 Mei,	CORNELIS ABRAHAMUS JEREMIAS BEELAERTS VAN BLOKLAND	1813
1831	27 Aug.,	HENRICUS FLECK	1814
1831	19 Sept.,	PETRUS JOANNES DENNYSEN	1815
1835	5 Mei,	JOHANNES ANDREAS TRUTER	1816
1835	8 Sept.,	FREDERICUS DREIJER	1814
1835	8 ,,	JACOBUS HENRICUS DREIJER.	1815
1836	10 Nov.,	ISAACUS ARNOLDUS ZEGERS VEECKENS	1820
1839	16 Sept.,	JACOBUS GISBERTUS JOUBERT	1821
1841	7 Oct.,	EGIDIUS BENEDICTUS WATERMEYER	1824
1842	12 Jan.,	JAN WILLEM VAN REES HOETS	1825
1843	18 Mei,	JOANNES HENRICUS BRAND . . . . In 1864 Pres. van den Oranje-Vrijstaat, † 1888.	1824
1845	8 Oct.,	DIONYSIUS JOSEPHUS MARTINUS PHILIPPUS MULDER	1827
1851	10 Sept.,	WILLIAM ROBINSON MULDER (Stellenbosch)	1831
1860	27 Nov.,	JACOBUS PETRUS DE WET	1838
1875	12 Juni,	PETRUS BURGERS.	

2. UTRECHT.

(De leeftijd wordt in het Album niet aangegeven).

1808	7 Sept.,	HENDRIK CLOETE.
1808	26 ,,	JAMES GORDON.
1812	14 Oct.,	DIRK GYSBERT REITZ.
1833	6 Sept.,	GERHARDUS JACOBUS KEISER.
1862	15 Nov.,	FREDERIK GODFRIED WATERMEYER.

3. GRONINGEN.

(De leeftijd wordt in het Album niet aangegeven).

1824	14 Juli	CORNELIS HIDDINGH.	
1824	14 ,,	WILLEM HIDDINGH.	
1833	2 Sept.,	JOHN WILLIAM LOUIS SCHOLTZ.	
1880	26 Oct.,	ANTOINE NICOLAS ERNST CHANGUION VAN OORDT.	1860

THEOLOGIE.

1. LEIDEN.

1808	16 Sept.,	TOBIAS JOANNES HEROLD . . . . Pred. te George, Paarl, Stellenbosch, † 1857.	1787

Ingeschreven:			Geboren:
1820	31 Mei,	JOHAN STEPHAN SIMEON BALLOT . . . . Pred. te George tot 1862, † 1868 (ook jurist).	1802
1827	6 Sept.,	STEPHANUS PETRUS HEYNS . . . . Theol. dr., Pred. te Kaapstad, † 1873.	1810
1830	17 Juli	GYSBERTUS JANUS CAROLUS REITZ. . . . . Onbekend waarheen vertrokken.	1796
1831	19 Sept.,	ADRIANUS ROUX . . . . Theol. dr., Pred. te Albanië tot 1841, † 1884.	1812
1833	30 April	GUILIELMUS SCHOLK . . . . Onbekend waarheen vertrokken.	1815
1836	23 Nov.,	JANUS FREDERICUS BERRANGÉ . . . . Pred. te Richmond tot 1862, † 1890.	1814
1837	1 Sept.,	TOBIAS JOHANNES VAN DER RIET . . . . Pred. te Mosselbaai, Oudtshoorn tot 1880, † 1881.	1818
1838	14 ,,	HERMANUS LAMBERTUS DE VILLIERS . . . . Pred. te Clanwilliam, † 1857.	1819
1839	16 ,,	JACOBUS GISBERTUS JOUBERT . . . . Onbekend waarheen vertrokken.	1821
1844	5 Oct.,	JOHANNES FREDERICUS REITZ, Phil. dr. . . . . Pred. te Somerset-West tot 1890, † 1896.	1821
1848	14 Sept.,	ARNOLDUS GERHARDUS MARTINUS KUIJS . . . . . . Pred. te Napier, George, † 1877.	1829
1848	14 ,,	JOHANNES HENOCH NEETHLING . . . . Pred. te Prins-Albert, Stellenbosch, † 1904.	1829
1852	17 Aug.,	SAMUEL VEITIUS BRINK . . . . Onbekend waarheen vertrokken.	1833
1855	30 Jan.,	JOHANNES JACOBUS KOTZÉ P.sn. . . . . Pred. te Darling tot 1894, † 1902.	1832
1861	7 Juni,	DAVIDES PETRUS FAURE . . . . Pred. te Kaapstad (Vrije Prot. Kerk), 1866—1871.	1843
1861	7 ,,	PETRUS MICHAEL BEYERS. . . . . Onbekend waarheen vertrokken.	1844

2. UTRECHT.

1804	1 Nov.,	JACOBUS SCHOLTZ, Pred. te Zwartland 1811, † 1827.
1813	26 Juli,	CORNELIS MOL, Pred. te Uitenhage 1817, later te Swellendam, † 1833.
1816	9 Aug.,	ABRAHAM FAURE JBZ., Pred. te Graaff Reinet 1818, later te Kaapstad tot 1867, † 1875.
1816	9 ,,	JACOBUS HENRICUS BECK. Onbekend waarheen vertrokken.
1822	14 Sept.,	GODLIEB WILLEM ANTHONIE V. D. LINGEN, Pred. te Paarl 1831, † 1869.
1825	30 Juni,	HENDRIK EMANUEL FAURE, † in Utrecht 1828.

Ingeschreven:			
1827	6	Sept.,	JOHANNES CAROLUS LA FÈBRE MOORREES, Pred. te Zwartland 1833—1881, † 1885.
1828	13	,,	PHILIP EDUARD FAURE, Pred. te Wijnberg 1834, † 1882.
1828	15	,,	EMANUEL HERMAN FRANÇOIS DE ROUBAIX, Pred. Clanwilliam 1833, later te Knysna, † 1887.
1828	16	,,	PETRUS CASPARUS KEYTEL. Onbekend waarheen vertrokken.
1828	16	,,	JOHANNES JACOBUS BRINK, Pred. te Bredasdorp 1835, † 1861.
1829	27	Juni,	HUBERTUS ADRIANUS MOORREES, Pred. te Riversdal 1835, † 1866.
1834	31	Mei,	PETRUS BORCHARDUS BORCHERDS, Pred. te Riversdal 1839, † 1880.
1835	9	Sept.,	ANDRIES FRANÇOIS DU TOIT, Pred. te Wellington 1839, † 1871.
1835	11	,,	PETRUS JOHANNES STEPHANUS DU TOIT BZN. Onbekend. waarheen vertrokken.
1836	22	Juni	PIETER KUYPERS ALBERTIJN (van 'n oud-Holl. familie te Delft), geb. 6 Dec. 1814, Pred. te Prins-Albert (Zwartberg) 1845, was gedeputeerd onder de Voortrekkers in 1848, te Caledon 1851—1870, † 11 April 1878.
1836	22	,,	WILLEM ADOLPH KRIGE, Pred. te Victoria Wes 1841, Pred. te Prins Albert tot 1883, † 1884.
1845	23	,,	JOHANNES MURRAY, M.A., studeerde ook te Aberdeen. Pred. te Burgersdorp, Prof. theol. sem., † 1882.
1845	23	Juli,	ANDREAS MURRAY, M.A., D.D., Pred. te Bloemfontein, Worcester, Kaapstad, Wellington tot 1906, † 1917.
1846	16	Sept.,	JOHANNES HENOCH NEETHLING Hzn., Pred. te Prins Albert, Stellenbosch, † 1904.
1848	17	Febr.,	NICOLAAS JACOBUS HOFMEYR, D.D., Pred. te Calvinia, Prof. theol. sem. tot 1907, † 1909.
1848	17	,,	HENDRIK EMANUEL FAURE, Pred. te Pieter Maritzburg 1852, later te Kaapstad, naar Holland 1864, † 1898.
1849	11	Juni	ANDREAS ADRIANUS LOUW, Pred. te Fauresmith 1853, later te Murraysburg, N. Paarl tot 1897, † 1908.
1849	11	,,	SERVAAS HOFMEYR, Theol. dr., Pred. te Colesberg 1857 later te Montagu, † 1888.
1849	11	,,	WILLIAM MURRAY, Pred. te Middelburg 1853, later te Worcester, † 1899.
1852	24	Aug.,	JOHANNES JACOBUS KOTZÉ, Pred. te Darling 1858—1894, † 1902.
1852			THOMAS FRANÇOIS BURGERS, Pres. te Hanover, 1858; President van de Z. Afr. Republiek, 1872; † 1879.
1853	11	Mei,	CAROLUS MURRAY, Pred. te Clanwilliam 1858, later te Graaff Reinet, † 1904.
1853	11	,,	ISACUS GERARDUS JACOBUS HORAK, Pred. te Mosselbaai 1858, op het Kerkekantoor tot 1892, † 1914.

Ingeschreven:

1853 (1859) 11 Mei, CAROLUS MARAIS, Pred. te Bredasdorp 1861—1890, † 1911.

1853 11 Mei, JOHANNES HENRICUS HOFMEYR, Pred. te Murraysburg 1858, later te Somerset Oost, † 1908.

1853 26 Juli, GEORGIUS ANDREAS MARTIN, Pred. te Aliwal Noord 1858—1865, † 1908.

1853 26 „ CAROLUS THEODORUS MULLER, Pred. te Pearston 1860, later te Jansenville, † 1878.

1853 10 Sept., WILLIAM RODGER THOMSON. Onbekend waarheen vertrokken.

1853 (1854) 19 Sept., CAROLUS HENRICUS DE SMIDT, Pred. te Robertson 1858, † 1861.

1854 17 Mei, GERARDUS VAN NIEKERK, studeerde ook in Edinburg. Pred. te Hopetown 1861, later te Britstown, Middelburg tot 1903, † 1920.

1854 2 Aug., STEPHANUS PHILIPPUS NAUDÉ, Pred. te Queenstown 1859, † 1909.

1854 2 „ JOHANNES JACOBUS KOTZÉ S. fil. Theol. dr., Pred. te Richmond 1861, later te Kaapstad, † 1899.

1855 31 Mei, BOUDEWIJN HOMBERG DE VRIES, Pred. te Riebeek Wes 1863, † 1884.

1855 31 „ HENDRIK CAREL VOS LEIBBRANDT, Pred. te Victoria Wes 1859—1877, † 1910.

1855 1 Juni, CHARLES TRAPPES SCHOLTZ, Pred. te Dordrecht 1860, later te Napier tot 1890, † 1913.

1855 1 „ ALB. P. MEIRING Jr., Pred. te St. Stephens 1862, later te Edenburg, † 1892.

1855 1 „ ALEXANDER BERTIN DANEEL, Pred. te Heidelberg 1862, † 1899.

1855 (1860) 14 Juni, STEPHANUS JACOBUS MEINTJES Jr. Onbekend waarheen vertrokken.

1856 19 Juni, JANUS HENRICUS DU PLESSIS, Pred. te Cradock 1861—1883, op het Kerkekantoor te Pieter Maritzburg tot 1887, † 1891.

1856 4 Aug., SERVATIUS HOFMEYR. Onbekend waarheen vertrokken.

1856 19 Sept., PETRUS JOHANNES BORCHERDS. Onbekend waarheen vertrokken.

1856 4 Oct., ABRAHAMUS ISAACUS STEYTLER, Pred. te Uitenhage 1863 later te Kaapstad tot 1916, † 1922.

1856 4 „ JOHANNES GEORGIUS STEYTLER DE VILLIERS, Pred. te Tarkastad 1863—1886, † 1888.

1857 21 Sept., HANS HENDRIK WICHT. Onbekend waarheen vertrokken.

1857 28 „ DANIEL LUCKHOFF, from the Cape of G. H. [1]) Onbekend waarheen vertrokken.

1858 8 Juni, ALBERTUS NICOLAAS WASSENAAR ZINN, Pred. te Beaufort Wes 1864, † 1866.

---

[1]) Alleen in dit geval wordt de herkomst in het Engelsch vermeld.

Ingeschreven:

1859 8 Juni, Colin MacKernie Fraser, Pred. te Philippolis 1862—1907, † 1911.

1859 19 Sept., Johannes Hermannus Michael Koch. Onbekend waarheen vertrokken.

1859 19 ,, Michaelis Christianus Botha, Pred. te Knysna 1866, te St. Stephens tot 1908, † 1915.

1860 16 Juni, Martinus Casper Ackerman, Gymnasii Promontorii B. S. alumn. Onbekend waarheen vertrokken.

1860 19 Sept., Frans Michael Hitzeroth, studeerde in Edinburg 1859. Onbekend waarheen vertrokken.

1861 12 April, Johan Hendrik de Villiers. Onbekend waarheen vertrokken.

1863 13 Sept., Harry James Luckhoff, leerling van het Elberfeldsche gymnasium; heet in Zuid-Afrika Heinrich Jacob; Pred. te Fauresmith 1868, later te Maclean tot 1909, † 1923.

1862 31 Oct., Franciscus Gustavus Theodorus Radloff, geb. 1842, „v. Bethanie in Africa", studeerde te Erlangen en Utrecht tot 1868. Pred. te Bloemfontein 1871, te Hoopstad 1881, te Krugersdorp 1898—1914, † 1928.

1866 3 ,, Georgius Guillielmus Stegmann, „Cand. in de Midden-Afr. Kerk". Pred. te Kaapstad 1866, later te Oudtshoorn, † 1891.

1872 9 Juli, Abrahamus Guillielmus Fredericus Alewijn Faure, van Pieter Maritzburg, in Nederland gebleven.

1876 26 Febr., Ludovicus Henricus Fredericus Alewijn Faure, van Pieter Maritzburg, in Nederland gebleven.

MEDICIJNEN.

1. LEIDEN.

			Geboren:
1809	4 Aug.,	Johannes Knockers van Oosterzee, uit de Kaap	1793
1810	8 Oct.,	Philippus Hermanus Gilquin	1789
1827	6 Sept.,	Christiaan Fleck	1810
1829	16 ,,	Franciscus Ludovicus Carolus Biccard	1810
1832	19 Juli,	Didericus Fraenkel	1811
1833	16 Juni,	Gysbertus Henricus Maasdorp	1814
1834	1 Maart,	Johannes Fredericus Josephus Flamme	1813
1834	10 Mei,	Michael Jacobus Kuys	1814
1834	13 ,,	Jacobus Petrus Roux	1815
1834	(1842) 3 Sept.,	Joannes Albertus Dreyer	1812
1834	3 Sept.,	Hermanus Dreyer	1813
1837	(1844, Chir.) 1 Sept.	Cornelius Smuts	1819
1838	5 Sept.,	Janus Smeets	1819

Ingeschreven:			Geboren:
1838	8 Sept.	Franciscus le Sueur Fleck	1821
1840	19 „	Louis William Glaeser	1822
1844	10 Maart,	Johannes Smuts	1820
1847	(1853) 22	Sept., Johannes Zacharias Herman	1828
1852	17 Aug.,	Carolus Guilielmus Talma Biccard	1835
1855	23 Juni,	François de Lettre Biccard	1839
1856	25 Juli,	Christophilus Casparus Johannes Kotzé	1839
1858	17 Sept.,	Rudolf Abraham Zeederberg	1841
1858	20 „	Martinus Beyers.	1840
1860	26 Mei,	Nicolaus Schoonberg.	1842
1862	4 Sept.,	Ernestus Fredericus du Toit	1843

PHILOSOPHIE EN MATHESIS.

1. LEIDEN.

1827	6 Sept.,	Johannes Smits	1810

LETTEREN.

2. UTRECHT.

1807	21 Mei,	P. H. Gilquin.
1824	21 Sept.,	Johannes Jacobus Metelerkamp.

AAN ONZE MEDEBROEDERS TE LEIDEN
VERGADERD OM HET 300-JARIG BESTAAN VAN DE LEIDSCHE HOOGESCHOOL TE VIEREN.

Mede Studenten!

Wij ondergeteekenden, Oud-Studenten van de Leidsche Hoogeschool, geboortig van de Kaap de Goede Hoop en thans daar woonachtig, gevoelen ons gedrongen bij deze feestelijke gelegenheid het bewijs te leveren, dat onze liefde voor de *Alma Mater* en ons *Esprit de Corps* door tijd noch afstand zijn afgekoeld.

Wij betreuren het zeer dat het voor geen enkel onzer mogelijk is persoonlijk dit schoon feest mee te vieren. De reis van bijna zeven duizend Engelsche mijlen zou ons niet hebben afgeschrikt, indien onze beroepsbezigheden ons hadden toegelaten den daartoe gevorderden tijd afwezig te zijn.

Maar al hebben wij geen vertegenwoordiger in levenden lijve in Uw midden, in den geest zijn wij heden allen met U; al kunnen wij de oude academie-vrienden de hand niet schudden, toch doorleven wij heden met hen de gelukkige dagen van weleer.

Ook aan Afrika's zuidpunt klopt nog menig hart voor de oude academiestad. Dankbaar erkennen wij dat wij haar oneindig veel verplicht zijn, en voor dat Nederland, waar wij gevormd werden, waar wij zoovele vrienden achterlieten, waar wij, schoon in den vreemde, ons zoo thuis gevoelden, leeft er in ons nog altijd eene voorliefde en altijd zal zij blijven voortleven.

Dat de Leidsche Academie nog menig eeuwfeest viere; dat zij bloeie en haar alouden roem blijve handhaven, dat nog vele

geslachten door haar worden gevormd en geïnfluenceerd; dat burgerlijke en godsdienstvrijheid door haar, gelijk tot hiertoe, worden gehandhaafd en verdedigd; dat de wetenschap daar steeds worde vereerd, gediend, bemind en beoefend; dat daar steeds worde gezocht en heilig gehouden het Ware, het Schoone, het Goede!

Zietdaar den wensch van Uw verre feestgenooten, geestelijke zonen van dezelfde moeder.

C. J. Brand, 1814—1820, Mr. in de Rechten, Dr. in de Letteren, Ex-Speaker van het House of Assembly.
J. H. Brand, 1843—1845, Mr. in de Rechten, President van den Oranje-Vrijstaat.
J. F. Berrangé, Emeritus Pred., 1836—1841.
F. L. C. Biccard, 1829—1834, Med. Dr., Robben Eiland.
C. W. Thalman Biccard, Med. Dr., 1852—1858, Kaapstad.
F. de Lettre Biccard, Med. Dr., Malmesbury.
P. J. Denyssen, Rechter bij het Hoog Gerechtshof, Kaapstad.
J. A. Dreyer, 1836—1842, Med. Doctor, George Town.
J. H. Dreyer, Mr. in de Rechten.
J. F. Dreyer, Mr. in de Rechten.
D. P. Faure, 1861—1866, Pred. Vrije Protestantsche Kerk, Kaapstad.
L. W. Glaeser, 1840—1846, Med. Dr., Worcester.
J. Z. Herman, 1847—1852, Med. Chir. et Art. Obst. Dr., Kaapstad.
J. H. Hofmeyr, 1818—1822, Jur. Utr. Dr.
J. J. Kotzé, 1856—1858, Pred. Ned. Herv. Kerk, Darling.
A. Kuys, 1848—1851, Pred. Ned. Herv. Kerk, George Town.
M. J. Kuys, 1834—1841, Med. Dr., Worcester.
G. H. Maasdorp, Med. Dr., Graaff Reinet.
F. W. Muntingh, 1828—1834, Med. Dr., Wellington.
J. H. Neethling, 1848—1853, Pred. Ned. Herv. Kerk, Hopefield.
J. F. Reitz, 1845 en 1846, Th. Dr., Pred. Ned. Herv. Kerk, Somerset West.
A. Roux, 1831—1838, Th. Dr., Pred. Ned. Herv. Kerk, Riebeek East.
J. P. Roux, Med. Chir. et Art. Obst. Dr., Kaapstad.
C. Smuts, 1837—1843, Dr. in de Medicijnen, Stellenbosch.
E. F. du Toit, 1862—1868, Med. Dr., Wellington.
J. de Wet, Jur. Dr., 1817—1821.
J. P. de Wet, Mr. in de Rechten.
R. A. Zeederberg, Med. Dr., Aliwal North.

REGISTER.
